

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ Β'

31 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

15 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1902

Η ΙΔΕΑ ΑΤΟΜΙΚΩΣ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

ΔΕΝ υπάρχουν ὄροι πλέον ἀόριστοι, πλέον νεφελώδεις, ὄροι ἐπὶ τῆς σαφοῦς ἐννοίας τῶν ὁποίων νὰ ἀλληλοτροφῶνται καὶ νὰ ἀλληλομαχοῦν περισσότεραι γνῶμαι καὶ ἰδέαι, μετὰ τῆς ἀναμίξεως εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον πάσης ἐκκεντρικῆς κρίσεως καὶ πολλῆς πάσης ἀπουσίας ἰδεῶν, ὅσον οἱ ὄροι οἱ ἀποτελοῦντες τὸν τίτλον τοῦ παρόντος ἀρθρου.

Καὶ πρῶτον περὶ τῆς ἰδέας ἢ τῆς γνώμης ἀτομικῶς ἐγράφησαν ἀπὸ τῆς πρώτης χρήσεως τοῦ παπύρου καὶ τῶν γραφίδων ἐκ πετρῶν ζηνός, μέχρι τῶν νεοποτάων καλλιτεχνικῶν ἐκδόσεων πολλὰ σοφά, μωρὰ καὶ μωρόσοφα.

Ἐν πρώτοις τί εἶναι ἀτομικῶς ἡ ἰδέα ἢ ἡ γνώμη;

Ἄν προτιμοῦν οἱ ἀναγνώσται τῶν «Παναθηναίων» νὰ ἀρχίσωμεν ἀπὸ ὀλίγων μακρῶν, ἐκθέτομεν πρώτας τὰς περὶ τῆς γνώμης ἢ τῆς ἰδέας θεωρίας κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν Ἀλήθειαν, τοῦ ἁκουσίου πατρὸς τῆς ἀρχαίας σοφιστείας, Παρμενίδου τοῦ Ἐλεάτου, τοῦ διδασκάλου τοῦ Ζήνωνος.

Κατ' αὐτὸν λοιπόν, μόνος ὁ λόγος ὁδηγεῖ

εἰς τὴν ἀνεύρεσιν τῆς Ἀληθείας, εἰς τὰ ὄντα. Ὡς πρὸς τὴν ἰδέαν, ὡς πρὸς τὰς Δόξας τῶν βροτῶν, ὡς τὰς ὀνομάζει, ἔχει τὴν χειρίστην ἰδέαν ὁ Ἐλεάτης. Αὐταὶ κατ' αὐτὸν εἶναι τέκνα τῆς συνηθείας καὶ τῆς πλάνης. Ἡ ἐκείνῃ κατ' ἕξιν ἀντίληψις κυριαρχεῖ ἐπ' αὐτῶν. Βαδίζει ὁ κόσμος κατὰ τὸν Παρμενίδην ἐπὶ ὁδοῦ, ἐν ἣ τὸν ὁδηγοῦν ὀφθαλμοὶ μὴ βλέποντες, καὶ ὧτα ἐν παντὶ κωφά, εἰς τὴν ἀκοίην τῶν ὁπίων εἶναι προσῆτοι μόνον οἱ μωροὶ λόγοι τῶν ἀνθρώπων, ἅπαντες ἐμπνεόμενοι ἐκ τῶν φαινομένων, ἀπορρέοντες ἐκ τῶν ψεύδων διδομένων καὶ ἐπιβαλλόμενοι εἰς τὴν ἀσθενῆ φαντασίαν ἡμῶν.

Αὐταὶ αἱ ἰδέαι προκύπτουν ἐν τῷ συνόλω ἐκ τῶν σωζομένων τοῦ φιλοσοφικοῦ ποιήματος τοῦ διδασκάλου τοῦ Ζήνωνος, ἐξ οὗ ἀποπῶμεν τοὺς ἐξῆς στίχους

... βροτοὶ εἰδότες οὐδὲν
πλάζονται δίκρανοι· ἀμχανή γὰρ ἐν αὐτῶν
στήθεσιν ἰθύνει πλαγῆτὸν νόον· οἱ δὲ φρονοῦντες
κωφοὶ ὁμῶς τυφλοὶ τε, τεθνηκότες ἄκριτα φέλα,
οἷς τὸ πόλεον τε καὶ οὐκ εἶναι ταῦτ' ὀνόμισται
κ' οὐ ταῦτ' ἅπαντων δὲ παλίντροπος ἐστὶ κέλενθος.

την, ὡς αἱματοβαφῆ, ὀλετήρα, ἀπαίσιον. Ἡ κραυγὴ τοῦ ἀδίκου ἀναθέματος τῶν ἀχαρίστων καρδιῶν ἀντήχησε καθ' ὅλον ἔκτοτε τὸν πολιτικὸν αὐτοῦ βίον, ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς Γαλλίας· καὶ μόνον, ὅταν, ὁ Μέγας Πολίτης ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ παράσῃ τὰς ἀνεκτιμήτους αὐτοῦ ὑπηρεσίας εἰς τὸ ἔθνος του, οἱ συμπολίται του ἔσπευσαν νὰ πλειοδοτοῦν κατὰ τόπους πρὸς ἀνέγερσιν ἀνδριάντων εἰς τὴν μεγάλην Μορφὴν του.

Ἐὰν δὲ ἠθέλομεν καὶ παρ' ἡμῖν νὰ κρίνωμεν τὴν ποιότητα τῆς λεγομένης κοινῆς γνώμης, θὰ τὴν ἀνευρίσκομεν ἐν τῇ καταδίχῃ κατὰ τὸ 1895 τῆς ἐπιβλητικωτέρας τῆς Ἑλλάδος πολιτικῆς μορφῆς, τοῦ Χαριλάου Τρικούπη, ἥτις τόσον ἀνεπανορθώτους ἐπήνεγκεν εἰς τὸ ἔθνος καταστροφάς.

Αὕτη εἶναι ἡ Κοινὴ γνώμη κατὰ κανόνα.

Οἱ κόλακες τῆς δὲν παύουν καίοντες πρὸς αὐτὴν θυμιάματα. Καὶ ὁ ἀγὼν γίνεται μεταξὺ πάντων ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς ἐννοίας τῆς. Κυβερνήσεις καὶ ἀντιπολιτευσεις τὴν σύρουν ἀπὸ τῆς ἐσθῆτος καὶ διεκδικοῦν τὰ τακερὰ αὐτῆς βλέμματα.

Λέγουσιν περὶ αὐτῆς ὅτι εἶναι ἡ ἄσπονδος ἐχθρὰ τοῦ δεσποτισμοῦ Ἐνδεχόμενον ἄλλὰ τὴν εἶδομεν πολλάκις συρομένην δουλόφρονα, μέχρις ἀποθεώσεως τῶν κρατούντων, τὴν εἰ-

δομεν καὶ νὰ ἀνυψῶν ὑψηλὰ πολλάκις ὅτι ἐλαφρότερον καὶ ὑπαρῶτερον, ὡς τὰ σαρίδια τῶν ὁδῶν, τοῦ ἀνέμου ὁ στρόβιλος.

Καὶ ὅμως τὸ κράτος αὐτῆς ὑπῆρξε πάντοτε αἰώνιον. Ἀδιάφορον ἂν ἄλλοτε τὸ ἐξασκοῦν τὰ πλήθη καὶ ἄλλοτε περιορισμέναι ομάδες.

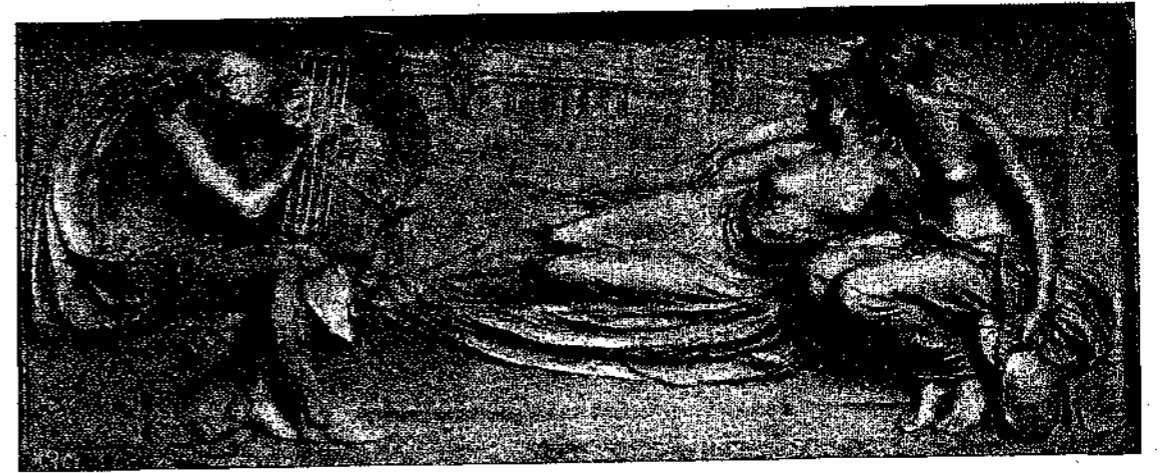
Οἱ Ῥωμαῖοι αὐτοκράτορες εἶχον καὶ ἐκεῖνοι ἀνάγκην τῆς εὐμενείας τῆς Κοινῆς γνώμης... τῶν Πραιτωριανῶν, καὶ οἱ Σουλτάνοι τῆς Κοινῆς γνώμης... τῶν Γενιτζάρων.

Αὕτη θὰ διευθύνῃ πάντοτε τὸν κόσμον καὶ πάντοτε θὰ ἐπιζητῆται ἡ εὐνοία τῆς. Αἱ μοῖραι τῆς θὰ ἐγκωμιάζονται πάντοτε ζωηρότερον τῆς ὀρθοφροσύνης τῆς, ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι ὀρθοφρονεῖ ποτέ. Καὶ τὰ πάθη τῆς ὅσον εἶναι ταπεινότερα καὶ ἀγριώτερα, τόσον θὰ σπεύδουν οἱ στηριζόμενοι ἐπ' αὐτῆς, νὰ τὰ θεραπεύουν προθυμότερον.

Αὕτη εἶναι ἡ Κοινὴ Γνώμη, τῆς ὁποίας τὴν ποιότητα, πολὺ πρὸ τοῦ Πασκάλ καὶ τοῦ κ. Tarde, διέγραψεν ὁ βαθὺς νοῦς τοῦ μεγίστου τῶν αἰώνων ἱστορικοῦ, τοῦ Θουκυδίδου. «Ἀταλαίπωρος», λέγει «τοῖς πολλοῖς ἢ ζήτησις τῆς ἀληθείας καὶ ἐπὶ τὰ ἐτοιμα μᾶλλον τρέπονται».

Δυνατὸν πολλοὶ νὰ περιβάλλουν δι' ἀνυποληψίας τὴν ὠραίαν ταύτην Λαΐδα. Ἀλλὰ πάντες θέλουσιν νὰ εἶναι εἰς αὐτὴν ἀρεστοί.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Σ ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ

ΣΤΟΝ ΠΟΙΗΤΗ

Πολύμετρο

Ἴσκιος ἦσουν μὴν ἡμέρα
 Ὅταν πρόβαλες ἐμπρὸς μου
 Ἦμουνα ρόδο δλόδροσο
 Καὶ σὺ φάντασμα ἄλλον κόσμον.

Εἰς τὸν κάθε μου τὸν πόνο,
 Εἰς τὸ κάθε μου τὸ δάκρυ,
 Νὰ μεγαλώνης σ' ἔβλεπα
 Μονάχος σὲ μὴν ἄκρη.

Ἐκινήσαμε κί' οἱ δύο μας
 Εἰς τοῦ κόσμου τὸ ταξεῖδι·
 Ἐμπρὸς ἐπήγαινες, κ' ἐγὼ
 Σερνόμουνα σὰ φεῖδι.

Δὲν ἄφησες τίποτα
 Νὰ πέσῃ στὸ χῶμα,
 Καὶ μοῦ χρούσונες μὲ πόθο
 Κάθε πόνο μεσ' στὸ στόμα.

Τραγοῦδι σου ἀντηχοῦσε
Μυριοστόλιστο στ' ἀγέρι,
Κ' ἐγὼ γυρμένος ἄπλονα
Ἀνώφελα τὸ χέρι.

Πόσους πόνους, πόση θλίψη
Δὲ φανέρωσα σ' ἐσένα,
Πόσα σπαράγματα φοιχτά
Τὰ κράτησα γιὰ μένα!

Στεφανωμένοι τρέχουμε
Κι οἱ δυὸ μὲ περιφάνεια,
Τὸ δρόμο πηγαίνοντας
Ποῦ φτάνει τὰ οὐράνια.

Τὸ κεφάλι μου νὰ γύρω
Πρέπει τώρα νὰ μ' ἀφήσης·
Διῶξε τὸ μαῦρο σύγνεφο
Τὴ λάμπρι σου νὰ χύσης.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ

Τ Ο Ε Ρ Υ Θ Ρ Ο Υ Ν Κ Ρ Ι Ν Ο Ν

Εἰς τὸν Ἀνατόλ Φράνς.

Ο ΛΟΣ δάκρυα, γονυπετής ἐπὶ τῶν ψυχρῶν πλακῶν τοῦ κελλίου ὁ πατὴρ Ἰωάννης ἀνέμενε τὴν θεῖαν ἔμπνευσιν. Μίαν στιγμὴν ὁ ἄγγελος ὁ ὁποῖος ἐλάμβανε τὸν χρωστήρα του καὶ τὸν ἐβάπτιζε εἰς τὸ κυανοῦν καὶ εἰς τὴν ἔκστασιν τοῦ οὐρανοῦ τὸν εἶχεν ἐγκαταλείψει. Εἰς μάτην εἶχε γονυπετήσῃ καὶ εἶχε ὡς πάντοτε ἐπαναλάβῃ διακαῶς τὰς προσευχὰς του. Ὁ Θεὸς δὲν ἔχυνε τὴν πνοὴν του εἰς τὰς μορφὰς καὶ δὲν διηυθέτει τὰ χρώματα καὶ δὲν ἠρμόνιζε τὰς ἐκφράσεις.

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ πατὴρ Ἰωάννης ἐκ Φιεζόλε, εἶχεν ἐκτυλίξῃ πρὸ τῶν γοητευμένων ὀφθαλμῶν τῆς Τοσκάνης ὅλης, μίαν οὐρανίαν πινακοθήκην. Εἰς τὴν γεννωμένην ζωγραφικὴν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἶχε φουσίσει κάτι τι θεῖον, μίαν ἀγγελικὴν πνοὴν καὶ εἶχεν ἀναμίξει τὴν πίστιν του μὲ τὰ χρώματα καὶ εἶχε γράψῃ τὰς γραμμὰς του ὅλας μὲ ἀπειρον λατρείαν καὶ εἶχεν ἀναπέμψῃ ὡς προσευχὰς τὰς εἰκόνας του πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ εἶχεν ὀρθώσῃ ἐπὶ τῶν πινάκων του τὰς θείας ὀπτασίας τὰς ὁποίας ἔβλεπε εἰς τὰς ἐκστάσεις του. Διὰ πρώτην φοράν ἀπὸ τῶν χρωστήρα του, Ἅγιοι καὶ Ἄγγελοι, Παρθένοι καὶ Σωτῆρες, εἶχον ἀναβλέψῃ εἰς μίαν ἀτμόσφαιραν οὐρανοῦ, μέσα εἰς ἀναλαμπὰς χρυσοῦ, ἀντανυγίας κυανοῦ, λάμπεις πορφύρας, ἐκστάσεις ὀφθαλμῶν γλυκέων, καὶ ἀναπάλσεις πτερυγῶν ἀθορύβων. Ἐκπνέουσα καὶ θνησκουσα ἡ θεία καὶ πρωτογενῆς ζωγραφικὴ τῶν μοναστηρίων ὅπως ἀφίση θέσιν εἰς τὴν εἰδωλολάτριδα καὶ ἀψυχον ζωγραφικὴν τῶν ἑορτῶν καὶ τῶν ὁργίων, ἔρριπτε ἓνα κύκνειον ἄσμα θαυμάσιον, μίαν τελευταίαν θεῖαν ἀναλαμπὴν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἀδελφοῦ Ἰωάννη. Ὅτι εἶχεν ὁ μεσαιῶν δλόκληρος ὄνειρενθῆ τὸ ὑπεργήϊνον, καὶ ὅτι αἱ μοναχαὶ εἶχον ὀπτασιασθῆ τὸ οὐράνιον, καὶ ὅτι ἱππῶται σιδηρόφρακτοι καὶ δέσποναι μελαγχολικαὶ εἶχον προσευχηθῆ καὶ εἶχον νοσταλγῆσῃ ἐκ τοῦ παραδείσου ἐθριάμβευε εἰς τὰς εἰκόνας ἐκεῖνας τοῦ καλογήρου τὰς ὁποίας ἐζωγράφιζε μὲ δάκρυα,

καὶ αἱ ὁποῖαι ἐφαίνοντο ἀρπαγεῖσαι ὡς ἀπὸ μίαν πινακοθήκην τοῦ Ὑψίστου.

Καὶ διὰ τοῦτο ὅλη ἡ Τοσκάνη καὶ τὰ κράτη ὅλα τῆς Ἰταλίας τὸν ἐπευφήμουν ὡς τὸν μεγαλύτερον τῶν ζωγράφων των καὶ ὁ πάπας Νικόλαος ὁ Ε΄ τὸν ἐκάλεε εἰς Ρώμην ὅπως τοῦ ἀναθέσῃ τὴν διακόσμησιν δλοκλήρου ἐκκλησίας καὶ κόσμος δλόκληρος τὸν ὠνόμαζε «ἀδελφὸν Ἄγγελικόν».

*

Τὴν προτεραίαν ὁ ζωγράφος ὠθοῦμενος ἀπὸ τὴν φήμην εἶχε μεταβῆ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Κάφρινε, ὅπου ἓνας νέος συνάδελφός του ὁ Μασάσιος ἀνέπτυσεν εἰς μεγάλας τοιχογραφίας ζωγράφου καὶ φρισσοῦσας, μίαν ἄλλην, νέαν καὶ τολμηρὰν τέχνην. Τὰ σώματα τὰ χονδρὰ τὰ πλημμυρισμένα ἀπὸ μίαν κοινὴν καὶ γενναίαν ζωὴν, τὰ λάμποντα ἀπὸ μίαν ἀπεχθῆ πραγματικότητα εἶχον προσενήσῃ φρίκην καὶ ἀγανάκτησιν εἰς τὸν φρεῖ Ἄγγελικόν ἀλλὰ καὶ ἡ ἀλήθειά των ἐπίσης καὶ ἡ ἐκφρασις ἡ μεγάλη τῆς ζωῆς τὴν ὁποῖαν ἐνέκλειον, τὸν εἶχον ταράξῃ καὶ τὸν εἶχον ἐμβάλλῃ εἰς σκέψεις. Καὶ ἡ ἐντύπωσις ἐκ τῆς κλονιζομένης αὐτῆς τέχνης τῶν πατέρων του ὕπῃρξε μεγάλη καὶ τὸν ἐκράτησε ἀγωνιώδη, εἰς ἐφιάλτην καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν.

Καὶ τώρα γονυπετής πλησίον τῆς εἰκόνας του ὁ ἀδελφός Ἄγγελικός μάτην ἀνέμενε τὴν ἔμπνευσιν.

Κατὰ τὴν συνήθειάν του ἐζωγράφιζεν ἓνα Εὐαγγελισμόν, θέμα τὸ ὁποῖον εἶχε πλημμυρίσῃ μὲ ὀπτασίας καὶ ἀντανυγίας οὐρανοῦ καὶ τὸ ὁποῖον πολλάκις εἶχεν ἐπαναλάβῃ καὶ τὸ ὁποῖον ἰδιαιτέρως εἶχε συντελέσῃ εἰς τὴν φήμην του.

Προτιθέμενος νὰ φύγῃ τοῦ μοναστηρίου τοῦ Ἁγίου Μάρκου τῆς Φλωρεντίας εἰς τὸ ὁποῖον δλόκληρον ζωὴν εἶχε διέλθῃ, ἐσκέπτετο ὡς ἀποχαιρετισμὸν νὰ ἐξεικονίσῃ τὸ θέμα τοῦ κρίνου εἰς τὴν θύραν τοῦ μοναστηρίου.

Καὶ κατὰ τὸ σῆνηδες εἶχε νηστεύσει ἡμέρας πολλὰς πρὶν ἀρχίσῃ τὸ ἔργον του καὶ εἰ-

Και έκφρων πλέον με ένα θανάσιμον ψυχός παγόνον όλα του τα μέλη γνώρισε ότι ο διάβολος του ὤθει την χείρα και ἀφίων κραυγήν διάτορον ἔπεσεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους.

Ὅταν τὴν ἐπαύριον ὁ ἀδελφὸς Ἀγγελικὸς συνῆλθε, εὗρε τὴν εἰκόνα του πλημμυρισμένην ἀπὸ χρώματι ἀνυπότακτα και νέα. Ἡ Παρθένος ὕψουτο με σῶμα φρίσσον, με βλέμματα τινάσσοντα φλόγας και ἔτεινε τὰς χεῖρας προκλητικὰς ὁ ἄγγελος εἶχε σῶμα εὐσταλές και μία κηλὶς ἐρυθρὰ ὡς ἐκτίναγμα αἵματος ἢ ὡς ἀναλαμπὴ φλογὸς κολάσεως ἠνορθοῦτο και ἐθριάμβευε ἀντὶ κρῖνου εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἀγγέλου.

Ἐκτοτε ὁ φρά Ἀγγελικὸς δὲν ἐδυνήθη πλέον νὰ ζωγραφίσῃ Ἐθαγγελισμὸν. Εἰς τὴν Ρώμην, εἰς τὰς εἰκόνας τοῦ παρεκκλησίου τοῦ Σίξτου, δὲν ἐτόλμησε νὰ ἀναπαραστήσῃ τὴν θείαν σκηνὴν ἢ ὁποία ἦτο ἄλλοτε ἢ προσφιλὴς του.

Καὶ τι ὡς μία ἀνάμνησις τῶν ἀποκαλυπτηρίων και κατηραμένων λόγων τοῦ Σατανᾶ τοῦ ἔμενε πάντοτε εἰς τὸν νοῦν και τὰ σώματά του ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι καὶ μετελάμβανον ἀπὸ τὴν ἀνάμνησιν αὐτὴν και πολλὰκις συνέβη μία φρικίασις ὄχι παραδείσου ἀλλὰ ἀ-

ληθείας, ζωῆς, και πάθους νὰ διαβλέπεται ὡς ἀμάρτημα εἰς τὰς ἐκφράσεις τῶν ἁγίων του. Αἱ κινήσεις τῶν ἀγγέλων πλέον ὄχι τὴν οὐρανίαν μετουσίωσαν τῆς προσερχῆς ἀλλὰ τὴν κίνησιν, ἀλλὰ τὴν ζωὴν. Μία ἀκτὶς ἀνευλαβῆς μεγαλοφυΐας ἀνέλαμπε παντοῦ. Τὰ δάκρυά του ἔτρεχον πύρινα, ὅταν ἔβλεπε ὅτι ἐγκαταλείπων πλέον τὴν παράδοσιν ἐγένετο ζωγράφος ἀσεβῆς και ὑπέροχος. Μίαν ἡμέραν εἰς τὸ Ὀρβιέτο ὅπου εἶχε μεταβῆ ὅπως κοσμήσῃ τὴν μητρόπολιν, συνέλαβεν ἑαυτὸν ζωγραφίζοντα μίαν Παναγίαν ζωντανὴν και θαυμασίαν ὄλην μὴς και φρικίασις, ἐξηπλωμένην και θριαμβεύουσαν ὁποίαν τὴν εἶχε ἰδεῖ ἐν στιγμῇ ὄνειρου και ἀμαρτίας εἰς τὸ μάρμαρον τοῦ μηητοῦ.

Καὶ ὁ τρόμος του ὑπῆρξε τοιοῦτος και τόση ἡ λύπη του ὥστε ἐγκατέλειπε τὸ ἔργον του ἡμιτελές και ἐπέστρεψε θανάσιμος πληγείς εἰς Ρώμην ὅπου ἀποσυρθεὶς εἰς τὸ κελλίον του δὲν ἐδυνήθη νὰ ἐπιζῆσῃ τοῦ ἄλλου του.

Τὰς εἰκόνας τοῦ Ὀρβιέτο ἀπετελείωσεν ὁ Σινιορέλη. Τὸ σῶμα τοῦ ζωγράφου ὁ πάπας Νικόλαος ὁ Ε' τὸ ἔθαψε ὡς τελευταίαν εἰρωνεῖαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐκείνην τῆς Ἁγίας Μαρίας εἰς τὴν ὁποίαν ἐλατρευέτο ἄλλοτε ἢ Ἀθηνᾶ και ἡ ὁποία διατηρεῖ ἀκόμη τὸ ὄνομα τῆς ἀρχαίας θεᾶς.

Ν. ΕΠΙΣΚΟΠΟΠΟΥΛΟΣ

Βενετία Μάρτιος 1901.

ΤΥΠΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΥ ΚΑΛΛΟΥΣ

Ὁ λόγος ἦτο περὶ γυναικός.

— Ἐγὼ, μοῦ εἶπεν ὁ φίλος μου, εἰς τὴν Βενετίαν ἔλαβα εὐκαιρίαν νὰ αἰσθανθῶ βαθύτερα τί σημαίνει γυναικεῖον κάλλος. Περιηχόμην ὄνειροπόλος τὰς στενὰς ἀγυῖας τῆς. Τυχαίως, σχεδὸν χωρὶς νὰ τὸ θέλω, ἐμβήκα εἰς τὴν ἐκκλησίαν Santa Maria Formosa. Πλήθος πολὸν συνωστίζετο πρὸς τὴν πλαγίαν ἁγίαν τράπεζαν. Ἦσαν ξένοι οἱ περισσότεροι, περιηγηταὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα. Μία ἱερὰ συγκίνησις ἀπετυπώνετο εἰς ὅλας τὰς μορφάς. Καὶ ἀπὸ τὴν ἀνίψωσιν ἐκείνην και τὴν ἀνάτασιν, με τὴν ὁποίαν ἡ ψυχὴ μας ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὴν κόριν τοῦ καθημερινοῦ και τοῦ συνήθους, διὰ νὰ ἐξαρθῇ πρὸς καὶ ὑπέροχον, εἴτε ἡ θεία παντοδυναμία εἶνε τοῦτο, εἴτε ἡ μαγεία τοῦ ἐνάστρου ἀπειρου, εἴτε ἡ ὑγραῖ ἔκτασις ἢ ροχθοῦσα.

« Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐμαγεύθην ἀπὸ ἐν ἄριστου ἔργου τῆς τέχνης. Ἐκύτταξα, ἐκύτταξα και ἐνόησα. Τὸ ἀναιρεντὸν ἐκεῖνο κάλλος ἦτο ἡ Ἁγία Βαρβάρα τοῦ Πάλμα-Βέκιο. Ἐπάνω εἰς σῶμα ὑπερφυσικόν, με βαθὺν ἐρυθρὸν ἐνδυμα, ἀνθεῖ τὸ στρογγύλον, γεμάτον ἀπὸ ζωὴν πρόσωπον τίς οἶδε ποίας βενετῆς πατρικίας. Ἡ σιωπὴ τοῦ τόπου, τὸ θρησκευτικὸν μυστηριώδες ἡμίφως, οἱ σιωπηλοὶ θεαταί, ὅλα παρώρων εἰς ὑψηλὴν καλλιτεχνικὴν κατάνυξιν.

Ἐπειτα ἐφέραμεν εἰς τὸν νοῦν μας ὁ-

λας ἐκείνας τὰς ἑξαισίας μορφάς, τὰς ὁποίας καλλιτέχναι ἔχοντες τὸ θεῖον δῶρον, ἐχάρισαν εἰς τοὺς αἰῶνας: τὴν Μόνα Λίζαν τοῦ Δαβίντσι, τὴν Ἐρωμένην τοῦ Τιτσιανῶ, τὴν ξανθὴν Ἐλένην Φουρμάν τοῦ Ροῦβενς, τὴν Σάσκιαν τοῦ Ρέμβρανδ, τὴν Σωσσάναν τοῦ Τινορέτου, τὴν Μαγδαληνὴν τοῦ Κορρεγιου. Καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον μία θεωρία ὁραίων φαντασμάτων διήρχετο πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας με βλέμματα τακερὰ και χεῖλη ἐρυθρὰ ἀπὸ φιλήματα, ὅπως ἦσαν πρὶν κλείσῃ τοὺς ὀφθαλμούς των πρὶν παγώσῃ τὰ στόματά των ὁ σπασμὸς τοῦ θανάτου και διήλθεν ἐνώπιόν μας ἡ Βιάγκα Καπέλλο, και ἡ Ἄρτεμις τοῦ Ποατιέ και ἡ Νινὼν δε λ' Ἀγκλό και ἡ Μανὼν Λεσκὼ και ἡ βασίλισσα Μαργῶ και ἡ Λουκρητία Βοργία και ἄλλαι... και ἄλλαι...

Διὰ μέσου τοῦ ὠκεανοῦ τῆς ζωῆς, ἓνα κύμα ἔρωτος και εὐμορφίας προχωρεῖ ἀκαταπαύστως. Λεγεῶνας ἀποτελοῦν αἱ δαμάστριαι τῶν καρδίων, αἱ νικητριάι τῶν ψυχῶν. Ἀλλὰ πόθεν ἀναβλύζει ἡ γοητεία τὴν ὁποίαν σκορπίζουν, ἡ μαγεία ἢ συλλαμβάνουσα ὡς παγίς;

Ἡ ὀλυμπιακὴ τελειότης τῆς μορφῆς και ἡ ἡρεμὸς μεγαλοπρέπεια τοῦ παραστήματος εἶνε ἄρα γε αἱ ἀποσπῶσαι τὴν κραυγὴν τοῦ θανάτου: « ὦ, τί ὠραία ποῦ εἶνε! » ἡ ἰδεώδης συμμετρία και πλαστικότης ἀφυπνίζουν ἄρα γε εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸν γλυκὸν πόθον τῆς

υποταγής συγχρόνως και της κατακτήσεως;

Πόσον μυστηριώδης και βαθεία είνε ή επίδρασις του γυναικειου κάλλους! «Ο άνθρωπος, λέγει εις αισθητικός, όστις, την στιγμήν κατά την οποίαν τον διασταυρώνει καθ' όδον μία όφραία γυνή, δέν αισθάνεται έξαφνα γλυκειάν ήλεκτρικήν δόνησιν ελκύνουσαν αυτόν συμπαθώς προς την διαβάτιδα, έχει άμβλειαν την αισθησιν του κάλλους».

Πόσον όφραία είνε! ψιθυρίζομεν, και μάς φαίνεται ότι ή εντύπωσις έχεινη ανακαινίζει την ύπαρξίν μας· κάτι ός ανοίξεις πνέει έντός μας· ό θαυμασμός μας είνε ή άφύπνισις μάς όρμηής έρριζωμένης εις αυτά τα βράθη της ανθρώπινης ύπαρξεως, όρμηής ανοιγούσης τάς άγκάλας και προσεγγιζούσης τά χείλη.

Έν γένει αι γυναίκες, των οποίων το κάλλος δέν είνε έντελώς άφογον από καθαράς αισθητικής όψεως, άσκοοσι την μεγαλειότεραν επίδρασιν. Συλλαμβάνεται κανείς εις τά χρυσά των δάκτυλα χωρίς να τό καταλάβη· εις τάς κατακτήσεις των συντελεί και ή έπιχαρις, ή φιλοπαίγμων φιλαρέσκεια ή όποία εύρε χάριν και ένώπιον φιλοσόφου τόσον άσθηροϋ, όπως ό Κάντιος, όστις άνεγνώριζεν εις την γυναίκα τό δικαιώμα να ένισχύη τό κάλλος της διά της ένκινήσεως της διαθέσεώς της και της ποιικιλίας του στολισμοϋ.

Τό κύριον γνώρισμα της όφραίας γυναικός είνε ή έμφυτος χάρις. Άς συλλογισθώμεν τάς ρυθμικάς λιγυράς κινήσεις ενκάμπτου χαριτωμένου σώματος, μερικώς στάσεις, των οποίων ή πλαστικότητα εγκλείει άφατον μαγεϊαν· άς ένθυμηθώμεν πώς με μίαν μόνην στροφήν του σώματος είνε ικανή να έξάρη τό ιδιαίρον θέλητρον μάς έσθήτος, και πώς ή θέσις της κεφαλής, ή κινήσις των χειρών, τό είδος του μειδιάματος, τό είδος του βλέμματος, και τόσα άλλα άκόμη, κάμνονν να μάς φαίνεται όφραία μία γυνή, της όποιας τό σύνολον δέν είνε άσθηρώς σύμφωνον προς τους κανόνες της συμμετρίας. Τί δέν λέγει ένα όφραϊον στόμα, ποίαν μέθην δέν έξεγείρει μία όφραία κόμη! Άλλοτε μάθη ός πτερόν κόρακος με την βαθυκάνον μεταλλικήν λάμψιν υπό την κίνησιν του φωτός· άλλοτε με τάς διαβαθμίσεις εκείνας του ξανθοϋ από του εκλάμπρον χρυσοϋ ή του πυρόδους έρυθροϋ των γυναικειων μορφών του Τισιανοϋ, μέχρι της μεταξίνης απαλότητος του τεφροξάνθου, ή τό θερμόν και στίλβον εκείνο καστανόχρουν, τό όποϊον υπό τινας επίδρασεις του φωτός φαίνεται ός να έπελάσθη

με κόριν όρειχάλκου. Και ή άνάδεσις της κόμης πόσα μυστήρια εγκλείει και ή τοποθέτησις του κοσμήματος ή του άνθους επί της κεφαλής!

Και τό κάλλος άπαιτεί την διακόσμησην, την mise en scene. Ένυπάρχει κάτι τό γραφικόν εις την λεπτεπίλεπτον χάριν, εις τάς έναλλασσούσας θλάσεις των μεταξίνων πτυχώσεων, εις τάς άντανακλάσεις του ύφάσματος, εκ των οποίων εκφύεται ό κορμός με όλην την έλευθέραν χάριν του. Όλα αυτά είνε σιωπηλή μουσική των όφθαλμών.

Είπομεν ότι γυνή, ήτις δέν έχει κανέν από τά συστατικά της ακαδημαϊκής καλλονής, δύναται να συναρπάση και να μαγεύση. Πράγματι πόσον άνεξήγητον είνε τό θέλητρον της γυναικός: Έν βλέμμα έσβεσμένον, σχεδόν θολόν, τό όποϊον έξαφνα υπό τό κράτος βαθείας συγκινήσεως αναλάμπει διά μάς, μία αναφλεγόμενη λάμψις, ήτις ύποτρέμει παρά τά βλέφαρα ός λεπτή φωτεινή γραμμή ή μαγεϊα ένός μειδιάματος, τό όποϊον συνήθως σπανίως εφώτιζε και έξωογόνει ένα κουρασμένον και άχρδόν πρόσωπον, και διά μάς άποκαλύπτει μίαν γενναϊμένην έλπίδα, κάποιαν όδυνηράν έντυχίαν!... Ίσως άνεγείρεται συγχρόνως και μία λεπτή λευκή χείρ, εις την οποίαν άκουσίως συγκεντρώνεται τό βλέμμα, και παρακολουθεί την άνήσυχον κίνησιν των λεπτών εύκινήτων δακτύλων, ότινες διορθώνουσι την κόμην ή πτυχήν τινα της έσθήςτος. Και τότε δέν βλέπομεν τίποτε πλέον ειμή μόνον την άβραν αυτήν, την νευρικώς ενκίνητον χείρα, εις την οποίαν ύπνώττει ό παράδεισος περιπαθών θωπειών, και συλλογίζομεθα μίαν θερμήν θερινήν νύκτα, εις την οποίαν ή μαρμαρόψυχρος αυτή χείρ, καταπραϊνουσα την άνήσυχον ψυχήν, προσψάει τό μέτωπον μας...

Και ή άλλη, της όποιας ή θεά έξεγείρει τά όνειρά μας, δέν είνε όφραία. Τά χαρακτηριστικά της είνε τραχεία, όδυνηρά, όλοι αι γραμμαι άσύμμετροι, τό στόμα κάπως πεπιεσμένον ός να συνεχράται την κραυγήν μιάς ψυχής, μιάς μεγάλης, πονούσης ψυχής. Έξαφνα ύψώνονται τά βλέφαρα, και μία ζωή άφηννίζεται έν απαλή λάμψει άπεριγράπτου αίγλης, και φέγγει ή σιωπηλή αναλαμπή καρδίας παλλομένης από λαχτάραν άγάπης, αναλαμπή ρίπτουσα επί της ζωογονηθείσης μορφής την ροδιόντητα παραδόξου και ισχυροϋ κάλλους.

* Η έσωτερική συγκίνησις, ήτις με την ρα-

γδαϊαν και άστραπιαϊαν, ή ήρεμον και νωχελή διάβασιν της προσδίδει εις τό πρόσωπον και τό σώμα την ζωήν της εκφράσεως, την ισχυράν και συναρπάζουσαν ή την μάγον και σαγηνεύουσαν, άποτελεί την παροδικήν φυσιογνωμίαν ή διαρκής φυσιογνωμία άποτελείται από την ανατομικήν και μόνιμον σχέσιν των χαρακτηριστικών.

Η καμπυλότης των μορφών προσιδιάζει εις τό γυναικειον σώμα, ή υπερπλήρωσις δμως του προσώπου διά σαρκός όστε να μη διαγράφονται πλαστικώς αι γραμμαι των παρειών, της ρινός, του στόματος και του πώγωνος άσχημίζει αυτό, διά τουτο ανατομικώς όφραία μορφή είνε εκείνη εις την οποίαν τά όρια ταύτα ύποδηλοϋνται χωρίς να εκφαίνονται ύπερ τό δέον έντόνας. (Εϊκων πρώτη).

Η μαγεϊα της εκφράσεως προέρχεται κατά τό πλείστον από τό διδυμον φώς των όφθαλμών. Η εκφραστική δύναμις των έξαρτάται εκ του μεγέθους, και του χρώματος, και της λάμψεως και της υγρότητός των. Ο βολβός του όφθαλμοϋ προσλαμβάνει εις τό όγδοον έτος της ηλικίας του άνθρώπου τό όριστικόν του μέγεθος· είνε δε εις όλους τους ανθρώπους όμοιομεγέθης. Η φαινομενική διαφορά του προέρχεται από τό μεγαλύτερον ή μικρότερον άνοιγμα των βλέφαρων, και της βαθυτέρας ή μάλλον έξεχούσης θέσεώς του.

Τά μαύρα μάτια φαίνονται κάπως μεγαλειότερα παρά τά γαλανά ή τεφρά, άλλ' ή έντύπωσις του μεγέθους των όφθαλμών έξαρτάται έντελώς από τά περιβάλλοντα αυτόν. Τά φρύδια όσφ ύψηλότερα καμπυλώνονται τόσφ όραιότερα είνε εις την γυναίκα άβρο-

τητα προσδίδει εις τό πρόσωπον και ή λεπτή ή λεία γραμμή των, άνδρικότητα δε ή πυκνότης και τραχύτης των. Οι κανθοί, όταν είνε κλειστά τά βλέφαρα, πρέπει να εύρίσκονται εις όριζοντίαν γραμμήν, όταν δε είνε άνοικτά, ό έσωτερικός να κείται κάπως βαθύτερον.

Η θέσις των βλεφαρίδων επί των βλεφαρικών χόνδρων εις τους όφθαλμούς είνε εύθεία και κανονική· άραιαί και άκανόνιστοι βλεφαρίδες άσχημίζουν τό πρόσωπον, είνε δε νοσηρόν άποτελεσμα παθήσεως του οργανισμοϋ ή των όφθαλμών.

Χαρακτήρα προσδίδει εις τον όφθαλμόν και ή πτυχή του δέρματος, ήτις σχηματίζεται ύπεράνω του άνω βλέφαρου, όταν ό όφθαλμός είνε άνοικτός. Όσφ ύψηλότερα είνε ή κοιλότης του όφθαλμοϋ, τόσφ όλιγώτερον θα καταπίπτη ή πτυχή αυτή επί του βλέφαρου, και τόσφ εις άπαλωτέραν άνύψωσιν θα χάνεται προς τους κροτάφους· επειδή δε ή μεγάλη κοιλότης των όφθαλμών είνε έν εκ των ανατομικών γνωρισμάτων του θήλεος φύλου, τό εύρόν άνοιγμα των βλέφαρων και ή απαλή ύπερ τό άνω βλέφαρον άνατεινομένη πτυχή του δέρματος δύναται να θεωρηθούν ός ιδίως γνωρίσματα της γυναικειας καλλονής.

Η πρώτη εϊκων δεικνύει ταύτα, ός και τό σχήμα των όφρύων, εις όφραϊαν κανονικήν εύγραμμίαν.

Τό όφραϊον στόμα, του όποιου αι μικραι γραμμαι εμπνέουν τους μεγάλους έρωτας, κατά τον Σουλύ Προυδώμ, πολύ μέρος της γοητείας του όφείλει εις τό άνω χείλος· οι δύο έξωτερικοί προσοί του στόματος με την άπαλωτάτην έπιδερμίδα και τό κερασόχρουν

χρῶμα πρέπει ν' ἀνέρχονται ἑλαφρῶς εἰς ἠδεῖαν γραμμὴν πρὸς τὰ ἐντός, εἰς δὲ τὸ μέσον νὰ σταματοῦν ὥστε ν' ἀπατελοῦν δύο ὠραία καὶ κανονικὰ ὄρια τοῦ ὑπορρινίου κοιλώματος, καὶ τὸ ἐλεύθερον δὲ μέσον μέρος τοῦ χείλους πρέπει καταφανῶς νὰ κλίνη πρὸς τὰ κάτω· τὸ κάτω χείλος προσαρμόζεται εἰς τὸ ἄνω ἑλαφρὸν τόξον, τὸ ὁποῖον εἰς τὸ μέσον γίνεται πλατύτερον· εἰς τὰ ὠραία στόματα τὸ ἄνω χείλος προσέχει κάπως τοῦ κάτω.

Κάθε γυνὴ ἔχει κατὰ τὸ διάστημα τῆς ζωῆς τῆς μίαν ἐποχὴν ὑψίστης ἀνθήσεως ἢ ἐποχὴ αὕτη φανταστικῶς παριστανόμενη, ἀποτελεῖ τὸ ὑψηλότερον σημεῖον καμπύλης, ἀνερχομένης βαθμῶδ' ἀπὸ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν καὶ κατερχομένης εἰς τὸ γῆρας.

Ἡ καμπύλη αὕτη τοῦ κάλλους εἰς τινὰς περιστάσεις ἀνέρχεται πολὺ ταχέως, κατέρχεται δ' ἐπίσης ταχέως, τότε δὲ παριστάνει τὸ διαβολικὸν τὸ ἐξεγερτικὸν εἰς ἁμαρτίας ἐκεῖνο κάλλος, τὸ ὁποῖον οἱ Γάλλοι ὀνομάζουν *beauté du diable*.

Εἰς ἄλλας περιστάσεις, ἢ καμπύλη ἀνέρχεται πολὺ βραδέως, κατέρχεται δ' ἐπίσης πολὺ ἀργά· τὸ δὲ ὑψιστον σημεῖον τῆς καμπύλης ταύτης φθάνει ὑψηλότερον ἢ ἐν τῇ πρώτῃ περιστάσει, καὶ ἡ καθόδος γίνεται πολὺ βραδύτερον.

Πολὺ ποιικίλλει ἡ ἡλικία, εἰς τὴν ὁποίαν τὸ κάλλος τῆς γυναικὸς φθάνει τὴν ὑψίστην ἀνθησίν του. Εἰς τοὺς μεσημβρινοὺς λαοὺς ἢ γυνὴ εὐρίσκειται ἐν πλήρει ἀνθήσει εἰς τὸ δέκατον τέταρτον καὶ δέκατον πέμπτον ἔτος· εἰς τοὺς Γερμανοὺς, Ὁλλανδοὺς, Σκανδιναβοὺς καὶ Ἄγγλους ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὸ εἰκοστὸν ἔτος ἢ καὶ βραδύτερον. Ὑπάρχουσι καὶ περιστάσεις, καθ' ὅσας ἡ ὑψίστη ἀκμὴ τοῦ κάλλους ἐπῆλθε κατὰ τὸ τριακοστὸν ἢ καὶ τὸ τριακοστὸν τρίτον ἔτος.

Μία καλλιτέχνης ἔκαμε ποτὲ τὴν ἐξῆς παρατήρησιν εἰς ἓνα ἀνθρωπολόγον:

— Ὁ τελικὸς σκοπὸς πάσης γυναικὸς εἶναι νὰ γείνη μήτηρ, νὰ διακωνίσῃ τὸ γένος ἢ γυναικῶν λοιπὸν φθάνει εἰς τὴν ὑψίστην ἀνθησίν της, ὅταν εὐρίσκειται εἰς ἐγκυμοσύνην· ὥστε καὶ μία ὠραία γυναῖκα πρέπει νὰ εἶναι ὠραιότατη ὅταν εἶναι ἔγκυος.

Ὁ ἀνθρωπολόγος ἀπήντησεν, ὅτι τοῦτο εἶναι ἀληθές, καὶ ὅτι ἡ ὑψίστη καλλονὴ πάσης γυναικὸς συμπύκνεται πρὸς τὸν πρῶτον μῆνα τῆς πρώτης ἐγκυμοσύνης της· τότε ἢ ἀλλαγὴ τῶν

χυμῶν αὐξάνει, ὅλοι οἱ ἱστοὶ ὑπερπληροῦνται μέχρις ἐντάσεως, τὸ χρῶμα τῆς σαρκὸς καθίσταται ἀφρότερον, ζωηρότερον καὶ περισσότερον εὐχρον, καὶ τὰ στήθη γίνονται ἐντόνωτερα καὶ σκληρότερα. Ὄντω τὸ θέλγητρον τῆς πρώτης ἀκμῆς αὐξάνει μέχρι τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν ἡ διόγκωσις τοῦ σώματος, προοίους τῆς ἐγκυμοσύνης, παραβλάπτει τὴν ἁρμονίαν τῶν μορφῶν.

Κάθε κλίμα ἔχει τὰ ἄνθη του καὶ κάθε χώρα ἔχει τὸ κάλλος της. Ἡ χώρα τῆς κιθάρας καὶ τῶν μεταξίνων ἀναβαθρῶν, τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς ζηλοτυπίας, εἶναι καὶ πατρὶς τῆς εὐμορφίας. Τὴν *Andalouse au sein brun* ἐξύμνησεν ἡ φλογερὰ ποιήσις τοῦ Μυσσέ. Ἡ ἐντονος ἀνάπτυξις τοῦ στήθους, ἢ εὐρύτης τῶν ἱσθίων ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν λυγρὰν ὀσφὺν παρέχει εἰς τὸ σῶμα ἡδυπαθῆ καὶ κατ' ἐξοχὴν γυναικεῖον χαρακτῆρα. Αἱ μορφαι αὗται ὁποῖας τὰς ἀπεικόνισεν ὁ Γκόγια μὲ τὴν μεσημβρινὴν αἴγλην τῶν χρωμάτων, τὴν ὑπόχρον χροιάν, τὴν μαυροκόκκινον κόμην καὶ τοὺς λάμποντας ὀφθαλμοὺς, ἔχουν ἀπερίγραπτον κάλλος· ἀλλὰ ἡ διάρκειά των δὲν εἶναι μεγάλη. . . Αἱ ὀνειρευτὸς ὠραῖαι γυναῖκες τῆς Ἰσπανίας πλὴν τῶν ἐξ Ἀνδαλουσίας εἶναι αἱ Καστιλιαναί· πιθανὸν τὸ παραδόξον καὶ μεθυστικὸν θέλγητρον των νὰ προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀνάμιξιν ἰσπανικοῦ καὶ μαυριτανικοῦ αἵματος. (Εἰκὼν δευτέρα).

Ἡ Ἰσπανίς ἔχει τὴν πτυχὴν τῆς καλλονῆς ὑπεράνω τῶν μαύρων ματιῶν, λεπτὰ καὶ εὐγραμμά φρύδια, ὠραῖον καὶ κανονικὸν στόμα, μὲ τὸν εὐμορφον λακκίσκον μεταξὺ τῆς ρινὸς καὶ τοῦ ἄνω χείλους.

Εἰς τὴν Γαλλίαν πατρὶς τῆς καλλονῆς θεωρεῖται ἡ Ἄρλη. Διὰ τὰς Παρισινὰς λέγουσι, ὅτι εἶναι μᾶλλον κομψαὶ παρὰ ὠραῖαι. Παρατηρήσεις γενόμεναι ἀπὸ ἀνθρωπολόγους κατέληξαν εἰς τὸ πόρισμα, ὅτι ἡ παρισινὴ κατὰ μέσον ὄρον ἔχει ἀπαλὴν τὴν καμπυλότητα τοῦ προσώπου, λεπτοὺς βραχίονας, σχετικῶς πρὸς τὴν ὀσφὺν ὀλίγον προέχοντα ἱσχία, ἀλλ' ἀντιθέτως πολὺ ἀνεπτυγμένα τὰ στήθη· τὸ εἶδος τοῦτο τῆς καλλονῆς, τὸ ὁποῖον οἱ Γάλλοι ἀποκαλοῦν «*une fausse maigre*» εἶναι ὁ τύπος τῆς περικόμφου *gracéte*, κατὰ τὸ ἥμισυ παιδιοῦ καὶ κατὰ τὸ ἥμισυ γυναικὸς, ὅπως τὴν παρέστησαν ὁ Γκαβαρνό, ὁ Γκρεβέν, ὁ Μπουτὲ κτλ.

Χώρα τοῦ κάλλους εἶναι καὶ ἡ Αὐστρία· χώρα ἀπὸ τόσα ἑτερογενῆ στοιχεῖα αποτελου-

μένη, περιλαμβάνει ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην φυλετικούς τύπους γυναικῶν καὶ φυλετικὰς καλλονάς. Εἰς τὴν Βιέννην συμπεριδιδόνται ὅλα, καὶ ὁ θαυμάζων μίαν ὠραίαν γυναῖκα δὲν δύναται νὰ ξεκαθαρίσῃ ἂν εἶναι κυρίως Αὐστριακὴ, ἢ Οὐγγαίς, ἢ Βοεμίς, ἢ Δαλματὴ, ἢ Τυρολὴ, ἢ ἀπὸ ὅλα συγχρόνως.

Εἰς τὰ δημῶδη γερμανικὰ ἔσματα ἐξυμνεῖται τὸ κάλλος τοῦ στήθους τῶν αὐστριακῶν γυναικῶν· τοῦτο δ' ἐπιβεβαιοῦται καὶ ἐκ τῶν παρατηρήσεων τῶν ἀνθρωπολόγων· ἀλλὰ τὰ ἐντονα ταῦτα στήθη ὄχι σπανίως καταστρέφουσι τὴν νεανικὴν χάριν τοῦ σώματος διὰ τῆς ὑπερογκώσεώς των.

Σύμπτρον σηματοδοτοῦ τοῦ προσώπου καὶ ἀπαλὴν μετάβασιν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς παρουσιάζει ἡ τρίτη εἰκὼν, ἣτις δεικνύει καὶ ἀπαράμιλλο εὐμορφίαν τοῦ στήθους· ἢ φυσιογνωμία αὕτη δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς εἰς τῶν τελειότερων τύπων αὐστριακῆς καλλονῆς.

Ἡ Ἰταλία ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι τὸ Ἑλδοράδο, εἰς τὸ ὁποῖον προσέρχονται ὡς προσκυνηταὶ οἱ καλλιτέχναι διὰ νὰ γεμίσουν τὴν ψυχὴν των μὲ ἀποθαμένον καὶ μὲ ζωντανὸν κάλλος. Παντὸς ἔθνους ζωγράφοι ζητοῦν τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ κάλλους εἰς τὴν Ῥώμην, αἱ δὲ

εἰκόνες των εἶναι εὐγλωττοὶ μάρτυρες ὅτι εὐρίσκουν τὸ ποθούμενον.

Ἐν τούτοις, ἠσηκμένοι ὀφθαλμοὶ βεβαιοῦν ὅτι τελειότερον κάλλος εὐρίσκειται εἰς τὴν Νεάπολιν καὶ τὴν Βενετίαν ἢ εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ ὅτι ἀφρονώτεροι εὐρίσκονται οἱ ὠραῖοι τύποι γυναικείων σωμάτων εἰς τὴν Βόρειον παρὰ εἰς τὴν Νοτίαν Ἰταλίαν.

Περὶ τῶν Ἑλληνίδων μόνον ἐν ποιητικῇ ἐξάρσει καὶ ἄοριστῇ δύναται τις νὰ ὁμιλήσῃ. Μάγον χάριν ἔχουν αἱ μορφαι καὶ κάλλος πλαστικὸν τὰ σώματα, ὡς νὰ ἐξωογονήθῃ αἴφνης κανὲν πραξιτέλειον ἔργον· ἀλλὰ τὸ κάλλος τὸ νεοελληνικόν, δὲν ἀποτελεῖ ἴδιον τύπον εὐδιακριτον, εἶναι μεσημβρινὸν κάλλος μὲ ὅλας τὰς ἀποχρώσεις καὶ ὅλας τὰς ποιικιλίας. Ἄς προσθέσωμεν ὅτι ἀκριβῶς αἱ ἀναλογίαι του δὲν ἔχουσι καθορισθῆ, διότι οὐδεὶς ἀνθρωπολόγος ἔκαμε τὰς ἀπαιτούμενας λεπτομερεῖς παρατηρήσεις καὶ καταμετρήσεις.

Τοῦτο ἐν τούτοις ἐμποδίζει νὰ εἶνε καὶ τὸ ἑλληνικὸν κάλλος ἐπικίνδυνον ὅπως καὶ κάθε κάλλος ἐπικίνδυνον καὶ εἰς τὴν εὐτυχὴ ἰδιοκτητριάντου καὶ εἰς τὸν εὐτυχὴ καὶ δυστυχὴ συγχρόνως φύλακά του· διότι ἰσχύει καὶ διὰ τὴν Ἑλλάδα, ὡς καὶ δι' ὅλον τὸν κόσμον, ἡ ἀλήθεια τῆς γαλλικῆς παροιμίας: «*ὁποῖος ἔχει εὐμορφὴν γυναῖκα, παλάτι εἰς τὰ σύνορα, ἀμπέλι κοντὰ ἔστων δρόμο, δὲν κοιμάται ἤσυχά*».

θητών, οίτινες προέκυψαν διὰ τὰ ἴδον και αὐτοὶ ἀπαξ δασκάλους ξυλοκοπούμενους, ὑπεχώρησαν, ἀφοῦ τὸ ξύλον ἐξέφυγεν ἀπὸ τὰ παραλύσαντα χέρια του. Οἱ μαθηταὶ ἦσαν προφανῶς μὲ τὸ μέρος μου; ἰδίως οἱ μαθηταὶ του, οἵτινες μὲ προσέβλεπον μὲ βλέμματα πλήρη εὐγνωμοσύνης. Ἐπὶ πλέον δὲ εἶχα και τὴν ἐπικουρίαν τῶν σκύλων μου, οἵτινες ἐτάχθησαν παρὰ τὸ πλευρὸν μου ὑλακτοῦντες θηριωδῶς.

— Πρὸς Θεοῦ, σκέψου ὅτι μᾶς βλέπον οἱ μαθηταὶ! ἐτραύλισεν ὁ ἄλλοθεν ἀνθρώπος ἀποσυρόμενος εἰς τὴν θύραν τοῦ σχολείου.

— Αὐτὸ νὰ τὸ σκέπτεσαι σὺ, ῥαδιοῦργε, ὁ ὅποιος μὲ συκοφαντεῖς ἀτιμώτατα, σὰν γράδιον, και προσπαθεῖς νὰ ἐξεγείρης τοὺς ἀπλοῦχοὺς ἀνθρώπους ἐναντίον μου μὲ καταχθόνια ψεύδη.

— Ἐγὼ; ... ἐγὼ; ... ἔλεγε προσπαθῶν νὰ ὑποκριθῆ ἀπορίαν και ἀγανάκτησιν ἀνθρώπου ἀδικουμένου. Φέρετέ μου αὐτὸν ποῦ σὰς εἶπε ὅτι ἐγὼ ἐξεστόμισα ἓνα ψυχρὸ λόγὸ ἐναντίον σας, νὰ τὸν φτύσω.

— Δὲν ἔχω καμμίαν ἀνάγκην ἀποδείξεω. Ξέρω τί λές και εἶμαι βέβαιος ὅτι τὰ λές. Ἀλλὰ περιφρονῶ τὰς συκοφαντίας, διότι δὲν τὰς φοβοῦμαι. Ἐκεῖνοι ποῦ μὲ διώρισαν ξέρουν τί εἶμαι. Ξέρουν ὅτι εἶμαι φοιτητὴς τοῦ Πανεπιστημίου, ἐνῶ σὺ τί εἶσαι; ἀνεφάνησα δυνατὰ, ὥστε νὰ μὴ διαφύγῃ τοὺς μαθητὰς ἢ φράσεις μου.

Ἐν τέλει δὲ συγκεντρώσας ὅλην τὴν αἴσθησιν ἀξιοπρέπειαν τὴν ἀρμόζουσαν εἰς τὴν θέσιν μου, τοῦ εἶπα:

— Ἦμποροῦσα νὰ σοῦ ἐπιβάλω νὰ ἐξακολουθῆσῃς νὰ παραδίδῃς εἰς τὴν τάξιν μου τὰ μαθήματα ποῦ θέλω, διότι εἶμαι προϊστάμενος ἐδῶ, ἀλλὰ, χάριν τῶν μαθητῶν μου, σοῦ ἀπαγορεύω νὰ ξαναπατήσῃς εἰς τὴν τάξιν μου. Τὴν ἀριθμητικὴν θὰ τὴν διδάσκω ἐγὼ τοῦ λοιποῦ. Ἦμποροῦσα και νὰ προτείνω εἰς τὴν Ἐφορείαν νὰ σὲ παύσῃ; ἀλλὰ δὲν τὸ κάνω διότι δὲν εἶμαι κακὸς ἐγὼ!

Και οὕτω ἐκόπη πᾶσα σχέση μετὰξὺ μας.

Z.

Εἰς τὴν μελέτην τῆς γραμματικῆς, προστέθη ἡ μελέτη τῆς ἀριθμητικῆς. Τὸ πείσμα και ἡ ἀνάγκη μοῦ ἔδωκαν και τὴν ἀπαιτουμένην νέαν καρτερίαν, ἀλλὰ δὲν ἠδύναντο νὰ δώσωσι και εἰς τὴν μνήμην μου τὴν πειθαρχίαν τῶν ἀριθμῶν εἰς ἣν δὲν εἶχε συνηθίσει. Και πολλάκις πρᾶγματα τὰ ὅποια εἶχον ἐννοήσει και ἀπο-

μνημονεύσει τὴν προτερείαν μὲ διέφευγον τὴν ἐπιούσαν. Τὸ δέος τὸ ὅποιον διετήρουν ἀπὸ τοὺς μαθητικὸς χρόνους διὰ τὰ μαθηματικά, ἐπέφερε σάσισμα και ταραχὴν εἰς τὴν διανοίαν μου, καθ' ἣν στιγμὴν ἐπεχείρουν νὰ παραδώσω.

Εἶχα παρατηρήσει ὁμοῦ ὅτι δύο τῶν μαθητῶν μου, ἰδίως δὲ εἰς ἐκ τῶν μεγαλειτέρων, ὀνόματι Μανούσος, εἶχον ἐξαιρετικὴν νοημοσύνην και ἐπιμέλειαν και ἦσαν δυνατοὶ εἰς ὅλα τὰ μαθήματα. Και εἶχον ἤδη ἀρχίσει νὰ ἐπωφελοῦμαι τεχνηέντως τὰς γνώσεις και τὴν δξυνοίαν των εἰς τὴν τεχνολογίαν. Ἐρωτῶν αὐτοὺς, διὰ νὰ ἴδω τάχα ἐὰν γνωρίζουν τὸν γραμματικὸν κανόνα, ὑπερβήθουν τὴν μνήμην μου, διὰ τῶν ἀπαντησεῶν των, και οὕτω διδάσκων ἐδιδασκόμεν. Ἐσκεφθὴν δὲ νὰ ἐφαρμόσω και εἰς τὰς δυσκόλους περιστάσεις τῆς ἀριθμητικῆς τὴν μέθοδον αὐτήν.

Ἐσάκις τὰ προβλήματα μοῦ ἐφαίνοντο δύσλυτα, ἔλεγα μὲ τὴν μεγαλειτέραν ἀφέλειαν:

— Μελετήσετε αὐτὰ τὰ προβλήματα. Περιττὸν νὰ σὰς τὰ παραδώσω. Εἶνε εὐκολώτατα, παιγνιδάκια.

Τὴν ἡμέραν δὲ καθ' ἣν εἶχαμεν ἀριθμητικὴν, ἐκάλουν τὸν ἀμελέστερον νὰ λύσῃ τὰ «παιγνιδάκια», βέβαιος ὢν ἐκ τῶν προτέρων ὅτι θ' ἀπειτύχανε. Ἐκάλουν ἔπειτα ἄλλον και ἄλλον και οὕτω παρέτασσα τοὺς ἀσθενεστεροὺς πρὸ τοῦ μαυροπίνακος. Τελευταῖον δ' ἐκάλουν τὸν ἓνα ἐκ τῶν ἐπιλέκτων:

— Ἐλα σὺ, Κώστα, νὰ τοὺς δείξῃς ὅτι δὲν μποροῦν νὰ νοιώσουν τὰ εὐκολώτερα τῶν πραγμάτων. Προσέχετε καλά, ἀνόητοι!

Ἐκάλουν ἤρχιζε τὴν λύσιν, ἐγὼ δὲ παρηκολούθουν διὰ τοῦ ἐνὸς ὀφθαλμοῦ τὰ τελούμενα ἐπὶ τοῦ μαυροπίνακος, διὰ δὲ τοῦ ἄλλου, ὄχι πλέον τὰς σημειώσεις μου, ἀλλὰ τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ Μανούσου. Ὁ τυφλοσύρτης μου ἦτο ζωντανὸς τώρα. Ἐὰν ἔβλεπα ἐπιδοκιμαστικά νεύματα, ἀνεφώνουν:

— Βλέπετε τώρα, τί εὐκολὰ πρᾶγματα σὰς ἐντόρπιαν; Εἶγε Κώστα! Κάμε τὸ ἄλλη μιά φορὰ νὰ τὸ νοιώσουν.

Και οὕτω ὁ Κώστας ἐδίδασκε τοὺς συμμαθητὰς... και τὸν διδάσκαλόν του.

Ἐὰν ὅμως διέκρινα εἰς τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ Μανούσου σημεῖα ἀποδοκιμασίας, μορφοσμὸν τινα ἢ μειδιάμα, ἤρχιζα νὰ κινῶ τὴν κεφαλήν:

— Δὲν τὰ κατάφερες, Κώστα, και θὰ κλέσω τὸ Μανούσο νὰ σὸν βάλῃ τὸ γυαλιά...

Γιὰ σκέψου λίγο... Ἄς εἶνε, δὲν τὰ κατάφερες... Ἐλα, Μανούσο!

Ἐκάλουν ἤρχιζε τὴν λύσιν, ἐγὼ δὲ παρηκολούθουν διὰ τοῦ ἐνὸς ὀφθαλμοῦ τὰ τελούμενα ἐπὶ τοῦ μαυροπίνακος, διὰ δὲ τοῦ ἄλλου, ὄχι πλέον τὰς σημειώσεις μου, ἀλλὰ τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ Μανούσου. Ὁ τυφλοσύρτης μου ἦτο ζωντανὸς τώρα. Ἐὰν ἔβλεπα ἐπιδοκιμαστικά νεύματα, ἀνεφώνουν:

— Βλέπετε τώρα, τί εὐκολὰ πρᾶγματα σὰς ἐντόρπιαν; Εἶγε Κώστα! Κάμε τὸ ἄλλη μιά φορὰ νὰ τὸ νοιώσουν.

Και οὕτω ὁ Κώστας ἐδίδασκε τοὺς συμμαθητὰς... και τὸν διδάσκαλόν του.

Ἐὰν ὅμως διέκρινα εἰς τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ Μανούσου σημεῖα ἀποδοκιμασίας, μορφοσμὸν τινα ἢ μειδιάμα, ἤρχιζα νὰ κινῶ τὴν κεφαλήν:

— Δὲν τὰ κατάφερες, Κώστα, και θὰ κλέσω τὸ Μανούσο νὰ σὸν βάλῃ τὸ γυαλιά...

— Παράξενο πρᾶμα! ἐχθὲς τῶκαμα χωρὶς καμμία δυσκολία.

Ἐκάλουν ἤρχιζε τὴν λύσιν, ἐγὼ δὲ παρηκολούθουν διὰ τοῦ ἐνὸς ὀφθαλμοῦ τὰ τελούμενα ἐπὶ τοῦ μαυροπίνακος, διὰ δὲ τοῦ ἄλλου, ὄχι πλέον τὰς σημειώσεις μου, ἀλλὰ τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ Μανούσου. Ὁ τυφλοσύρτης μου ἦτο ζωντανὸς τώρα. Ἐὰν ἔβλεπα ἐπιδοκιμαστικά νεύματα, ἀνεφώνουν:

— Βλέπετε τώρα, τί εὐκολὰ πρᾶγματα σὰς ἐντόρπιαν; Εἶγε Κώστα! Κάμε τὸ ἄλλη μιά φορὰ νὰ τὸ νοιώσουν.

Και οὕτω ὁ Κώστας ἐδίδασκε τοὺς συμμαθητὰς... και τὸν διδάσκαλόν του.

Ἐὰν ὅμως διέκρινα εἰς τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ Μανούσου σημεῖα ἀποδοκιμασίας, μορφοσμὸν τινα ἢ μειδιάμα, ἤρχιζα νὰ κινῶ τὴν κεφαλήν:

— Δὲν τὰ κατάφερες, Κώστα, και θὰ κλέσω τὸ Μανούσο νὰ σὸν βάλῃ τὸ γυαλιά...

Ἐκάλουν ἤρχιζε τὴν λύσιν, ἐγὼ δὲ παρηκολούθουν διὰ τοῦ ἐνὸς ὀφθαλμοῦ τὰ τελούμενα ἐπὶ τοῦ μαυροπίνακος, διὰ δὲ τοῦ ἄλλου, ὄχι πλέον τὰς σημειώσεις μου, ἀλλὰ τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ Μανούσου. Ὁ τυφλοσύρτης μου ἦτο ζωντανὸς τώρα. Ἐὰν ἔβλεπα ἐπιδοκιμαστικά νεύματα, ἀνεφώνουν:

— Βλέπετε τώρα, τί εὐκολὰ πρᾶγματα σὰς ἐντόρπιαν; Εἶγε Κώστα! Κάμε τὸ ἄλλη μιά φορὰ νὰ τὸ νοιώσουν.

Και οὕτω ὁ Κώστας ἐδίδασκε τοὺς συμμαθητὰς... και τὸν διδάσκαλόν του.

Ἐὰν ὅμως διέκρινα εἰς τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ Μανούσου σημεῖα ἀποδοκιμασίας, μορφοσμὸν τινα ἢ μειδιάμα, ἤρχιζα νὰ κινῶ τὴν κεφαλήν:

— Δὲν τὰ κατάφερες, Κώστα, και θὰ κλέσω τὸ Μανούσο νὰ σὸν βάλῃ τὸ γυαλιά...

— Ἄ! τὸ βρήκα.

— Ἐγὼ πρὸς τιμωρίαν δὲν σ' ἐβοήθησα... Ἐπειτα πρέπει νὰ μάθετε νὰ σκέπτεσθε μόνοι σας... Ἡ νέα μέθοδος αὐτὸ ἐπιβάλλει.

Και ὅταν οἱ ἀρθροὶ ἐφθασαν εἰς αἴσιον πέρασ:

— Ὠραῖα! ἀνεφώνησα. Βλέπεις ὅτι δὲν ἐχρειάζεται και μεγάλη φιλοσοφία... Ἀμὲ ὅταν θὰ διδαχθῆτε Ἄλγεβρον εἰς τὸ γυμνάσιον, πὼς θὰ κάνετε; Ἐκεῖ νὰ ἴδῃτε ἀλαμπουρνέζικα! Ἐγὼ, ποῦ ἤμουν ὁ πρῶτος τῆς τάξεως μου εἰς τὰ μαθηματικά (ὦ! ἐν μὲ ἤκουεν ἓνας καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν μὲ παραγνωθίδας!) ... Ἐλα κάνε τὸ ἄλλη μιά φορὰ νὰ δοῦνε και οἱ ἄλλοι.

Φαίνεται ὁμοῦ ὅτι ἡ μεγάλη δεξιότης μου δὲν κατώρθωνε νὰ κρύπτῃ τελείως τὴν ἀδυναμίαν μου, τοῦλάχιστον διὰ τὴν δεξυδέρκειαν τοῦ Μανούσου. Εἰς τοῦτο ἄλλως συνετέλουν και αἱ σπερμολογίαι τοῦ καλοῦ μου συναδέλφου, αἵτινες, ἐν δὲν ἐπιστεῖθησαν, ἀφήκαν ὁμοῦ ὑπονοίας. Και μοῦ ἐφάνη ὅτι ὁ Μανούσος δὲν μοῦ ἐδείκνυεν ὄλον τὸν σεβασμόν, ὅτι ἤρχιζε νὰ γίνεται ἀλαζών, μαντεύσας ἴσως ὅτι εἶχε τὴν ἀνάγκην του ὁ διδάσκαλος. Ὁ κίνδυνος δὲν ἦτο μικρὸς και ἔπρεπε νὰ παταχθῆ ταχέως τὸ κακὸν πρὶν ἢ γενικευθῆ και μετατραπῆ εἰς ἀνταρσίαν. Ἐπρεπε νὰ τοῦ πάρω τὸν ἀέρα, διὰ νὰ μὴ μοῦ τὸν πάρῃ αὐτός. Και μίαν ἡμέραν, ἐνῶ διήρχετο πλησίον μου και μοῦ ἐφάνη ὅτι δὲν μεχαιρέτησεν ἢ ὅτι μ' ἐχαιρέτησεν ἀμελῶς, τὸν ἔσταμάτησα και ἐν ὀργῇ τοῦ εἶπα:

— Γιατί δὲν χαιρετᾶς, αἱ; γιατί δὲν χαιρετᾶς;

— Ἐχαιρέτησα, δάσκαλε, ἀπήντησεν ὠχρίων. Τόσον καλά ἔχαιρέτησες ὥστε δὲν σε εἶδα. Ἀλλ' ἐγὼ δὲν ἀνέχομαι αὐθαδείας. Τὰς κόβω μίαν και καλήν.

Και συγχρόνως μὲ τὴν τελευταίαν λέξιν ἐπλατάγησαν δύο θαπίσματα ἐπὶ τῶν παρειῶν του.

— Τί νόμισες; Εἶσαι ὁ πρῶτος εἰς τὰ μαθήματα, ἀλλ' ὀφείλεις νὰ εἶσαι και ὁ πρῶτος εἰς τὴν συμπεριφορὰν... Πῆγαινε και ἄλλη φορὰ νὰ εἶσαι προσεκτικώτερος!

Και ἀπομακρυνόμενος προσέθηκα κατ' ἐμαυτόν:

— Και νὰ μοῦ μαθαίνῃς καλά τὸ μάθημα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΝΔΥΛΑΚΗΣ

"Ἐπιτελετὸ τέλος."

2. — ΒΕΝΕΤΑ

Καθ' ὃν χρόνον οἱ τρεῖς Μονεμβασιῶται καταπυροβολούμενοι ἀπὸ τῶν τειχῶν καὶ πρὸς τὴν θύελλαν ἔπειτα παλαίοντες, κινδυνεύουσι περὶ τῆς ζωῆς, ἄλλη ἐν τῇ πόλει θύελλα ἔχει ἐγερωθῆ. Ἀπὸ τῶν ἐπάλλεων ἐφώνησαν πρὸς τοὺς κάτω ὑπναλέους καὶ ἀτόνους ἐκ τοῦ λιμοῦ Μουσουλιμάνους: «Τρεῖς καφίριδες ἔπρασσαν στὴ θάλασσα, καὶ πᾶν νὰ μᾶς προδώσουν».

Βροντή, κερανοῦ θηριώδης κραυγή, ὅχι βοή ἀγανακτήσεως ἀντήχησεν ἀπὸ τῆς πόλεως εἰς τὰ αἵματώμενα στέρνα τῶν βράχων τῶν ὑπερκειμένων αὐτῆς. Ἐξεχύθησαν ἐκ τῶν οἰκιῶν μαχαίρας, πελέκεις αἰμοδιψεῖς πάλλοντες, πιστόλας εἰς φόνον ἐτοιμους κρατοῦντες. Κυλίοντες τοὺς χάλικας τῶν λιθοστρώτων φέρονται δρομαῖοι κατὰ τὰς σχολιάς ὁδοῦς, στυγνοὶ τὴν ὄψιν, μὲ ὀφθαλμοὺς θάνατον ἐκπέμποντας, ἀθροίζομενοι εἰς τὸν καφενὲ τοῦ Λουμάνη. Οἱ χριστιανοὶ ἔντρομοι τὴν γενικὴν σφαγὴν, ἣν οἱ Τούρκοι ἠπέιλον, φοβούμενοι κατέφυγον εἰς ὑπόγεια ἢ κρύπτας τῶν οἰκιῶν αὐτῶν καὶ οἱ εὐσεβέστεροι, μετὰ τοῦ μαρτυρικοῦ τέλους ποθοῦντες μᾶλλον βεβαίαν τὴν αἰωνίαν ζωὴν, ὤρμησαν πρὸς τοὺς ναοὺς, καὶ ἐπληρώθησαν πλῆθος τὸν θάνατον ἀναμένοντες τὰ ἱερά ἄδυτα τοῦ Ἐλκομένου, τῆς Παναγίας τῶν Κρητικῶν, τῶν Ἁγίων Ἀκινδύνων. Ἐνταῦθα ἀτάραχοι πλέον ἀναμενοντες τὴν μουσουλιμάνικὴν ἐπερχομένην ἀπανθρωπίαν ἀκούουσι τὰς ἀρὰς τὰς φρικτὰς, τῶν ἀπειλῶν τὸν πάταγον, μεθ' ὧν θολὸς ἀνεμιγνύετο τῶν τηλεβόλων καὶ τῶν τουφεκιῶν ὁ κρότος καὶ ἡ μετ' αὐτὰ ἐξεγερωθεῖσα θαλασσοταραχή. Οἱ Τούρκοι κραυγάζουσιν, ἀλλὰ καὶ ἐρευνῶσιν ἅμα ἔμαθον δὲ παρὰ τοῦ κατὰ τὸ πορτέλλο φρουροῦ τίνας ἦσαν οἱ ἐξελεθόντες χριστιανοί. Μακρὰν εἰς τὸ ἄκρον τῆς πόλεως πρὸς ἀνατολὰς, πλησίον τῆς χαλάστρας, τοῦ Θεοφιλάκη ἢ οἰκογένεια ἐκάθητο, καὶ εἰς τὴν Ἐπάνω Πόρτα πλησίον τοῦ

* Ἴδε σελ. 228.

βράχου καὶ παρὰ τὸν Ἅγιον Ἰωάννην τὸν Πρόδρομον ἦτο ἡ οἰκία τοῦ Λελέ. Ἄλλ' ἔδω ὀλίγον περαιτέρω, ὀπίσω ἀπὸ τὰ Σπίτια τοῦ Γιαννούκου παρὰ τὸν Εὐαγγελισμόν, ἐκάθητο τοῦ Κορώνη ἢ οἰκογένεια ἐκεῖ θὰ σβέσωσι τὴν δάψαν των, εἰς τὸ αἷμα τῆς γυναίκος του Βενέτας καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ.

Βράχος ἀποσπασθεὶς ἀπὸ τοῦ ὄρους ὑπὸ σεισμοῦ καὶ κυλιόμενος ἐπὶ τοῦ πρανοῦς πάντα συντρίβων τὰ ἀνδιστάμενα καὶ βυθίζων τὴν γῆν εἶναι οἱ Τούρκοι ὀρμήσαντες πρὸς τοῦ Κορώνη τὴν οἰκίαν. Ὁ αἰμοχαρὴς μάλιστα Μουλά Γιανκουπάκης ἀσκεπὴς ἔχει ἐξέλθῃ εἰς τὴν ἀγορὰν βλασφημιῶν λυσουλέος. Ὑψηλὸς εἶναι, εὐρύτερον, μελαψός ἐπὶ τῆς ἀγρίας καὶ ἀποκρήμνου μορφῆς του κόμη συστρέφεται οὐχὶ μακρὰ, μελανή, ἀύχηρὰ καὶ σκληρὰ ὡς ἐπὶ τῆς κορυφῆς τραχέος βράχου ἀγέλη μελανῶν ὀρθοκεράτων τράγων· οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐρυθρομέλανες, χάλκιοι ἐκπέμπουσι φλόγας μίσους αἵτινες θὰ καύσωσι τὴν πόλιν.

Φθάνουσιν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Κορώνη· παταγοῦσιν αἱ θύραι ἐπὶ τῶν τοίχων διὰ λακτισμάτων ὠθούμεναι· ἀρπάζεται ἀπὸ τῆς κόμης ἡ Βενέτα καὶ ἔλκεται ἔξω εἰς τὸ λιθόστρωτον τῆς ὁδοῦ, μαστιγοῦται διὰ τοῦ πλατέος τῶν γιγατανίων ἐν ᾧ, τὰ παιδία αὐτῆς θρηνοῦσι περὶ αὐτὴν πνιγόμενα σχεδὸν διὰ τῶν χειρῶν ἢ νιττόμενα διὰ τῶν μαχαιρῶν τῶν Τούρκων.

«Εἶπέ μας, λέγει πρὸς τὴν χριστιανὴν, τρομερὸς ὁ Μουλά Γιανκουπάκης, εἶπέ μας ὅτι ὁ Καλογεράς παρεκίνησε τὸν ἄνδρα σου νὰ πάγῃ νὰ μᾶς προδώσῃ, καὶ σου ὀρκίζομαι εἰς τὴν πίστιν μου, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Μωχαμέτ, καὶ ἀπὸ κακοῦ σπαθὶ νὰ πάω, ὅτι δὲν θὰ πάθῃς τίποτε».

«Κανεὶς δὲν τὸν παρεκίνησε τὸν ἄνδρα μου, ἀπεκρίθη ἀτάραχος ἡ Βενέτα· μόνον τὸ κεφάλι του τὸν ἔσυρε νὰ κάμῃ ὃ τι ἔκαμε».

«Πέ μας, μωρὴ ἄπιστη χριστιανὴ, ἔλεγε πάλιν ὁ Μουλάς, καὶ τὰ χεῖλη του ἔτρεμον ἐξ

ὄργης, πέ μας ὅτι ὁ Καλογεράς ἔσπρωξε τὸν ἄνδρα σου, ἀλλοιῶς θὰ σ' ἐντροπιάσωμεν ἐμπρὸς εἰς ὅλον τὸν κόσμον, θὰ σ' ἐγδάρωμε, καὶ θὰ σὲ θάψωμε ζωντανή. Καὶ αὐτὰ τὰ σκυλλόπουλά σου, θὰ σπάσωμε τὰ κεφάλια των σὰ καλντιρίμα καὶ θὰ τὰ φάμε ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια σου».

Τίγριδος ὄνυχες δὲν σπαράττουσι τὰς πλευρὰς αἰγάγου οὕτως, ὅπως τὴν μητρικὴν καρδίαν τῆς τοῦ ζωώδους Βαρδουνιώτου αἱ λόγοι. Καὶ ὁμοῦς ἤρεμος φαίνεται, καὶ ἀσφαλῶς ἀποκρινόμενη λέγει:

«Καιρὸν πολὺν ἔχει νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ φτωχικό μας ὁ σιὸρ Παναγιωτάκης· τὸ κεφάλι του τὸν Θεόδωρο τὸν ἔσπρωξε καὶ πῆρε εἰς τὸν λαιμό του τοὺς φίλους του κ' ἐμᾶς.»

Ταῦτα ἔλεγε προτιμῶσα τὸν μαρτυρικὸν θάνατον τῶν τέκνων τῆς καὶ ἑαυτῆς ἢ ἀπλῆ Μονεμβασιώτισσα, ἀκαμπτος ἡ Βενέτα.

Ὁ Καλογεράς ἔδραμε ταῦτα μαθὼν, πρὸς τὸν φρούραρχον τοῦ Κάτω Κάστρου Μουσταφᾶ ἀγᾶν ἔσπευσεν οὕτος ἡμίγυμνος, ἵνα σώσῃ τὴν χριστιανὴν ἄλλ' οἱ Μουσουλιμάνοι ἔστρεψαν κατ' αὐτοῦ τὰ ὄπλα.

«Ἀκούσατέ με πρῶτα, εἶπε, καὶ ἔπειτα σκοτώστε με. Δὲν θὰ ζήσωμεν, νομίζω, ἀκόμη πολὺν καιρὸν μὲ τὸν ἀέρα, ὅπως τῶρα τρεφόμεθα. Ἄν καμμίαν ἡμέραν ἀποφασίσωμεν νὰ κάνωμεν ῥαῖ τάρματα εἰς τοὺς γκισούρηδες, τί θὰ πάθωμεν, συλλογίσεσθε, ὅταν ἔχωμεν σκοτωμένα τὴν γυναῖκα τοῦ χριστιανοῦ καὶ τὰ παιδιὰ».

Ὁ μαινόμενος πόντος ἤρχισε πραδινόμενος. Ὁ Ἰβραήμ βελούκμπασης καὶ ὁ γενιτσάραγας Μεχμέτ συνηγοροῦσι, συμφωνοῦσι δὲ πρὸς αὐτοὺς καὶ οἱ ἡμέτεροι Μονεμβασιῶται Τούρκοι ἄλλ' οἱ Βαρδουνιώται εἶναι ἀμελλεῖστοι. Τότε ὁ Μουσταφᾶ ἀγᾶς λέγει θέλων νὰ κατασιγάσῃ αὐτούς

«Ἡξεύρω ἐγὼ ὅτι ἐκεῖνο τὸ σκυλί, ὁ Λελές, ἐπῆρε τὸν νοῦν καὶ τῶν ἄλλων· δὲν σφάζομεν τὸν πατέρα αὐτοῦ τοῦ ...»

Ἀνεροχήθησαν εἰς τὸ ἄνω τῆς πόλεως, δυ-

τικά, ἀπέσπασαν ἀπὸ τῆς οἰκίας τὸν ἐνενηκοντούτη τυφλὸν γέροντα, καὶ λιπόσαρκον ἀπὸ τοῦ ἀργυροῦ πώγωνος ἔσυραν ἔξω τοῦ τείχους καὶ στηριξαίντες τὴν πολιὰν κεφαλὴν του ἐπὶ τινος λίθου, ἔσφαξαν αὐτόν, καὶ γυμνώσαντες τὸ σῶμα ἔθεσαν πρὸς ἕβρην ὀπισθεν τὴν κεφαλὴν τοῦ πρεσβύτου, δι' ὃν ἡ θεία πρόνοια τοιοῦτον ὤρισε μακάριον τέλος.

Οἱ ἐν Μονεμβασίᾳ Τούρκοι, καθ' ὅσον ἡ ἀνάγκη περὶ τὸν τράχηλον αὐτῶν ἔσφιγγε τὸν σιδηροῦν κλοιὸν τῆς, ἐδιδάσκοντο ὅτι ὑπάρχει θεὸς Ἐλεος καλούμενος. Θυμίαμα λοιπὸν εἰς αὐτὸν προσφέροντες ἀφήκαν νὰ ἐξέλθῃ ἡ Βενέτα καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς. Εἶχε γείνη γνωστὴ εἰς τοὺς Ἕλληνας ἡ ἀδαμαντίνη αὐτῆς ἀφοσίωσις, ἡ προθυμία νὰ θύσῃ ὀλοκαυτώματα εἰς τὴν πατρίδα καὶ τὴν θρησκείαν, ὅτι καρδία μητρὸς ἔχει πάντων τῶν ἐν τῇ γῆ μάλιστα ἠγαπημένων καὶ ἱερώτατον. Μόλις διήλθε τὴν πολυτοξὸν τῆς Μονεμβασίας γέφυραν, τρέχοντες κατὰ τὴν διάβασιν αὐτῆς παρὰ τὴν ὁδὸν οἱ Ἕλληνες πολεμιστὰι πυροβολοῦσιν εἰς χαιρετισμὸν, δακρύοντες ἐκ χαρᾶς, ραίνοντες μὲ ἄνθη θαυμασμοῦ τὴν ὠχρὰν ἄλλ' ὠραίαν κεφαλὴν τῆς καὶ εὐλογοῦντες τὴν μητέρα ἣτις τοιαύτην τὴν ἐγέννησεν. Ὁδήγησαν δὲ αὐτὴν εἰς τὸ χωριὸν Λυρά. ὅπου ὁ Κορώνης ἐφυχομάχει ἀγωνιῶν διὰ τὴν ζωὴν τῆς γυναίκος καὶ τῶν τέκνων του καὶ τὴν τιμὴν. Ἀνέζησεν ὑπὸ τὰς θωπείας αὐτῶν.

Ὀλίγον χρόνον ὕστερον ἐντὸς ἀργυροῦ δίσκου παρέδιδον τὰς σιδηρὰς τῆς πόλεως καὶ τοῦ Μνεξὲ Καλεσι κλειδας εἰς τὸν πρίγκιπα Καντακουζηνὸν οἱ Ὀσμανῖται οἱ ἀγέρωχοι. Παρὰ τὸν πρίγκιπα καὶ τοὺς ἄλλους τῆς πολιτοκίας ἀρχηγούς ἴστανται ἀφελεῖς τρεῖς ἐκ Μονεμβασίας στρατιῶται, ὁ Κορώνης ὁ Θεόδωρος, ὁ Λελάκης ὁ Γεώργιος καὶ ὁ Θεοφιλάκης ὁ Δημήτριος. Περαιτέρω ὀλίγον, ἀνωθεν τῆς Κουρκούλας, παρὰ τὴν Ἁγίαν Παρασκευὴν, φαιδρὰ βλέπει τοὺς Τούρκους παραδομένους γυνή τις. Εἶναι ἡ κυρὰ Βενέτα.

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΣΙΩΠΗΣ

Σὲ λευκῆς νύχτας ἀγκυλιὰ
Ἡ Φύση ἀποκοιμείται,
Ὁ ἀνασασμός της ἀπαλὰ
Σὲ μῦθο λουλουδιῶν σκορπιέται.

Τὸ θαμπὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ
Κι' ἡ σιγαλιὰ ποῦ γύρω ἀπλώνουν,
Σὰν μάγισσες παραμυθιοῦ
Τὴν ὠμορφιά της μαρμαρώνουν.

Καὶ μέσ' τὴν ἄλαλη Σιωπή,
Ἀνήκουστη ἡ ψυχὴ μου νοιώθει
Μιά μελωδία ν' ἀντηχῆ,
Ποῦ ἀπ' ἄλλη πλάση ὑψώθη.

Ποιᾶς θείας λύρας οἱ χορδές
Τοὺς ἤχους τοὺς οὐράνιους νὰ σκορπίζουν;
Καὶ ποιᾶς νεράιδας δάχτυλα
Τις μαγικὲς χορδές ν' ἀγγίζουν;

Τοῦ κόσμου ποῦ ναι μέσα μου
Ἀπ' τὴν ἀγάπη μου πλασμένος,
Ξεφεύγει ὁ μυστικὸς σκοπὸς
Στους πόθους, σὺς χαρές μου τονισμένος.

Μάρτιος 1902.

Σ ΕΝΑ ΛΟΥΛΟΥΔΙ

Ποιὰ πλανεμένη τάχα αἶσα
Καὶ ποιοῦ φιλήματος πνοή,
Νὰ σοῦ 'δωκε, φτωχὸ λουλοῦδι,
Κοντὰ στὴ λίμνη τὴ ζωή;

Γιατί νὰ σ' ἔρριξεν ἡ Μοῖρα
Χαρὰ ζωῆς λησμονημένη
Δίπλα σ' ἀσάλευτα νερά της
Ποῦ ἡ σαπίλα τὰ χλωμαίνει;

Ζωὴ καὶ ὄνειρα καὶ ἐλπίδες
Μέσα ἡ ψυχὴ σου ἔχει κλεισμένες,
Ἀπὸ δροσότοπους, π' ἀνθοῦνε
Τὰ τριαντάφυλλα, φερμένες.

Μεγάλωσες νεκροῦ στολίδι
Καὶ ὅμως νοιώθεις τὸ τραγοῦδι
Γιὰ κάποιαν ἄφραστη ἀγάπη.
Σεμνὸ, πανιέρημο λουλοῦδι,

Κι' ἀγνά φιλήματα σκορπίζεις
Τ' ἀνάσασμα τὸ μρωμένο,
Σ' ὅ,τι τριγύρω σοῦ θυμίζει
Τὸ φάντασμα τ' ὄνειρομένο.

Ἄλλ' ὅμως οἱ πνοές τῆς λίμνης
Πικρὸ φαρμάκι μέσα κλείνουν,
Τοῦ μρωμένου ἀνασασμοῦ σου
Τ' ἄχαρα μνήματα θὰ γίνουν.

Ἀπρίλιος 1902.

ΟΙ ΛΥΠΕΣ ΜΟΥ

Χαρίζει γύρω ή χαρά της όμορφιάς της τὰ λουλούδια.
Λάμπει στὰ μάτια ή ζωή, κινούν τὰ χείλη τὰ τραγούδια
Γέλιο στην πράσινη τή γή του "Ηλιου τὸ φῶς σκορπίζεται
Στὸ γλυκολάλημα πουλιῶν ὁ ὕμνος τῆς ζωῆς γροικιέται.

Μὰ μέσ' τὰ βράδη τῆς καρδιάς είναι μιὰ ἄλλη κτίση
Κί' ἂν κάποτε ἀντιρέγγισμα χαρᾶς τήνε φωτίση
Οἱ λύπες μου μαῦρες σκιές πὺδ μαῦρες μεγαλώνουν
Νύχτας σκοτάδι δλόβαθο στὸ μέσα κόσμ' ἀπλώνουν.

ΠΙΕΤΡΟΣ ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

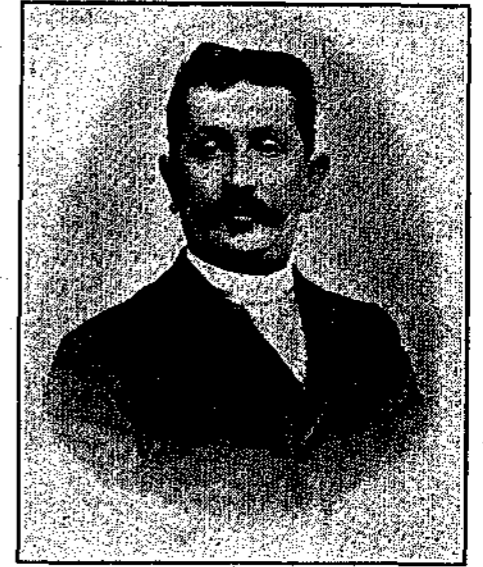
Μάρτιος 1902.

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΑΙ

Ν Ι Κ Ο Λ Α Ο Σ

Β Ω Κ Ο Σ

Ο τελευταίως ἀποθανὼν εἰς τὸ Π. Φάληρον Ν. Βῶκος ὑπῆρξεν ἀπὸ τοὺς διαπρεπεῖς Ἑλληνας ζωγράφους. Ἐγεννήθη εἰς τὴν νῆσον Ὑδραν καὶ κατ' ἀρχὰς ἦτο προωρισμένος νὰ ἀκολουθήσῃ τὸ οἰκεῖον εἰς τὴν οἰκογένειάν του στάδιον τοῦ ἀξιωματικοῦ τοῦ ναυτικοῦ. Εἰσήλθεν εἰς τὴν σχολὴν τῶν Εὐελπίδων, ἀλλὰ ταχέως τὴν ἀντήλλαξε μετὸ Πολυτεχνεῖον ὅπου ἤρχισε τὴν σπουδὴν τῆς ζωγραφικῆς. Μετὰ τὴν εἰς αὐτὸ ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον φοίτησίν του μετέβη εἰς Μόναχον, ὅπου περατώσας τὰς σπουδὰς του ἐγκατεστάθη καὶ δὲν ἐπέπρωτο πλέον νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του παρὰ μόνον διὰ νὰ ἀποθάνῃ Ἐπὶ 16 ὄλα ἔτη ἐπάλαισεν ἐκεῖ δοκιμάσας ὄλα τὰ εἶδη τῆς ζωγραφικῆς, καὶ σχολὴν ἀκόμη ἰδρύσας, χωρὶς ὅμως νὰ κατορθώσῃ νὰ εἴσῃ τὸν ἀληθινόν του δρόμον καί, σχετικῶς ἥσυχος, παραδεδομένος μόνον εἰς τὴν τέχνην, νὰ ζήσῃ ὡς καλλιτέχνης ἀληθῆς ὡς ἦτο καὶ νὰ διακριθῇ μετὰ τῶν συναδέλφων του. Δυστυχῶς ὁ Νικόλαος Βῶκος παρουσίασε τὸ περίεργον φαινόμενον τὸ ὁποῖον μόνον εἰς τοὺς καλλιτέχνας ἀναφάνεται. Προικισμένος ἐκ φύσεως μετ' ἰσχυρὸν τάλαντον, τὸ ἐκαλλιέργησε βαθέως καὶ εἶτα ἐπροχώρησεν εἰς τὴν τέχνην ἕως ἓνα βαθμὸν ὅμως, παρουσιάσας καὶ ἔργα ἄρτια ἀξία πάσης ἐκτιμήσεως. Ἀλλὰ περισσότερον καλλιτέχνης τῆς σκέψεως καὶ τῆς θεωρίας ἔζητλει μᾶλλον διὰ λόγων καὶ σχεδίων τὰς καλλιτεχνικὰς του διαθέσεις ὅταν δὲ ἐπρόκειτο μετ' ὁν χρωστικῶν ἀνὰ χεῖρας νὰ παραστήσῃ ὅτι τὸ γοργὸν πνεύ-

μα του διαρκῶς συνελάμβανε, εὗρισκεν ὅτι ἡ ἐργασία δὲν ἐπροχώρει τόσο γοργῶς οὔτε ἦτο δυνατόν νὰ ἀποδώσῃ ὅτι αὐτὸς τόσο τελείως ἐφαντάζετο. Ἡ ἔλλειψις ὑπομονῆς καὶ ἡ ἀδυναμία του νὰ βαλθῇ εἰς τὴν σοβαρὰν ἐργασίαν, ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἄφησαν νὰ ἐγκατασταθῇ μέσα του ἡ ἀπογοήτεσις, ἡ ὁποία φονεῖει πᾶσαν δημιουργικότητα καὶ καθιστᾷ ἀνίκανον τὸν καλλιτέχνην νὰ προχωρήσῃ. Ἐτσι βλέπομεν τὸν ζωγράφον αὐτὸν προικισμένον μετ' ὅσον τάλαντον καὶ, τὸ σπουδαιότερον, καλλιεργημένον, νὰ φθάσῃ ἕως ἓνα σημεῖον, νὰ σταματήσῃ ἐκεῖ, καὶ ἐφεξῆς τὰ ἔργα του ἂν ὄχι ὀπισθοδρομήσιν καμμίαν ὅμως πρόοδον νὰ μὴ παρουσιάζουν ὁ ἐπισκεπτόμενος τὸ ἐργαστήριόν του εὗρισκετο μέσα εἰς ἓνα μεγάλο σαλόνι, σχεδὸν ὅμως γυμνόν, μετ' ὀλίγα τελειωμένα ἔργα καὶ μετ' ἀμύπητα σάτσα ὡραῖα ριγμένα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. Πρὸ τῆς ἐκπλήξεως αὐτῆς ὁ ζωγράφος ἀπαντοῦσε μετ' ἓνα φαρδὸν καὶ ἀμέριμον χαμόγελο προσθέτων συγχρόνως ὅτι τὰ ἔργα του εὗρισκοντο ἔξω ἀπὸ τὸ ἐργαστήριον του στολίζοντα διάφορα σπήτια. Ἐδίδοντο ὡς ἐνέχυρα ἀπέναντι ὀλίγων μάρκων τῶν ὁποίων εἶχεν ἀνάγκην. Εἰργάζετο λοιπὸν ὅταν ἡ ἀνάγκη τὸν ἐβίαζε καὶ χωρὶς τὴν φροντίδα ἐκείνην ἢ μᾶλλον τὴν στοργὴν τὴν ὁποίαν καθεὺς καλλιτέχνης αἰσθάνεται πρὸς τὰ ἔργα του. Ἐξωγράφει διὰ νὰ παίρῃν χροῖματα καὶ ἀντὶ τούτων δὲν τὸν ἐμελλε τί ἐδίδοι. Τὰς καλλιτεχνικὰς του ιδέας καὶ διαθέσεις τὰς ἄφινε διὰ τὸν ἑαυτὸν του. Καὶ ἔτσι ὀλίγον κατ' ὀλίγον

ἄφησε τὴν κυρίως τέχνην καὶ ἐσκέφθη νὰ ἰδρῶσῃ σχολὴν καλλιτεχνικὴν ὅπου νὰ παρασκευάζῃ μαθητὰς διὰ τὴν τέχνην.

Καὶ πράγματι εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν σχολὴν τὴν ὁποίαν ἴδρυσε ἐφάνη ἀριστος διδάσκαλος. Ὅλοι οἱ μαθηταὶ καὶ αἱ μαθήτριά του, μεταξὺ τῶν ὁποίων οἱ πλείστοι τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν, ἦσαν ἐνδοσιασμένοι μαζί του. Ἐδιόρθωνε τὰ πρωτόλεια ἔργα τῶν μαθητῶν του θαυμάσια, ἔδιδεν ὁδηγίας λαμπράς, καὶ εἰς τὰς ὥρας τῆς διδασκαλίας του ἡ καλλιτεχνικὴ του ψυχὴ σκορποῦσε ἀφθονὰ τὰς καλλιτεχνικὰς διαθέσεις καὶ ἰδέας της. Φύσει δὲ ἀγαθὸς καὶ γλυκὺς καθὼς ἦτο, γεννηθεὶς διὰ νὰ ζῆσῃ καὶ νὰ ἀπολαύσῃ τὴν ζωὴν, ὁ εὐθυμὸς αὐτὸς κολοσσὸς τῆς Ὑδρας καθίστατο πάντοτε ἀγαπητὸς καὶ προσφιλεὶς εἰς πάντας.

Ὡς ζωγράφος δημιουργὸς εἰς τὰ ἔτη τὰ ὁποῖα εἰργάσθη, ἐξετέλεσεν ἔργα ὡραία καὶ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος. Ζωγράφος ἐκ φύσεως ἐδοκίμαζε ὅλα τὰ εἶδη, καὶ εἰς ὅλα ἐπετύγγανε. ἤρχειον εἰς τὰς Ἀθήνας διὰ νὰ ἀκόμη μαθητῆς τοῦ Πολυτεχνείου μετὰ ἀγιογραφίας καὶ ὑπάρχοντων τοιαῦτα μίαν εἰς τὴν ἁγίαν Εἰρήνην, παριστάνουσα τὸν ἀπόστολον Παῦλον κηρύττοντὰ ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως τὸ Εὐαγγέλιον, ὅπου εἰργάσθη ὑπὸ τὰς ὁδηγίας τοῦ Χατζηγιαννοπούλου, καὶ μίαν ἐν τῇ νήσῳ Ὑδρα κοσμοῦσα τὴν ὡραίαν Πύλιν τῆς ἐκεῖ ἐκκλησίας.

Κατόπιν ἐπιτίθεται εἰς τὰ *Stilleben* (Stilleben) ὅπου ἀναδεικνύεται χωματιστὴς πρώτης τάξεως. Μία τῶν εἰκόνων αὐτοῦ παριστάνουσα καρπούς, διακρινομένη διὰ τὰ ἔκτακτα χρώματά της, ἠγοράσθη παρὰ τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Βαναρίας. Ἄλλ' ἰδιαιτέρως ὁ Νικόλαος Βώκος διεκρίθη εἰς τὴν ἀπεικόνισιν ψαριῶν, ὅπου κυριολεκτικῶς ἀναδεικνύεται ἀριστοτέχνης. Τέλεις σχεδιαστὴς καὶ χρωματιστὴς κατορθώνει εἰς τὰ πολυπληθῆ φρέσκα καὶ ζωντανὰ ψάρια τοῦ νὰ ἀποδώσῃ ὅλην τὴν ἰδιαιτέραν καὶ περιεργὸν ζωὴν τῶν ἀψώνων αὐτῶν κατοίκων τοῦ ἄλλου ὕδατος ἡμίσεως τῆς γῆς μας. Νομίζει κανεὶς πῶς αὐτὰ ἀνεγνώρισαν τὸν θαλασσινὸν ζωγράφον τῶν, τέκνον τῆς θαλάσσης ὅπως καὶ αὐτὰ, καὶ ἄφησαν χωρὶς καμμίαν ἀντίστασιν νὰ ἴδῃ καὶ νὰ γνωρίσῃ εἰς ὅλην τὴν ἔκτασίν της τὴν μουσικὴν ζωὴν τοῦ περνοῦν. Καὶ εἰκόνες μεγάλαι τοῦ ζωγράφου προσπαθοῦν πρῶτον νὰ παραστήσουν καὶ τρόπον τινὰ νὰ ἐξυμνήσουν τὴν φρεσκάδα τῶν, τὴν ἰδιότητα αὐτῆν ἢ ὁποῖα ἰδιαιτέρως γίνεται ἐκφραστικὴ ὅταν πρόκειται γιὰ ψάρια καὶ, ἐν γένει θαλασσινὰ

εἶδη. *Φρέσκα, φρέσκα*, φωνάζει ὁ ψαράς εἰς τὴν μεγάλην εἰκόνα του καὶ ἡ χαρὰ ἢ εὐχαρίστησις ἐκφράζεται εἰς τὸ πρόσωπόν του καὶ ἡ ὑπερηφάνεια εἰς τὴν ἀντίστασιν τὴν ὁποίαν εὐρίσκει τὸ χέρι του ποῦ προσπαθεῖ νὰ κάμψῃ ἓνα πελώριο ψάρι ποῦ ἔχει ἐμπρὸς του. Εἶναι φρέσκα τὰ ψάρια, τόσο φρέσκα ποῦ καὶ τὸ μαχαίρι ἀκόμα ποῦ κρατεῖ φονικὸν μετὰ τὴν δύναμιν μετὰ τὸ ἄλλο χέρι εἶναι ἀνίκανον νὰ ἀφαιρέσῃ τὴν φρεσκάδα τῶν. Τὰ κόπτει καὶ τὰ κομμάτια σπαρταριστά, γεμάτα ἀκόμη ἀπὸ ζωὴν, δὲν ἐννοοῦν νὰ ἀποχωρισθοῦν καὶ νὰ διακριθοῦν ἀπὸ τὰ ἄλλα. Ἡ εἰκὼν μεγάλων διαστάσεων εἶναι τελείως σχεδιασμένη, τὰ χρώματα εἶναι φυσικώτατα, καὶ ἡ ὅλη σύνθεσις της μετὰ πολλὴν φροντίδα καὶ περιποίησιν καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ δευτερεύοντα ἀντικείμενα εἶναι ἐπιτυχεστάτα. Ἐβραβεύθη εἰς τὴν ἐκθεσὶν τοῦ Σικάγου καὶ ἐπωλήθη ἐν Μονάχῳ ἀντὶ 3.000 μάρκων. Μία ἄλλη τοιαύτης φύσεως, ὅπου ὁ ζωγράφος ἐξυμνεῖ τὴν ζωὴν καὶ τὸ σφριγὸς τῶν ἀγαπητῶν του ψαριῶν, εἶναι ἡ εἰκὼν ἡ παριστάνουσα εὐρωστον καὶ ρωμαλέον νεανίαν ἐξάγοντα ἀπὸ ἓνα καλάθι ἓνα ψάρι σπαρταριστὸ καὶ ἀντιστάμενον μετὰ τρελλὰ κινήματα. Ὁ νεανίας τὸ τείνει πρὸς μίαν κόρην τοῦ λαοῦ φρέσκα καὶ γεμάτην ἀπὸ ζωὴν καὶ αὐτῆν. Ὁ τρόπος μετὰ τὸν ὁποῖον τῆς τὸ δίδει καὶ τὸ βλέμμα του, τῆς λέγουν πῶς ἀμφιβάλλει ἂν αὐτὴ θὰ ἠμπορέσῃ νὰ ἀντιτάξῃ μεγαλειέραν ἀντίστασιν εἰς τὰ αἰσθήματά του. Ἡ εἰκὼν εἶναι χαριτωμένη καὶ διαχέει τὴν ἰλαρότητα.

Τὸ ἔργον ὅμως τοῦ Βώκου γίνεται ἀκόμη περιεργότερον ἐνδιαφέρον ὅταν ἀπεικονίξῃ ἐν ἡ δνόμονον ψάρια ἐπὶ τῆς εἰκόνας του. Ἐκλέγει ἓνα ψάρι τῆς ἀρεσκείας του, τὸ τοποθετεῖ δὲ τόσο καταλλήλως ὥστε ἀρκεῖ αὐτὸ καὶ μόνον νὰ ἀποτελέσῃ ὁλόκληρον σύνθεσιν, σύνθεσιν ἐνδυμίζουσαν ὁλόκληρον κόσμον καὶ ἓνα τρόπον ζωῆς καὶ ἐκφράσεως δυσκολοέκφραστον καὶ ὄνειρώδη. Ἐκεῖ ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἡ ὁποία καὶ αὐτὴ ἀκόμη λαμβάνει μίαν ἐκφράσιν ἀχανοῦς ἐκτάσεως ἐνδυμίζουσα τὴν θάλασσαν, ἀναπαύεται ἓνας πελώριος ἰχθύς μετὰ τὸ κάτασπρο στήθος καὶ βαρεμένο κεφάλι. Ἡ ὡραία καμπύλη γραμμὴ ἢ διαγράφουσα τὸ σχῆμα του, τοῦ δίδει ὄγκον καὶ βάρος ποῦ νομίζει κανεὶς ὅτι πραγματικῶς πιέζει, ὡς κάποιον μεγαθήριον. Καὶ τὸ ἀπεικονιζόμενον ζῶον λαμβάνει τὴν ἀληθινὴν ἰσχὺν τὴν ὁποίαν εἶχε καὶ διεκρίνετο μεταξὺ τῶν ὁμοίων του, ὅταν ἐλεύθερον ἐνδια-

Ο ΨΑΡΑΣ

τάτο εις τὰ βάρη τῆς προσφιλοῦς καὶ ζωογόνου κατοικίας του, εἰς τὴν θάλασσαν. Ἄλλοι εὐλόγητα χέλια, ἀεικίνητα μικρὰ ψαράκια, δεικνύουν τὴν ἀσύλληπτον χάριν τῆς εὐκαρψίας των, καὶ σκορποῦν τὴν γοητείαν, τὴν ἀπαλὴν ἠρεμίαν ἢ τὴν θορυβώδη πάλιν καὶ τρικυμίαν ποῦ μυστικῶς δημιουργοῦν εἰς τὰ βάρη τῆς θαλάσσης οἱ ἀόρατοι κάτοικοί της καὶ τὴν στέλλουν ἀγρίαν καὶ φοβεράν εἰς τὴν ἐπιφανείαν της. Ὅλοι οἱ θρύλοι καὶ οἱ μῦθοι οἱ ἀποδιδόμενοι εἰς τὰ ἀφωνα ψάρια, εἰς τὰ μυστικά ψάρια, εἰς τὰ σκεπτικά καὶ φρόνιμα ψάρια,

μὲ τὰς συνθέσεις ποῦ δημιουργεῖ ὁ ζωγράφος εἰς τὴν τοποθέτησίν των καὶ εἰς τὸν ὠραῖον χρωματισμὸν ἔρχονται εἰς τὸν νοῦν καὶ ζῆ κανεῖς εἰς τὴν θέαν τῶν εἰκόνων αὐτῶν μέσα εἰς τὸν κόσμον ἐκεῖνον τῶν παραμυθίων ποῦ ἦρωες εἶναι τὰ εἰς τὰ τρισβάρη βάρη τῆς θαλάσσης μυστικῶς ἐνδισωτώμενα ὄντα.

Αυστυχῶς χρονία ἀσθένεια ἐστέρησε τὴν ἐλληνικὴν τέχνην ἀπὸ ἕνα ἐργάτην ὁ ὁποῖος τόσον βιασθῶς καὶ ἐπισιαμένως ἐγνώρισε καὶ ἠγάπησε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ζωὴν τὴν ὁποῖαν περιλαμβάνει εἰς τοὺς κόλπους της.

A. ΑΛΥΑΤΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΓΕΝΕΘΛΙΟΝ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΑΣ*

B.

Ἐνθυμοῦμαι, ἦτο μία ἀπὸ τὰς ἀλημονήτους ἡμέρας τῆς ἐν Κοπενάγῃ διατριβῆς μας. Ἐπὶ τοῦ κομποῦ εὐδρόμου ἀπὸ πρωΐας κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐπεκράτει κίνησις πυρετώδης. Ὁλόκληρον τὸ πλῆρωμα ὑπὸ τὴν ὄδηγίαν τῶν ἀξιωματικῶν κατεγίνετο εἰς καθαρισμοὺς καὶ πλύσεις καὶ ἦδη τὸ εὐγραμμον σκάφος ἀντανάκτων ἐπὶ τῶν μαρμαίροντων ὑδάτων τῆς Κοπενάγης τὸν πλούσιον ἐξαρτισμὸν τοῦ μοῦ ἐφαίνετο ἐν περιβολῇ ἐορταστικῶς ἀληθῶς ὑπερλαμπρον, ὡς ξανθὴ νύμφη τῶν βορείων ἐκείνων χωρῶν, εἰοιμον νὰ δεχθῆ τὴν ἐπίσκεψιν τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῆς Δανίας, πατρὸς τῆς Α. Μ. τοῦ ἡμετέρου, ὁ ὁποῖος ἕνα ἡμέρην ἔπεβη τοῦ πλοίου, διατρίβων τότε ἐν Κοπενάγῃ καὶ εἶχε ῥίψει βλέμμα ἐπιθεωρήσεως βασιλικῶν ἐφ' ὀλοκλήρου τοῦ σκάφους. Ἦτο ἡ πρώτη φορὰ καθ' ἣν εἶδον τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα αὐτοπροσώπως ὡς ναυτικὸν ἀρχηγὸν διατάσσοντα μεταξὺ ἡμῶν καὶ αἱ ἠρεμοὶ διαταγαὶ τοῦ μοῦ ἐφαίνοντο ἔχουσαι τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ ἐπιβλητικότητα κεραννοῦ. Αἴφνης τὰ σήματα τοῦ δανικοῦ βασιλικοῦ οἴκου ἐφάνησαν εἰς τὴν πρόωρον μῆσ ἀμακάτου ἢ ὁποῖα ἐπρόβατο μετὰ τοῦ καπνοῦ τῶν χαιρετίζοντων πυροβόλων καὶ τῶν ποικιλοχρῶμων σημάτων τῶν μεγάλων σημαίοστο-

*Ἴδε σελ. 263.

λισμῶν τῶν πλοίων, ἐπαιρομένων ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει της. Οἱ ἄνδρες ἀμέσως ἀραιοῦνται ἐπὶ τῶν κεραιῶν, οἱ ἀξιωματικοὶ παρατάσσονται ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ἐν μεγάλῃ στολῇ, ὁ κυβερνήτης λαμβάνει τὴν θέσιν του ἐνῶ εἰς τοὺς πόδας τῆς ἐξωτερικῆς κλίμακος, εἰς τὸν ἐξώστην αὐτῆς, ἐνθα κατὰ τὰ κανονισμένα δεῖν νὰ ἀναμένῃ ὁ ἐπιβαίνων τοῦ πλοίου Ναύαρχος, βλέπω τὴν Α. Μ. τὸν βασιλέα, τὸν ἀρχηγὸν τῶν κατὰ θάλασσαν δυνάμεων ναύαρχον, πρὸς ὑποδοχὴν βασιλέως καὶ συγχρόνως υἱὸν πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ πατρὸς Του.

Κατόπιν ἤκουσα ἐλαφρὰ πατήματα ἐπὶ τῆς κλίμακος καὶ εἶδον ἔπειτα δύο βασιλεῖς νὰ ἀλληλοχαιρετίζονται στρατιωτικῶς, νὰ ἀποκαλύπτωνται καὶ νὰ ἀνταλλάσσουσι θερμὸν ἀσπασμόν. Τοὺς ἐφραντάσθη τότε καὶ τοὺς δύο πρὸ δεκάδων τινῶν ἐτῶν ὅταν ὁ υἱὸς μετὰ τὴν εὐχὴν τοῦ πατρὸς μείραις ἔτι ἀμύστακος ἀντήλλαξε τὴν μητρικὴν ἀγάλην μετὰ τὴν αἵματοφαρῆ πορφύραν τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων καὶ μοῦ ἐφάνη ὡσάν νὰ ἐβλεπα ἐμπρὸς μου ἐκαληθενόμενον θρύλον κανενὸς παραμυθιοῦ ποῦ ἔλεγε ὅτι εἰς ἕνα τόπον μετὰ μεγάλην ἱστορίαν, ποῦ λέγουσιν ὅτι ἦτο ὅσιν νὰ εἶχε βγῆ ἀπὸ στάχτη καὶ ἀπὸ αἵματα, ἦλθε καὶ ἐβασίλευσε ἕνα βασιλόπουλο ξανθὸ καὶ ἀμύστακο, ἀπὸ ἕνα τόπον μακρυνὸ ποῦ εἶνε ὅσιν νὰ εἶνε

βλητηγμένος στὰ σύννεφα καὶ στὴν καταχνιά, ὁ τόπος καὶ ἡ γυναῖκες ξανθὲς καὶ κάτασπρες ὅσιν τὸ χιόνι ποῦ πέφτει διαρκῶς ἐκεῖ καὶ λέγουσιν ἀκόμη ὅτι ἐκεῖ ἡ νύχτες εἶνε ἀτελειώτες, τὸ ἴδιο καὶ ἡ ἡμέρες. . . Καὶ πέρασαν πολλὰ χρόνια καὶ μεγάλωσε τὸ βασιλόπουλο, καὶ ἀρμάτωσε μίαν φορὰ μίαν καμαρωτὴ φρεγάδα νὰ πάη στὸν τόπον τοῦ πατέρα του. . . καὶ ταξείδενε μερόνυχτα ἢ φρεγάδα ἕως ὅτου φθάσῃ καὶ ὅσιν ἐφθασε μετὰ τὸ καλὸ πῆγε μία ἡμέρα μέσα στὴν φρεγάδα ὁ πατέρας ὁ βασιλεὺς νὰ ἰδῆ τὸν υἱὸν τοῦ τὸν Βασιλέα. . .

Καὶ εἶδον τότε ἐνώπιόν μου ἠνδρωμένον πρὸ τοῦ πατρὸς τοῦ τὸν βασιλέα τοῦ παραμυθιοῦ, πατέρα καὶ τοῦτον καὶ πάππον, καὶ ὕψους τοὺς ὀφθαλμοὺς του ἀπὸ τῶν ὁποίων ὅμως πλέον ἤκτινοβόλουν ἀκτίνες ἐλληνικῆς ψυχῆς, ἐνῶ ταυτοχρόνως ἐβλεπον δύο ὑπερήφανα δάκρυα βασιλικῆς χαρᾶς νὰ κυλιώνται ἠρέμα ἐπὶ τῶν παρειῶν τοῦ γέροντος πατέρος βασιλέων.

Καὶ ἀνεμνησκόμεθα τότε πάντες τὴν προτερσίαν καθ' ἣν αἱ Α. Μ. ὁ ἡμέτερος Βασιλεὺς μετὰ τῆς Α. Β. Υ. τοῦ πρίγκηπος Νικολάου, εἶχον ἐπισκεφθῆ τὸ πλοῖον, καὶ καθ' ἣν ὕψωνε τὸ κύπελλον καὶ ἐξέφραξε τὴν βασιλικὴν Του χαρὰν διότι ἐβλεπε τὸ μικρὸν ἐκεῖνο τεμάχιον τῆς πατρίδος Του καὶ πατρίδος μας τὸν Ν. Μιαούλην εἰς τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς Του, κατὰ τὴν ἰδίαν Αὐτοῦ φράσιν.

Ἐνθυμοῦμαι ἐπίσης καὶ μίαν ἄλλην ἡμέραν τῆς ἐν Κοπενάγῃ διαμονῆς μας.

Ἦτο ἡ ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποῖαν οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ «Ν. Μιαούλη» ἐπισκέπτοντο τὰ Β. ἀνάκτορα τοῦ Bernstorff ἐνθα διέμενε τότε ὁ Δανὸς Βασιλεὺς, παρακολουθούντες ἐν τῇ ἐπισκέψει αὐτὸν τὸν ἴδιον προσηνέστατον ἐν τῇ βασιλικῇ Του συγκαταβάσει.

Αἴφνης πρὸ τῆς θύρας ἑνὸς ἐκ τῶν δωμάτων τῆς βασιλικῆς ἐστίας, ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς ἔστη συγκακινημένος.

— Εἰς τὸ δωμάτιον τοῦτο, εἶπεν ὁ Βασιλεὺς, ἀπέθανεν ἡ Βασίλισσα.

Καὶ τὸ δωμάτιον ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον κατὰ βασιλικὴν διαταγὴν διετηρήθη ἀκριβῶς ὡς ἦτο κατὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς βασιλομήτορος, ἐφαίνετο πραγματικῶς ὡσανεὶ πρὸ μικροῦ ἀκόμη εἶχεν ἀπολίπει ἡ βασιλικὴ ζωὴ. Ἡ διάταξις τῶν ἐπίπλων ἔτι, ἡ διακόσμησις ἐν γενεῇ τοῦ δωμάτιου ἔδιδον εἰκόνα τῶν τελευταίων στιγμῶν τῆς βασιλικῆς ζωῆς, τῶν στιγμῶν καθ' ἃς οὐδὲν ἴσχυεν εἰς τὴν βίαν μεθ' ἧς παρε-

βίασε τὰς θύρας ἐκεῖνας τοῦ βασιλικοῦ ἀσύλου ὁ θάνατος.

Τὰ πάντα εὐρίσκοντο διατεταγμένα ὡς ἦσαν κατὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς Βασιλείας. Παρὰ τὴν νεκρικὴν κλίνην ἐπὶ μικρᾶς τραπέζης διεκρίνετο ἐν βιβλίον μετὰ ἐρυθροῦν περικάλυμμα μεταξὺ τῶν σελίδων τοῦ ὁποῖου μεταξὺ ταινία ἐδείκνυε τὴν σελίδα καθ' ἣν διέκοψε ἡ βασίλισσα τὴν ἀνάγνωσιν, τεματισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ θανάτου. Τὰ πάντα ἐκεῖ ἐφαίνοντο ὡσάν νὰ ἐξέφραζον ἐν βαθῷ παράπονον.

— Ἴδετε, εἶπε τότε ὁ βασιλεὺς, ποῦ ἐφέροντο αἱ τελευταῖαι σκέψεις τῆς βασίλισσας καὶ ἔδειξε τὸ βιβλίον μετὰ τὸ ἐρυθροῦν περικάλυμμα. Αὐτομάτως πάντες ἐκυψαν καὶ ἐπὶ τοῦ περικάλυμματος τοῦ βιβλίου ἀνέγγυσαν τὸν τίτλον «La Grèce Contemporaine».

Δὲν ὑπάρχει ἐντύπωσις ἢ ὁποῖα νὰ ἠγγίξε τόσον βαθέως καὶ ἠδέως τὴν ψυχὴν, ἢ ὁποῖα νὰ διέθρυπτε τόσον τὸν ἐθνικὸν ἐγωισμόν, ἢ ὁποῖα νὰ εἶλε τόσον ἰσχυρὰ δάκρυα ἐγνωνοσύνης θερμὰ τῶν ἐν τῇ ξένη ὀλίγων ἐκείνων ὑπηκόων τοῦ υἱοῦ Της ὅσον ἡ ἰδέα ὅτι ἡ ἀνάμνησις τῆς πατρίδος των ἐπετεύγει εἰς τὰ δώματα καὶ τοὺς τοίχους ἐκείνους ὁμοῦ μετὰ τοὺς τελευταίους στοχασμοὺς καὶ τὴν ὑστάτην πνοὴν τῆς μητρὸς τοῦ Βασιλέως των.

Μετά τινος ἡμέρας ὁ κυβερνήτης καὶ τὸ ἐπιτελεῖον τοῦ εὐδρόμου κατέθετον εὐγνωμῶς στέφανον ἐξ ἀνθέων ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς Βασιλομήτορος ἐν Roskilde.

Εἶνε δὲ ἡ Roskilde αὕτη ἡ ἀρχαία πρωτεύουσα τῆς Δανίας, ὑποχωρήσασα εἰς τὴν Κοπενάγην, ἀτε καμένη εἰς τὸ βάθος ἐνὸς ἀβαθοῦς ἐπιμήκουσ φιορδ. Σήμερον μετὰ τῆς Ἑλαινόρης ἀποτελεῖ τὸν τόπον τῆς κλασικῆς δανικῆς μυθολογίας καὶ ἱστορίας.

Ἡ μητρόπολις τῆς Roskilde εἶνε ἡ σπουδαιότερα ἐκκλησία τῆς Δανίας καὶ βασιλικὸν μνηστωλεῖον, ὁ δὲ στόλος ὁ ὁποῖος ὑποβαστάζει τὸν θόλον τοῦ παρεκκλησίου Χριστιανοῦ τοῦ I ἔχει καὶ ἱστορικὸν ἐνδιαφέρον διότι ἐπ' αὐτοῦ εἶνε σημειωμένα τὰ ὕψη ἐκ τοῦ φυσικοῦ διαφόρων βασιλικῶν προσώπων, ὡς π. χ. τὸ καταπληκτικὸν ὕψος τοῦ Αὐτοκράτορος Πέτρου τοῦ Μεγάλου, Ἀλεξάνδρου τοῦ III. τοῦ Βασιλέως Χριστιανοῦ τοῦ IX, τοῦ ἡμετέρου Βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α' καὶ πολλῶν ἄλλων βασιλικῶν ὑψηλοτήτων ἐν αἷς καὶ τοῦ Βασιλόπαιδος Γεωργίου τῆς Ἑλλάδος, ὅπερ μάλι-

χον και επιτελους αυτος ητο ο μεγαλειτερος αδιαφορον αν ητο αναγκασμενος να υπηρετηση ως στρατιωτης μακραν του χωριου του, και ν' αφηση τον αδελφον του κυριον εις την πατρινη των οικιαν.

— «Να σου πω, του ειπεν ακομα δεν εισαι κυριος εδω, και να μετρας τα λογια σου! Η μητέρα μας δριζει και τους δυο.

Ητο αλήθεια και ακριβως η αλήθεια των λογων του επειραξε τον Ονειρον. Εγνωριζε καλα οτι χωρις την συγκατάθεσιν της μητρος του θα του ητο αδύνατον να νυμφευθη την Ερίνναν επι πέντε ακόμη ετη.

— «Πολύ που με νοιάζει, απήντησεν ως δριζή οποιος θέλει αυτό το δέντρο πρέπει να κοπή πριν το βασίλειμα, το θέλει κ' η μητέρα, το θέλω κ' εγώ. Σήκω και δέσε το σκοινί αν δεν το τραβήξουμε με το σκοινί απ' τ' άλλο μέρος, όταν κοπή ο κορμός θα πέση πάνω στο σταύλο κ' ίσως σπάση τα κεραμίδια και πάθουν και τα ζώα από μέσα.

Ο Αλέσιος εμεινεν ακίνητος ειχεν αποφασίσει να μη συμμετάσχη της αποκοπής η, όπως εφαντάζετο, του φόνου του δένδρου, ησθάνετο δε και λιαν προσβεβλημένος εκ του ύφους του αδελφου του.

«Σήκω» επανέλαβεν ο Ονειρος «πήγαινε από πίσω, εγώ θα σταθώ εδω».

Δεν εκινήθη ο Αλέσιος άλλ' ητένιζε πάντοτε την συκήν. Εκείνην την στιγμήν άνεμος ελαφρός εκίνησε τα φύλλα της, και εφαντάσθη οτι άνετριχιάσε το δένδρον.

— «Να σε πάρ' ο διάβολος, δε μ' ακούς; εφώναξεν ο αδελφός του εξω φρενών.

Και αναβάς ο ίδιος εις την κορυφήν του δένδρου, εδεσε το σκοινίον εις διαφόρους κλάδους, δια κόμβων στερεών και αφηκε τας δυο άκρας να κρέμονται εις ύψος περίπου των χειρών άνδρος ο οποίος θα ίστατο κάτωθεν των κλάδων. Επειτα επήδησε κάτω και ηρχισε να ύβριξη το δένδρον ώσαν ητο δυνατόν να τον ακούση. Ο Αλέσιος εξηκολούθει να τον άτενιξη ακίνητος.

Αλλ' όταν ο αδελφός του αρπάσας τον πέλεκυν και περιστρέψας ύπερ την κεφαλήν του, τον κατέφερε με δύναμιν και εκαμε την πρώτην πληγήν εις τον κορμόν, ένόμιζες οτι ηλεκτρικόν ρεύμα διέτρεξε τον Αλέσιον. Ανεπήδησεν ορθός και με τους οφθαλμούς άστράπτοντας, την κόμην κυματιζουσας προς τα πίσω και το σιτόχρονον πρόσωπόν του λευκόν ως σινδόνη, παρενέβη, στήριξας την

ράχιν του επι του κορμού, μεταξυ του δένδρου και του πελέκειος.

— «Φύγε, Ονειρε. εκραύγασεν, έν οσω ζω εγώ, δεν θα τ' άγγιξης.

— Φύγε απ' εκεί, θεότρελλε! εφώναξεν ο Ονειρος, εσύ θα κάνης εδω οτι θέλεις! Πήγαινε να τραβήξης το σκοινί, ακούς;

Αλλ' ο Αλέσιος δεν υπήκουσεν ουτε εφαινετο καν οτι ηκουε.

Εστήριξε τους ώμους του εις τον κορμόν της συκής και το πρόσωπόν του ελαβεν εκφρασιν σταθεράς αποφάσεως.

— «Εν οσω μένω εδω, δεν θα τ' άγγιξης και ξερε το είνε άθωο το δέντρο, δεν θα τ' άγγιξης.

— «Φύγε απ' εμπρός, εκραύγασεν ο Ονειρος εκτός εαυτου, και ο Θεός να μου δώση υπομονή.

— «Σου ειπα μία για πάντα πώς δε θα τ' άγγιξης, εφώναξεν ο Αλέσιος άτενιζων μετά σταθερότητος τον αδελφόν του. Ετελείωσε, το ειπα! άφες το κάτω το τοκουρι σου.

Ο Ονειρος άντι πάσης απαντήσεως ηρχισε να βλασφημή εναντίον του αδελφου του, και περιστρέψας τον πέλεκυν άνωθεν της κεφαλής του, τον εφερε μετά τεραστίας δυνάμεως κατά του δένδρου.

Αλλά δεν εκτύπησε το δένδρον... εκτύπησε τον αδελφόν του, και εισήλθεν ζως το ημισυ του λεπτου λείου και νεαρου λαιμου και το αιμα της μεγάλης αρτηρίας ανέβλυσεν άφθονον.

Το σώμα του Αλεσιου εσταθή δι' έν δευτερόλεπτον ορθιον κ' επεσε προς τα εμπρός έντος των άνθέων!

Εβαλε φοβερών κραυγήν ο Ονειρος, ερριψε μακράν του τον πέλεκυν κ' ετραπή εις φυγήν. Η κατάρα του Κάιν ητο επ' αυτου.

Μία των αδελφών του εδρε κατόπιν τον Αλέσιον κείμενον εις μικράν λίμνην αίματος.

Ητο βεβαίως νεκρός προ ώρας πολλής.

Περι Ονειρου ποτε δεν ηκούσθη τι πλέον. Η μήτηρ των εξαλλος εκ λύπης εσύναξεν όλους τους γείτονας, οτινες καταρώμενοι και ανάθεματιζοντες εξερριζωσαν και κατέκοψαν την συκήν και εκασαν τας ριζας της, οδδέν δε ίχνος αυτής αφηκαν μόνον βαθύν και μεγάλον λάκκον έν μέσω του αγρου, και παρ' αυτόν σωρόν σιάκης.

Ο Αλέσιος, όπως και άλλοι προ αυτου ένδοξώτεροι, ύπερ το δέον οικτίρμων, άπώλεσε την ζωήν του εις μάτην.

QUIDA

Εκ του άγγλικου υπό Ι. Α.

MONNA BANNA

ΔΡΑΜΑ ΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΡΕΙΣ

ΠΡΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

Επίσημος αΐθουσα εις το μέγαρον του Γουΐδου Κολόννα. — Υψηλά παράθυρα, μαρμαρινοι κίονες, σιολα, παραπετάσματα, κτλ. — Αριστοτερι, παρά το δεύτερον παρασκήμιον, εδω άνδρον, το κυκλίδωμα του οποίου σιολίζουν μεγάλα γάστρα με άνθη, και εις το οποίον άνέρχεται τις διά διπλής κλίμακος έξωτερικής. — Εις το μέσον της αίθουσας, μεταξυ των κίωνων, πλατείαι βαθμίδες μαρμαριναί οδηγούν εις το αυτό άνδρον, εκ του οποίου υποτίθεται οτι φαίνεται μέρος της πόλεως.

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

ΓΟΥΪΔΟΣ, ΜΑΡΚΟΣ, ΒΟΡΣΟΣ και ΤΟΡΕΛΛΟΣ εισερχόμενοι.

ΓΟΥΪΔΟΣ. — Έκαμα εκείνο που ηθελες εσύ, εκείνο που ηθελεν η Βάννα, εκείνο που όλοι ηθελαν. Εσιώπησα, εκρύφθηκα, εκράτησα και την αναπνοή μου, όπως θα εκαμινε ο δειλός! όταν οι κλέπται του λεηλατούν το σπίτι... Κ' εις τον εξευτελισμόν μου υπήρξα έντιμος!... Μ' εκάματε εμπολέα λεπτολόγον κ' ευσυνείδητον... Σταθήτε, ιδού η αύγή... Ως τώρα δεν εσαλευσα... Εξύγισα καλα την άτιμίαν... Οφείλα να τηρήσω ελακρικώς την συμφωνίαν μας και να πληρώσω όλα σας τα τρόφιμα. Ο αγοραστής επρεπε να λάβη και τα τελευταία δευτερόλεπτα της ευγενούς αυτής νικατός!... Ε, το τίμημα δεν ητο και πολύ υπερογκον, δια τόσα βώδια, τόσα πρόβατα και τόσα λάχανα!... Τώρα επλήρωσα κ' εφάγατε... Τώρα είμαι ελεύθερος κ' εγώ, να ξαναγίνω κυριος και νανάκυψω από το αίσχος μου.

ΜΑΡΚΟΣ. — Υιέ μου, δεν γνωρίζω αληθώς τί σκέπτεσαι να πράξης, ούτ' έχει το δικαίωμα κανείς, εις πόνον ως ο ιδικός σου, να επέμβη. Κανείς, άλλο τόσον, δεν εμπορεί να τον καταπραύνη και η χαρά αυτή η άπεραντος που εγέννησεν, η ετυχία αυτή που σε περιανκλώνει από παντου, δεν εμπορεί, το έννοώ καλά, παρά να καταστήση οδυνηρότερα τα πρώτα

* Ίδε σελ. 241.

δάκρυά σου... Τώρα που η πόλις μας εσωθή, κ' ημεις οι ίδιοι μετανοούμεν και θλιβόμεθα σχεδόν δι' αυτήν την σωτηρίαν, που εις σε στοιχίζει τόσον ακριβά και, δια να ειπω ούτω, ακουσίως μας την κεφαλήν μας ταπεινούμεν ένώπιον εκείνου που βαστάζει μόνος του, ακιόκωτα, όλόκληρον το βάρος... Κ' έν τούτοις, αν η χθεσινή ημέρα ημπορούσε να ξαναγυρίση, θα εκαμνα και παλιν οτι εκαμα, τα ίδια κατ' ανάγκην θύματα θα υπεδείκνυα, προς την ιδίαν άδικίαν θα παρώτρυνα: διότι ο άνθρωπος που επιθυμεί να είνε δικαίος, διέσχεται επιπόνως την ζωήν του όλην, εκλέγων μεταξυ πολλών άδικιών άνισων, εκείνην που όλιγώτερον θα ητο άδικος... Δεν ηξείρω τί να σου ειπω, άλλ' εάν η φωνή μου, την οποίαν ηγάπησες, δύναται ακόμη, τελευταίαν φοράν, να εισδύση μέχρι της καρδιάς σου, που πάντοτε την ηκουε, σε παρακαλώ, υιέ μου, μην ακολουθήσης τυφλώς τας πρώτας της όρηγης και της οδύνης συμβουλάς. Τουλάχιστον περίμεινε, ως να περάση η ώρα η τόσον επικίνδυνη, όπου μας κάμνει να προσφέρωμεν όσα δεν είνε δυνατόν να ανακαλέσωμεν... Η Βάννα μετ' όλιγον επιστρέφει... ώ, μή την κρίνης σήμερα, μην άπωθήσης κανένα, μη κάμης τίποτε ανεπανόρθωτον... Ναι, οτι κάμνει τις και οτι λέγει, εις μίαν λύπην του τόσω δεινήν, είνε σκληρότατα, — και φυσικώτατα, — ανεπανόρθωτον... Θα επιστρέψη η Βάννα άπεγνωσμένη... Μη την επιπλήξης διόλου... Μη την ιδής άμέσως, εάν έντός σου δεν αισθάνεσαι την δύναμιν, να της δημήσης, όπως θα της ώμιλουσες, αν προ πολλών ειχ' επανέλθει ημερών... Υπάρχει δι' ημάς, τους δυστυχείς άνθρώπους, που είμεθα τα παίγνια τόσων δεινών πραγμάτων, υπάρχει τόση αγαθότης και δικαιοσύνη, τόση φρόνησις, έντος στιγμών όλίγων που παρόρχονται!... Κ' αϊ μόναι λέξεις αι όποιαι λογαριάζονται, που επρεπε να τας προβλέπωμεν όσάκις μας τυφλώνει τό κακόν, είν' εκείναι που προσφέρει κανείς απ' ού κα-

έλαβε!.. (Απωθοῦσα τοὺς φρουρούς.) Μακριά, σεις οἱ ἄλλοι! Μὴ μου πέρνετε τὸ δικό μου... Εἶνε δικός μου, κανενὸς ἄλλου!.. θέλω μὲ τὰ χέρια μου τὰ ἴδια... τὸν ἄνδρo! τὸν ἄτιμο! μ' ἔλαβε! μ' ἔλαβε! μ' ἔλαβε!..

ΠΡΙΓΚΙΒΑΛΛΗΣ, προσπαθῶν νὰ καλύψῃ τὴν φωνήν της. — Ψεύδεται! Ψεύδεται! Ψεύδεται διὰ νὰ με σώσῃ, ἀλλὰ καμμία βάσανος...

BANNA. — Σωπάτε!.. (Στρεφομένη πρὸς τὸν λαόν.) Φοβάται!.. (Πλησιάζουσα τὸν Πριγκιβάλλον, ὡς διὰ νὰ τὴν δεσμεύσῃ τὰς χεῖρας.) Δόστε μου λοιπὸν τὰ σχοινιά, τὰς ἀλυσίδες καὶ τὰ σίδερα!.. Τώρα ποῦ ξέσπασε τὸ μῖσός μου, ἐγὼ τὸν δένω κ' ἐγὼ τὸν παραδίνω! (Χαμηλοφώνως πρὸς τὸν Πριγκιβάλλον ἐν ᾧ τῷ δεσμεύει τὰς χεῖρας.) Σώπα!.. καὶ μὴ σῶσαι!.. Σώπα, καὶ μὴ ἐνόνει!.. Εἶμαι δική σου, σ' ἀγαπῶ!.. "Αφῆσέ με νὰ σε δέσω... Θὰ εἶμαι ὁ φύλακός σου, θὰ σ' ἐλευθερώσω... θὰ φύγωμε μαζί. (Φωνάζουσα, ὡς ἐὰν ἤθελε νὰ παγιάσῃ τὸν Πριγκιβάλλον νὰ σιωπήσῃ.) Σωπάτε! (Πρὸς τὸ πλῆθος.) Μὲ παρακαλεῖ σιγά, μοῦ γυρεύει χάρι!.. (Ἀποκαλύπτουσα τὸ πρόσωπον τοῦ Πριγκιβάλλου.) Κουάξετε αὐτὸ τὸ πρόσωπο!.. ἔχει ἀκόμη τὰ σημάδια τῆς φοικτῆς ἐκείνης νύκτας!.. (Διανοίγουσα τὸν μανδύαν της ἐπὶ τοῦ καθημαγμένου της ὤμου.) Κ' ἐγὼ ἔχω τὰ σημάδια!.. Τί τρομερὴ ἐρωτικὴ νυχτιά!.. Ἰδέτε τον, αὐτὸς εἶνε!.. ὁ ἄνδρo! ὁ ἄτιμος!.. (Βλέπουσα ὅτι οἱ φρουροὶ κινῶνται διὰ νὰ παγαγῶν τὸν Πριγκιβάλλον.) "Οχι, ὄχι, ἀφήσετέ μου τον!.. Εἶνε ἡ λεία μου! Τὴν θέλω μόνο γιὰ τὸν ἑαυτό μου!.. Προσέχετε τον!.. Κρατεῖτέ τον!.. Δὲν βλέπετε ποῦ θέλει νὰ φύγῃ;...

ΓΟΥΙΔΟΣ. — Διατί ἦλθε;... διατί εἶπες ψέμμα;

BANNA, ἐν ἀμηχανίᾳ, ἀναζητοῦσα τὰς λέξεις, — Εἶπα ψέμμα... δὲ ξέρω... δὲν ἤθελα νὰ πῶ... Ἄκουσε, τώρα θὰ... ναι, ναι, τώρα πιά θὰ ἐννοήσῃς... Δὲν ξέρει κανεὶς τί κάμνει... Δὲν τα προβλέπει ὅλα ἀπὸ πρῖν... "Όταν ἐπήγαινα ἐκεῖ, ὄχι, δὲν το εἶχα 'στὸ νοῦ μου... Ἄλλὰ ἔτσι ἦλθαν τὰ πράγματα... Ναι, ναι, θὰ μάθῃς... ὁ πέπλος ἐξεσχίσθη!.. Λυποῦμαι γιὰ τὴ λύπη σου, ἀλλὰ σὺ το θέλησες... "Ω, φοβήθηκα γιὰ σένα, φοβήθηκα γιὰ τὴν ἀγάπη καὶ γιὰ τὴν ἀπελπισία της. Τώρα ὁμως ποῦ το θέλεις καλά! θὰ σοῦ το πῶ... (Μὲ φωνὴν ἡρεμωτέραν καὶ σταθερωτέραν.) "Οχι, ὄχι, δὲν μου πέρασεν ἡ ἰδέα ποῦ εἶπες

Δὲν τον ἔφερα μέσα 'στους δημίους του γιὰ νὰ ἐκδικηθῶμε μαζί... Ἡ ἰδέα ἡ δική μου δὲν ἦταν τόσο εὐμορφῆ, μὰ σ' ἀγαποῦσε περισσότερο... "Ἡθελα νὰ τον σύρω εἰς θάνατον σκληρόν· ἤθελα ὁμως κ' ἕνα ἄλλο: ἡ ντροπιασμένη ἐνθύμησι τῆς ντροπιασμένης νύκτας νὰ μὴ βαρύνῃ καὶ σέ, ἕως τὸ τέλος τῆς ζωῆς μας. Θάπερνα τὴν ἐκδικησί μου ὀλομόναχῃ, κρυφά, εἰς τὸ σκοτάδι· θὰ τον πέθαινα σιγά-σιγά, λίγο-λίγο, ἐωςότου τὸ αἷμα του, ῥέωντας σταλαγματιά-σταλαγματιά, ἤθελεν ἐξαλείψῃ ὅλο τὸ κακούργημά του... Καὶ σὺ ποτὲ δὲν θὰ ἐμάθαινες τὴν τρομερὴν ἀλήθειαν κ' ἡ τρομερὴ ἐνθύμησί της δὲν θὰ πρόβαινε σὰ φάντασμα ἀνάμεσα εἰς τὰ γλυκύτερα φιλιὰ μας... Φοβήθηκα, τὸ ἐξομολογοῦμαι, μήπως βλέπωντας αὐτὸ τὸ φάντασμα, δὲν θὰ ἤμποροῦσες πιά νὰ μάγαπᾷς... Ἦμουν τρελλή, τὸ ξέρω... πάρα πολλὰ ἐξήγησα... ἤθελα πράγματα ἀδύνατα!.. Μὰ θὰ τα μάθῃς ὅλα... (Ἀποτεινομένη πρὸς τὸ πλῆθος.) Ἄφ' οὗ ἐφθάσαμεν ἕως ἐδῶ, καὶ ἀφ' οὗ εἶνε πλέον ἀργὰ διὰ νὰ ποσοκεπασθῶν γι' ἀγάπη τοῦ ἀνδρός μου, πρέπει νὰ τα μάθειτε καὶ σεις... καὶ ὅλα θὰ τὰ πῶ γιὰ νὰ με κρίνετε. Ἴδου τί ἔκαμα: Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, ὁ ἄνδρo, μ' ἔλαβε λοιπὸν καθὼς εἶπα. Ἤθελα νὰ τον σκοτώσω, κ' ἐπαλαίψαμε... Ἄλλὰ μ' ἐξαομάτωσε... Τότε μοῦ ἦλθε στὸ νοῦ μίαν ἄλλη ἐκδικησί, βαθύτερη, καὶ τὸν ἐγλυκοκοίταξα. Ἐκεῖνος τὸ ἐπίστεψε. "Ω, οἱ ἄνδρες εἶνε ἀνόητοι!.. Καλὰ κάμνουν ποῦ τους ἀπατοῦν!.. Λατρεύουν τὸ ψέμμα!.. "Όταν τοὺς δείχνῃς τὴ ζωὴ, νομίζουν ὅτι εἶνε ὁ θάνατος!.. "Όταν τοὺς προσφέρῃς τὸ θάνατο, τὸν πέρνουν γιὰ τὴ ζωὴ!.. Ἐνόμιζεν ὅτι μὲ πέρνει αὐτὸς καὶ τὸν ἐπῆρα ἐγὼ!.. Νὰ τος τώρα μέσ' τὸν τάφο του, ποῦ ἐγὼ θὰ τον σφαλίσω! Τὸν ἔφερα ἕως ἐδῶ μὲ τὰ φιλιὰ μου, ἡμερο σὰν τὸ ἀρνάκι... Καὶ τώρα εἶνε 'στὰ χέρια μου, ποῦ δὲν θὰ τον ἀφίσουν πιά... Ἄ, ὦραϊέ μου Πριγκιβάλλη! σοῦ ἔχω φιλιὰ, ὅσα ποτὲ κανένας δὲν ἐχάρηκε!

ΓΟΥΙΔΟΣ, πλησιάζων. — Βάννα!

BANNA. — Κοίτιαξέ τον ἀπὸ κοντά... Ἦταν γεμάτος ἐλπίδες! Μ' ἐπίστεψε προτιότερα, σὰν τοῦ εἶπα: « Πριγκιβάλλη, σ' ἀγαπῶ!.. » "Ω, θὰ με ἀκολουθοῦσε αὐτὸς καὶ ὡς τὸν ἄδη, ὡς τὴν κόλασι!.. Ἔτσι δὲ τὸν ἐφιλοῦσα... (Τὸν ἐναγκαλίζεται καὶ τὸν φιλεῖ περιπαθῶς.) Γιανέλλε, σ' ἀγαπῶ!.. δός μου λοιπὸν πίσω

τὰ φιλιὰ μου!.. Αὐτὰ λογαριάζονται!.. (Στρεφομένη πρὸς τὸν Γουίδον.) Μὲ φιλεῖ ἀκόμη!.. "Ω, τὸ ἀστεῖον δὲν εἶνε πολὺ μακριὰ ἀπὸ μιά τέτοια φρένη!.. Τώρα εἶνε δικός μου!.. Θεέ μου!.. Εἶνε δικός μου ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων!.. Τὸν θέλω, θὰ τὸν ἔχω!.. Εἶνε τὸ κέρδος τῆς νυχτιᾶς μου, κ' εἶνε τὸ κέρδος μου λαμπρό!.. (Κλονεῖται καὶ στηρίζεται εἰς ἕνα κίονα.) Πιάστε με, θὰ πέσω!.. Εἶνε ἀπὸ τὴν πολλὴ μου χαρά!.. (Ἀσθμαίνουσα.) Πατέρα μου, σὰς τὸν παραδίδω ὡς νὰ συνέλθω... "Ἄς τον πάρουν ἀπ' ἐδῶ πρῖν νὰ... "Ἄς διαλέξουν μίαν εἰρκτὴ τόσῳ βαθειά, τόσῳ σκοτεινὴ φυλακίᾳ, ποῦ κανένας νὰ μὴ μπορῇ... Καὶ θάχω τὸ κλειδί της!.. Καὶ θάχω τὸ κλειδί της!.. Τὸ θέλω ἀμέσως!.. Κανεὶς νὰ μὴ βάλῃ χέρι!.. Εἶνε πρᾶγμα δικό μου, δικό μου, καὶ το θέλω δακάικρο, ἀπείρακτο!.. Γουίδε, μοῦ ἀνήκει! (Χωροῦσα ἐν βῆμα πρὸς τὸν Μάρκον.) Πατέρα μου, εἶνε δικός μου, καὶ σὰς κάνω ὑπεύθυνο... (Ἀπειλίζουσα τὸν Μάρκον.) Πατέρα μου, μ' ἐννοεῖτε; Εἶσθε ὁ φύλακός του οὔτε σιὰ προσβολῆς νὰ μὴν ἐγγίξῃ τὸ πρόσωπό του, γιὰ νὰ μου δοθῇ ὀπίσω διαν θὰ ἔχω τὴ δύναμι νὰ ἐκδικηθῶ ἐπιτέλους μόνη μου!.. (Ἀπάγων τὸν Πριγκιβάλλον.) Χαῖρε, Πριγκιβάλλη μου!.. "Ω, θὰ ξαναἰδωθῶμε!.. (Ἐνῶ ὁ Γουίδος εὐρίσκειται ἐν τῷ μέσῳ τῶν στρατιωτῶν, οἱ ὁποῖοι ἀπάγων σκαιῶς τὸν Πριγκιβάλλον, ἡ Βάννα ἐκβάλλει κραυγὴν, κλονεῖται

καὶ πίπτει εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Μάρκου, ὁ ὁποῖος προσέτρεξε νὰ τὴν ὑποστηρίξῃ.)

ΜΑΡΚΟΣ, ταχέως καὶ χαμηλοφώνως, ἐνῶ κλίνει πρὸς τὴν Βάνναν, τὴν ὁποῖαν ὑποβαστάζει. — Ναι, Βάννα, σ' ἐννόησα... Ἐννόησα τὸ ψεῦδός σου... Ἐκαμες τὰ δύνάτα... Καὶ ἡ ζωὴ ἔχει δίκαιον... Σύνελθε, Βάννα... Πρέπει νὰ ἐξακολουθῶμε νὰ ψευδῶμεθα, ἀφ' οὗ δὲν μας πιστεύουν... (Κράζων τὸν Γουίδον.) Γουίδε, σὲ φωνάζει... Γουίδε, ἐξυπνᾷ...

ΓΟΥΙΔΟΣ, προστρέχων καὶ λαμβάνων τὴν Βάνναν εἰς τὰς ἀγκάλας του. — Βάννα μου... χαμογελᾷ... Βάννα μου, μίλησέ μου... Ἄνοιξε τὰ μάτια σου, Βάννα... Ἐλα, ἔλα, κοίτιαξέ με!.. Ποτὲ μου δὲν ἀμφέβαλα... Τώρα ἐτελείωσαν ὅλα, καὶ ὅλα θὰ ληθμονηθοῦν μὲ τὴν ὠραίαν ἐκδικησί... Ἦταν ἕνα κακὸν ὄνειρο...

BANNA, ἀνοίγουσα τοὺς ὀφθαλμούς, μὲ φωνὴν ἀσθενή. — Ποῦ εἶνε;.. Ναι, ξέρω... Μὰ δόστε μου τὸ κλειδί... τὸ κλειδί τῆς φυλακῆς του... Δὲν πρέπει ἄλλος νὰ...

ΓΟΥΙΔΟΣ. — Οἱ φρουροὶ τώρα θὰ ἔλθουν... θὰ σοῦ το δώσουν 'στὰ χέρια σου...

BANNA. — Τὸ θέλω γιὰ μένα... μόνο γιὰ μένα... γιὰ νὰ ξέρω καλά... κ' ἄλλος κανεὶς νὰ μὴ... Ἦταν ἕνα κακὸν ὄνειρο... Τὸρ' ἀρχίζει τὸ ὄραϊον!... Τὸρ' ἀρχίζει τὸ ὄραϊον!..

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ

MAURICE MAETERLINCK

Μετάφρασις Γ.ρ. Σ.

[Ἀπαγορεύεται ἡ παράστασις τῆς, «Μόννας Βάννας» κατὰ τὴν μετάφρασιν ταύτην, ἂνευ ἀδείας τῶν «Παναθηναίων»].

Ρ Ο Δ Ο Λ Φ Ο Σ Β Ι Ρ Χ Ω Β

Η ζωὴ - μία πλουσία καὶ πολύτροπος ζωὴ - ἀπεσβέσθη πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν, εἰς τὰ στήθη τοῦ σοφοῦ ὅστις, βαθύτερον καὶ ὀξυτερέστερον ἐμελέτησε καὶ ἐβόλησε καὶ ἐμάντευσε τὰ μυστήριά της. Μὲ τὸν Ροδόλφον Βίρχωβ ἐκλείπει μία ἀπὸ τὰς μεγαλειτέρας ἐπιστημονικὰς φυσιογνωμίας τοῦ λήξαντος αἰῶνος καὶ ἴσως ὁ τελευταῖος ἀντιπρόσωπος τῆς γενεᾶς τῶν μεγάλων ἰατροφιλοσόφων τοῦ παρελθόντος.

Σήμερον τὰ γενικὰ πνεύματα, αἱ ὑπέροδοι ἐποπτικαὶ διάνοιαι, τὰ μεγάλα συνθετικὰ πνεύματα, ὁλονέν ἐκλείπουσιν ἀπὸ τὸν κόσμον τῆς ἱατρικῆς μετὰ τῶν τελευταίων λειψάνων τῆς ἐπιστήμης τοῦ παρελθόντος. Ἡ ἱατρικὴ ἀποσχισθεῖσα σήμερον εἰς μυριάδας εἰδικότητων, συμφορηθεῖσα ἀπὸ τὴν πλουσίαν συγκομιδῆν, τὴν προσαγομένην καθ' ἑκάστην ἐκ τῶν συναφῶν αὐτῇ περὶ τὴν φύσιν ἐπιστημῶν, εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ὁποίων κατὰ τὸν Κυβίερον αὐτῇ πρώτη ἔδωκε τὴν ἀρχικὴν ὄθησιν, ἀποσπασθεῖσα ἐκ τοῦ μελετητηρίου εἰς τὸ ἐργαστήριον καὶ τὴν κλινικὴν, φαίνεται ἐνοουσα μᾶλλον τὰ ἀναλυτικὰ πνεύματα, τὰς στενάς εἰδικότητας, τὰς περιορισμένας ἐργασίας, τὰς μερικὰς παρατηρήσεις ἀπὸ τῶν ὁποίων συνοικοδομεῖται μὲν πλουσιώτερον καὶ μεγαλοπρεπέστερον τὸ οἰκοδόμημα τῆς ἱατρικῆς τοῦ μέλλοντος καὶ εὐχραίνεται τὸ ἔργον τῆς διαγνωστικῆς καὶ ρυθμίζεται τελεσιουργώτερον ἢ θεραπευτικῆ τῶν νόσων, ἀλλὰ ταυτοχρόνως συμπνίγονται αἱ μεγάλα προσωπικότητες, διανέμεται ἡ προσωπικὴ ἐργασία, καὶ πρὸ τῆς δημιουργίας ἐνός οὕτως εἶπεῖν ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ, ἀραιοῦνται αἱ τάξεις τῆς μεγάλης ἱατρικῆς ἀριστοκρατίας, τὴν ὁποίαν ἐγνώρισαν οἱ παρελθόντες αἰῶνες καὶ τῆς ὁποίας εἰς τῶν τελευταίων ἀντιπροσώπων ἐκλείπει, ὁ μέγας Γερμανὸς ἀνατόμος καὶ ἀνθρωπολόγος. Μία ἐργασία πλουσία καὶ ἀπέραντος ἀναδίδεται σήμερον ἀπὸ τὰς μυριάδας τῶν ἐπιστημονικῶν ἐργαστηρίων, ἀλλ' ἐργασία συρρέουσα οὕτως εἶπεῖν ὡς ἀνώνυμον ρεῦμα, εἰς τὰς πηγὰς τοῦ ὁποίου κρύπτονται οἱ ἐργάται οἱ σχεδὸν ἀγνωστοὶ εἰς τὰ ὄμματα τοῦ κόσμου, οἱ καταναλισκόντες ἑαυτοὺς ἐπὶ τῶν φακῶν τοῦ μικροσκοπίου, ἐπὶ τῶν καλ-

λεργειῶν τῶν μικροβίων, παρὰ τὰ ὄργανα τὰ πολυώνυμα τῶν ἐργαστηρίων τῆς φυσιολογίας, τῆς χημείας καὶ τῆς μικροσκοπικῆς τέχνης, παρὰ τὰς κλίνας τῶν νοσοκομείων ἢ παρὰ τὰ μάρμαρα τῶν ἀνατομικῶν τραπεζῶν. Ὁ πλαστικισμὸς τῶν μέσων τῆς παρατηρήσεως, τῆς ἐρεῦνης, τοῦ πειράματος ἠΐξηνεν ἴσως τὸ πᾶν τῆς ἀτομικῆς ἐργασίας, ἐπολλαπλασίασε τὰς ὁμαδικὰς ἐισφορὰς εἰς τὴν ἐπιστήμην, κατέστησεν ἐπιχώτερον, φωτεινότερον καὶ ἀπλούστερον τὸ ἔργον τοῦ πρακτικοῦ ἱατροῦ, εὐρηγέτησε τὴν ἀνθρωπότητα, ἠλάττωσεν ὅμως τὴν ἐπιστημονικὴν σκέψιν καὶ ἠραιώσεν τὴν φάλαγγα τῶν μεγάλων φιλοσόφων τῆς ἱατρικῆς, πρὸς τὸ ἔργον τῶν ὁποίων μετὰ σεβασμοῦ καὶ λατρίας θάνατρέχωσι πάντοτε οἱ ἀρεσκόμενοι νὰ ἐντρυνώσῃ, ὑπὲρ τὰ πρακτικὰ ἀποτελέσματα εἰς τοὺς ὠραίους κόσμους τῆς σκέψεως, εἰς τὰ θάματα τῶν συλλογισμῶν, εἰς τὴν βαθύτητα τῶν διανοητικῶν βολισμάτων. Ὁ Ροδόλφος Βίρχωβ εἶδε τὴν μεγάλην αὐτὴν ἀνατροπὴν τῆς ἱατρικῆς τάξεως καὶ παρέστη μάρτυς τοῦ χωρισμοῦ τῆς ἱατρικῆς εἰς τὴν παλαιὰν καὶ τὴν νέαν ἱατρικὴν.

Ὁ Βίρχωβ ἔζησε τὰς δύο ταύτας ἐποχὰς καὶ ἀντεμετώπισε τὴν μεγάλην ἐπαναστάσιν ἣτις ἐπετελέσθη διὰ τῶν ἐργασιῶν τῆς Παθολογικο-Ἀνατομικῆς Σχολῆς τῶν Παρισίων καὶ βραδύτερον διὰ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Παστέρ καὶ τοῦ Κώχ, αἵτινες ἔθεσαν τὰς βάσεις τῆς αἰτιολογικῆς ἢ μικροβιολογικῆς σχολῆς καὶ ἔσυραν τὴν ἱατρικὴν ἀπὸ τῆς ψυχρᾶς σπουδῆς τῶν παθολογικῶν ἐπεξεργασιῶν εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τῶν αἰτίων τῶν προκαλούντων ταύτας. Πρὸς τὰς νέας ταύτας θεωρίας ὁ Βίρχωβ ἔμεινε δύσπιστος καθ' ἀρχὰς ἐπὶ πολὺ δὲ καὶ κατεπόλεμσε τὰ καινὰ δαιμόνια. Δὲν εἶνε δυσεξήγητον ἴσως τὸ πρᾶγμα δι' ἓνα σοφὸν βλέποντα νὰ καταρρέῃ περὶ ἑαυτὸν ὀλόκληρον τὸ μεγαλοπρεπὲς οἰκοδόμημα, εἰς τὴν ἀνέγερσιν τοῦ ὁποίου κατέβαλε τοὺς πλουσιωτέρους καὶ τιμιωτέρους λίθους. Ὁ μισοεισμὸς ἄλλως τῶν γενόντων, ἢ δύσκολος καὶ ἐπιπικτός προσαρμολὴ πρὸς τὸ νέον περιβάλλον δὲν στερεῖται καὶ ὀργανικοῦ τινοῦ λόγου. Τὰ ἐγκεφαλικά κύτταρα, ἀκολουθῶντα τὸν γενικὸν νόμον τῆς σκληρύνσεως καὶ ἀποτιτανώσεως τῶν

ὀργανικῶν ἰσθῶν, καθίστανται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον δυσκολοδόνητα πρὸς τοὺς νέους ἐρευθισμούς καὶ οἱ σοφώτεροι δὲ δὲν διαφεύγουσιν τὸν σκληρὸν νόμον ποιᾶς τινοῦ ἀποστεώσεως τῶν ἰδεῶν, ποιᾶς τινοῦ ψυχικῆς σκληρύνσεως, οὕτως εἶπεῖν, καθιστώσης τῶν αὐτῶν δυσκόλους πρὸς τὰς νέας θεωρίας καὶ πρὸς τὴν ἀπομάκρυνσιν ἐκ τῶν ὁδῶν τῆς νευρικῆς ἐνεργείας, τὰς ὁποίας ἐδημιούργησεν εἰς αὐτοὺς μακρὰ διανοητικὴ ἐργασία καθ' ὄρισμένας ὁδοὺς καὶ διευθύνσεις. Οὐχ ἦτον ὁ μέγας γερων μέχρι ἐσχάτων ἐπέδειξε εἰς τὴν πολύτροπον αὐτοῦ σταδιοδρομίαν καὶ ἐνεργεῖαν τὸ θάλας τὸ πνευματικὸν καὶ ψυχικόν, τὸ χαρακτηρίζον τὰς ὑπερόχους διανοίας, καὶ τὸ ὁποῖον ἀπεσβέσθη μόνον μετὰ τῆς ὀργανικῆς αὐτοῦ ζωῆς, μίαν ζωῆς μακρᾶς, σφριγηλῆς καὶ πλουσίας.

Εἰς μίαν σύντομον καὶ κεφαλαϊώδη σκιαγραφίαν τοῦ μεγάλου ἀνθρωπολόγου δὲν δύναται βεβαίως νὰ συνοψισθῇ ὅλη ἡ εὐρύτης καὶ σημασία τοῦ ἔργου του. Ὁ Βίρχωβ γεννηθεὶς περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, τὴν 1113 Ὀκτωβρίου 1821 ἐν Πομερανίᾳ ἐσοῦδασε τὴν ἱατρικὴν ἐν Βερολίῳ. Τῷ 1846 ἴδρυσεν μετὰ τοῦ Ράινχαρντ τὸ « Ἀρχεῖον τῆς Παθολογικῆς Ἀνατομικῆς Φυσιολογίας καὶ Κλινικῆς ἱατρικῆς ». Τῷ 1848 γενόμενος ὑφηγητὴς ἤρξατο ἐκδίδων τὸ περιώνυμον ἱατρικὸν περιοδικὸν « ἱατρικὴν Ἀναμύρφωσιν » ἀλλ' ἔνεκα τῆς ἀναμιξεῶς του εἰς τὴν πολιτικὴν, ἀπελύθη τῆς θέσεώς του ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ. Μετὰ ἐν ἔτος ὅμως προσεκλήθη ὡς καθηγητὴς τῆς Παθολογικῆς Ἀνατομικῆς εἰς τὸ ἐν Βυρτσβούργῃ Πανεπιστήμιον. Τῷ 1856 ἐπανῆλθεν εἰς Βερολίνον διορισθεὶς ὡς καθηγητὴς καὶ καταρτίσας ἴδιον σπουδαστήριον ἐν τῷ ἀριστοστάτῳ παθολογικῷ Ἰνστιτούτῳ. Αἱ μεγάλα αὐτοῦ ἐπιστημονικὰ ἐργασία κατέστησαν ἐφεξῆς παγκόσμιον τὸ ὄνομα τοῦ Βίρχωβ. Δημιουργὸς τῆς Κυτταρικῆς Παθολογίας, ἔθεσε τὰς βάσεις τῆς συγχρόνου Παθολογικῆς Ἀνατομικῆς. Αἱ ἐργασίαι αὐτοῦ βραδύτερον περὶ φλεγμονῆς, περὶ νεοπλασμάτων, περὶ ἐμβολῆς καὶ μεταστάσεως, περὶ φυματώσεως, πνευμονίας, λευκαίμιας, περὶ λιπιδῶν καὶ ἀμυλοειδῶν ἐκφυλίσεων κλπ., ἀπέμειναν κλασικαὶ μέχρι σήμερον, ἐπενεγκοῦσαι βαθεῖας τροποποιήσεις εἰς τὴν καθόλου ἱατρικὴν, ἣτις ἀναγνωρίζει καὶ θαναγνωρίζῃ ἐν αὐτῷ ἓνα τῶν μεγαλειτέρων αὐτῆς διδασκάλων. Ἀλλὰ τὸ πολύτροπον καὶ πλούσιον αὐτὸ πνεῦμα δὲν περιορίσθη εἰς τὰ ὄρια μόνον τῆς ἱατρικῆς.

Αἱ δάφναι τὰς ὁποίας ἔδρεψεν ἐν τῇ πολιτικῇ δὲν εἶνε ὀλιγώτεραι. Δημοτικὸς σύμβουλος τοῦ Βερολίνου, βουλευτὴς ἐν τῇ Πρωσσοῦ Βουλῇ καὶ ἀρχηγὸς τοῦ κόμματος τῶν προοδευτικῶν, μέλος τοῦ Ἐθνικοῦ Συλλόγου, διαρκὲς μέλος τῆς ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐπιτροπῆς, πρόεδρος τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, ὄψων κοινοβουλευτικὸς διακρινόμενος διὰ τὴν ἐμβροῦθειαν καὶ τὴν βαθύτητα τῶν λόγων, συνεζύμωσεν ἑαυτὸν ἐν τῇ ἐθνικῇ δράσει τῆς πατρίδος του, πρωτοστατήσας εἰς ὅλα τὰ ἔργα τῆς προόδου, ἀναδείξας παρὰ τὴν σκέψιν καὶ τὴν σοφίαν ἀρετὰς δράσεως καὶ ἐνεργείας ἀξιωμασίου. Τὰ μεγαλιτέρα κοινωφελῆ καὶ πατριωτικὰ ἔργα ἐν Γερμανίᾳ εὗρον αὐτὸν πάντοτε πρωτοστατοῦντα εἰς σωματεῖα, συλλόγους, ἐταιρίας. Καὶ παρ' ὅλην αὐτὴν τὴν δράσιν ὁ ἀνὴρ τοῦ μελετητηρίου, τοῦ ἐργαστηρίου καὶ τῆς σκέψεως, ἐξηκολούθησε μέχρι ἐσχάτων πλουτίζων τὴν ἐπιστήμην, συγγράφων, διαλεγόμενος, διδάσκων, ὑπὸ τὸ βαρὺ ἄγχος τῶν χρόνων καὶ συνθέτων τὸ πλουσιώτατον αὐτοῦ ἐπιστημονικὸν ἔργον, περὶ τὴν μελέτην τοῦ ὁποίου ἐπὶ πολὺ θάλασχοληθῶσιν αἱ ἐπιστημονικαὶ γενεαί.

Αἱ στοιχειώδεις αὐταὶ γραμμαὶ δὲν δύναται βεβαίως νὰ συνδέσῃ τὸ ἔργον τοῦ μεγάλου νεκροῦ. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν σημασίαν τοῦ ἱατρικοῦ αὐτοῦ ἔργου ὁ καθηγητὴς Bouchard συνώψισεν αὐτὸ ἀρκετὰ εὐκρινῶς εἰς τὸ πρὸς τὸν Βίρχωβ ἐγκώμιον. « Ὁ Βίρχωβ, λέγει ὁ Γάλλος σοφός, δὲν εἶπε οὔτε τὸ διατί τῆς νόσου, οὔτε τὴν μέθοδον κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ αἷτιον προκαλεῖ τὴν νόσον· ἀλλ' εἶπεν, αὐτὸς πρῶτος, τὸ πῶς τῆς νόσου, τὴν διαδοχὴν τῶν νοσηρῶν ἐπεξεργασιῶν τῶν προκαλουμένων ἐκ τοῦ αἵτιου. Ὅπως ὁ Παστέρ ἐθεμελίωσε τὴν παθολογίαν, ὁ Βίρχωβ ἔθεσε τὰς βάσεις τῆς παθολογίας. Ἐνταῦθα ἔγκειται ὁ μεγαλιτέρος τίτλος τῆς δόξης του καὶ αἰσθάνομαι σήμερον τὴν ὑποχρέωσιν νὰ εἶπῳ ὅτι μετ' αὐτοῦ ἐν φῶς ἐσβέσθη καὶ μία ἀθηνεΐα ἐξηφανίσθη. »

Ἐνα φῶς ἐσβέσθη ὄντως μετὰ τοῦ μεγάλου νεκροῦ, ὅστις ἔθηκε τὰ μεγαλιτέρα καὶ καιριώτερα σημεῖα τοῦ ἐπιστητοῦ καὶ ὅστις ἐνηγκαλίσθη ὅλας τὰς ἐνεργείας τῆς ἀνθρωπίνους, ἱατρὸς, ἀνθρωπολόγος, μελετητὴς τῶν προϊστορικῶν προβλημάτων, ἀρχαιολόγος, πολιτικὸς, πατριώτης. Καὶ εἶνε τόσον ὀλίγα τὰ φῶτα τὰ ὁποία ἀνάπτονται.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΖΑΝΟΓΛΟΥΣ

*Νέον ἄνθος ἔθαλλον.
 Ἄγγελος μ' ἐρίλησε,
 φίλημα πικρὸν
 μ' ἔδραψε καὶ μ' ἔρριψε
 κ' εἰς κρημνούς μ' ἐκύλισε
 χεῖμαρρος νεκρὸν.*

A. P. ΡΑΓΚΑΒΗ. Ἐκδρομὴ εἰς Πόρον.

δυμένος, ἐκράτει ελαφρὰν ράβδον καὶ χειρό-
 κια διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς καὶ ἐπανωφόριον
 διὰ τῆς ἄλλης. Ὁ ἄγνωστος μόλις ἀποβιβα-
 σθεὶς περιέφερε τὸ ἀπλανὲς βλέμμα του πρὸς
 τοὺς πέριξ αὐτοῦ καὶ ὡς μὴ ἀνευρὼν οὐδὲν
 τὸ ἐνδιαφέρον ἐστράφη πρὸς τὴν θάλασσαν
 καὶ ὄρθιος ἰστάμενος παρὰ τὴν ἀκτὴν ἐπὶ συ-
 νεχεῖς ὥρας ἠτένιζεν αὐτήν. Οἱ παριστάμενοι
 δὲν ἤρρησαν τότε νὰ ἐννοήσωσιν ὅτι ὁ
 ἀσπλάγχχνος ἐγκαταλειφθεὶς ἐπὶ τῆς νήσου των
 ξένος κατεῖχετο ἐκ νευρικοῦ νοσήματος καὶ ὅτι
 εἶχεν ἀνάγκην περιθάλψεως. Τὸν εἰσήγαγον εἰς
 τὸ παρακείμενον καφενεῖον καὶ εἰς μάτην
 προσεπάθησαν νὰ ἀποσπάσωσι παρ' αὐτοῦ
 μίαν κἀν λέξιν περὶ τοῦ ὀνόματός του καὶ
 τῶν λόγων τῆς ἀφίξεώς του. Τὴν ἐπομένην αἰ-
 ἄρχαί τῆς πόλεως ἐντολῇ τῆς Κυβερνήσεως
 ἀπέστειλλον τὸν παράφρονα Κωνσταντῖνον
 Τζάνογλου ἐν τῇ γραφικῇ Μονῇ τῆς Ζωοδό-
 χου Πηγῆς.

ΜΙΑ ὑπαρξὶς ἐσβέσθη, ἐν ὄνομα ἄσημον
 καὶ ἄγνωστον ὑφ' ὄλας τὰς ἐπόψεις πλὴν
 δυνάμενον νὰ καταλάβῃ ὀλίγας βιογραφικὰς
 γραμμὰς. Οἱ ἐπισκεφθέντες τὴν Μονὴν Πόρου
 θὰ ἀναμνησθῶσι τοῦ παράφρονος ὅστις ἦτον ὁ
 προσηνέστερος τῶν κατοίκων τῆς Μονῆς, ὅστις
 διετέλεσε τὸ ἀντικείμενον τῆς συμπαιδείας πολ-
 λάκις δὲ καὶ αὐτῆς τῆς διασκεδάσεως μιᾶς ὀλο-
 κλήρου γενεᾶς. Σπανίως μία ἀσθενοῦσα ζωὴ
 ὑπῆρξε τόσο ἡρεμὸς, μία ἀτημέλητος μορφή
 τόσο γλυκεῖα, ἐν νοσηρὸν ὄν τόσο συμ-
 παθές.

Κατὰ τὸ ἔτος 1856, κατὰ τινὰ ἑαρινὴν
 πρωΐαν, οἱ θαμῶνες τῶν καφενεῖων τῆς πλα-
 τεΐας τοῦ Πόρου διέκρινον ἀποβιβαζόμενον
 ἐκ τινος πλοιαρίου, ἕξ ἐκείνων αἴτινα ἐξετέλουν
 τότε τὴν συγκοινωνίαν μεταξὺ Πειραιῶς καὶ
 τῆς νήσου των ἑλλείπει ἀτμοπλοίων, νέον τινὰ
 ἡλικίας 22 περιῶτον ἐτῶν. Ἦτο κομψῶς ἐνδε-

τῆς πλοκῆς τοῦ διηγήματός του τὸν παρουσιά-
 ζει ὡς καταστρέψαντα τὸν βίον ἐν τῇ ἀπο-
 κρήμῳ Γεφύρῳ τοῦ Διαβόλου τῆς Τροϊζήνος
 μόλις συμπληρώσαντα τὴν τελευταίαν στροφὴν
 τοῦ ἄματός του.

*Φύοις, ὡς ἐθήλασα,
 νέος ὢν, τὸ γάλα σου,
 πάλιν Σὲ ποθῶ.
 Νὰ μ' ἀνοίξης ἔρχομαι,
 μητέρα, τὰς ἀγκάλας σου,
 καὶ νὰ κοιμηθῶ.*

Ἡ ζωὴ του ὅσον καὶ ἂν ὑπῆρξεν ἐν τῇ
 Μονῇ μονότονος, εἶχε τὴν ποικιλίαν αὐτῆς ἐν
 τῇ ἀμφίσει καὶ τῇ ἐργασίᾳ. Τὴν περιβολὴν
 τοῦ dandy τῆς ἐποχῆς του, μεθ' ἧς παρου-
 σιάσθη, διεδέχθη ἄλλοτε μὲν τὸ ναυτικὸν ἔν-
 δυμα τῇ φροντίδι τῆς Α. Μ. τῆς Ἰφιανθρώ-
 που Βασιλείσεως καὶ ἄλλοτε τὸ μοναχικὸν
 ράσον ἢ τὸ ἀποφόριον ξένου τινὸς τῆς Μο-
 νῆς. Ὑπῆρξαν ὅμως ὄχι ὀλίγαί ἐποχαὶ τῆς
 ζωῆς του καθ' ἃς αὐτόχρομα ράκη ἐκάλυπτον
 τὸ σῶμα τοῦ ἀτυχοῦς πλάσματος καὶ τὸ δέρμα
 τῶν ποδῶν του ἀνικαθίστα πᾶσαν ὑπόδυσιν.
 Χάρις δὲ τῇ φροντίδι τῶν κατὰ καιροὺς θεο-
 σεβεστατῶν μοναχῶν δὲν ἔπασσε μεταφέρων
 ἐκ τῆς γνωστῆς κρήνης τὸ ἀναγκαῖον ὕδωρ
 δι' αὐτοὺς καὶ διὰ πάντα ἐπισκέπτῃ τῆς Μο-
 νῆς, τὴν ξυλείαν, τὴν ρητίνην, τοὺς λίθους καὶ

ἐν γένει ἐκπληρῶν χρῆσι φορητοῦ ζώου ὁ
 ἄλλοτε κομποπρεπέστατος νεανίας. Ἡ μετα-
 βολὴ ἐπετεύχθη ὀλίγον κατ' ὀλίγον διὰ τῆς με-
 θόδου τοῦ ἀφειδοῦς ξυλοκοπήματος ἀρμοζού-
 σης εἰς τὰ ἴδη τῶν ἁγίων πατέρων.

Ἐκ τῆς ἀθλίας αὐτῆς περιθάλψεως ἀπώλε-
 σεν ὁ ἀτυχῆς παράφρων τὴν λάμπην τῆς ἐπι-
 μελημένης μαθήσεώς του ἐν τε τῇ Ριζαρείῳ
 καὶ τῇ Φιλολογικῇ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστη-
 μίου Σχολῇ καὶ τὸς ἀποστηθίσεις τοῦ Κικέ-
 ρωνος καὶ τοῦ Ὀβιδίου, ἃς συνεχῶς ἐπανε-
 λάμβανε κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐν τῇ Μονῇ
 διατριβῆς του, διεδέχθη ἢ συνεχῆς ἐπανάληψις
 τοῦ Β. Διατάγματος, δι' οὗ ἀπεστέλλετο ὡς ὑπὸ
 παραφροσύνης πάσχων ἐν τῇ Μονῇ, ἀπὸ τῆς
 κεφαλίδος αὐτοῦ «Βασιλεῖον τῆς Ἑλλάδος»
 μέχρι τῆς ὑπογραφῆς τοῦ τότε ὑπουργοῦ τῶν
 Ἐσωτερικῶν Ρήγου Παλαμήδου.

Ἡ ὑπαρξὶς τοῦ τρελλοῦ τοῦ μοναστηρίου,
 ὡς κοινῶς ἐκαλεῖτο, ἦτο τόσο συνδεδεμένη,
 μετὰ τῆς Μονῆς, ὥστε δύναται τις νὰ εἴπῃ
 ὅτι μετ' αὐτῆς ἐσβέσθη μία ζωὴ πλήρης ποιή-
 σεως καθιστώσα γραφικώτερον καὶ αὐτὸ τὸ
 ὄραϊον τοπίον τὸ μεγάλως θαυμαζόμενον
 ὑπὸ τῶν συχνῶν ἐπισκεπτῶν. Εἰς μάτην θὰ
 ἀναζητῶσιν οὗτοι τὸν ἐξ ἔρωτος τρελλόν, τὸν
 συμπαθέστατον Κωνσταντῖνον καὶ μόνον θὰ
 συναντῶσιν αὐτὸν ὡς ὑποκείμενον ἐν τοῖς διη-
 γήμασι τοῦ Ραγκαβῆ καὶ τοῦ Χόρτων.

ΗΧΩ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΖΩΗ

ΝΕΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΙ: *Ἱστορία τῶν Ἀθηρῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας*, ὑπὸ Θ. Ν. Φιλαδελφῆος. — *Οἰκογένεια Μαρωνᾶ*, ὑπὸ Ἀντ. Μηλιαράκη.

Ἡ γέφυρα, ἡ διευκολύνουσα τὴν μετάβασιν τῶν πολλῶν φίλων τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας, ἀπὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς κατακτίσεως ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ Νέου Ἑλληνικοῦ Βασιλείου καὶ τὸν προσηγηθέντα Μεγάλον Ἀγῶνα, κατέπεσον ἤδη εὐτυχῶς καὶ ὑποχρεοῦνται τὴν οὐτοὶ νὰ διατρέχωσι καὶ τὸ μεταξὺ μέγα καὶ πλήρες δόξης καὶ ἐνδιαφέροντος περιπετειῶδες διάστημα, τὸ περιλαμβάνον τὴν μακροαίωνα Ἑλληνικὴν Ἀνατολικὴν Αὐτοκρατορίαν καὶ τὴν, μετὰ τὴν εἰσχωρήσασαν φραγκοκρατίαν καὶ τὴν ἐν μέρει ἐπ' ἀνόρθωσιν τοῦ Κράτους, ἀκολουθήσασαν Τουρκικὴν δουλείαν.

Εἰς τὴν κατάπτωσιν τῆς γεφύρας συνετέλεσάν πως τὸ καθ' ἑαυτὰς καὶ αἱ κατὰ τὴν τελευταίαν 35ετίαν ἐργασίαι ἐπὶ τῶν Ἀθηναϊκῶν αἰώνων τῆς δουλείας.

Εἰς τοὺς ἐργάτας προστίθεται ἤδη καὶ ὁ κ. Θ. Ν. Φιλαδέλφειος διὰ τοῦ ἄνω μνημονευθέντος διτόμου ἔργου του.

Δὲν δυνάμεθα ἀτυχῶς νὰ ἀναλύσωμεν ἐνταῦθα κριτικῶς τὸ ἔργον τοῦ κ. Φιλαδέλφειος ἐν ταῖς λεπτομερείαις αὐτοῦ.

Τοῦτο, ὡς ἐκ τῶν εἰδικῶν ἡμῶν περὶ τὰ Ἀθηναϊκὰ ἀσχολιῶν, θὰ ἀπῆται τὴν ἐκπόνησιν ἔργου διπλασίου ὄγκου τοῦ κρινομένου.

Ὁ κ. Φιλαδέλφειος ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος ἔργῳ του παρηκολούθησε τὰ πλεῖστα, ἂν μὴ πάντα, τῶν σχετικῶν δημοσιευμάτων, ἔτυχε τῆς συνεργασίας ἀνδρῶν διακρινομένων ἐν τῇ ἐρευνῇ καὶ ὑπῆρξεν εὐτυχῆς κάτοχος χρονικοῦ, οὐτινος ἀντίγραφον εἶχε λάβει ὁ ἀλησμόνητος πατριώτης Γ. Τερτσέτης, ὁ ἐν τῷ ἐκδοτικῷ τυπογραφείῳ τοῦ κ. Χρ. Φιλαδέλφειος ἐκτυπῶν τὰ χαριέστατα καὶ ἐνθουσιώδη δημοσιεύματά του προστιθέντων εἰς ταῦτα τῶν ἰδίων κόπων τοῦ κ. Φιλαδέλφειος, κυρίως τῶν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, ἐπετεύχθη ἔργον χρησιμώτατον ἀληθῶς.

Ἀτομικῶς δὲν δυνάμεθα νὰ ἐπαινέσωμεν, ἂν καὶ πολὺ ἐπεθυμοῦμεν τοῦτο, τὸ σύστημα τῆς ἐργασίας τοῦ κ. Φιλαδέλφειος, διατρέβοντος εἰς τὴν ἐξωτερικὴν μᾶλλον ἱστορίαν τοῦ τόπου, ἣτις, προκειμένου περὶ δουλεύοντος Γένους, θετέα, καθ' ἡμᾶς, ἐν ἡσσοῖσι μοίρα.

Ἐπὶ τῆς πεποιδήσεως ταύτης στηριζόμενοι ἐγράφομεν ἄλλοτε ὅτι: "Ὅταν λαὸς τις κυβερνᾶται ὑπὸ κατακτητοῦ, δὲν πρέπει νὰ ἀπορφάται ὑπὸ τῆς ἱστορίας τῶν δυναστῶν ὁ βίος τῶν δυναστευομένων, ἀλλ' ὁ τελευταῖος οὗτος νὰ εἶναι τὸ κύριον μέλημα τοῦ ἱστορικοῦ.

Ἡ ἐργασία αὕτη εἶνε δυσχερεστάτη ἀληθῶς, ἀλλ' ἡ μόνη ἐθνικῆς σημασίας.

Ἡ γενεαλογία καὶ αἱ περιπέτειαι λ. χ. τῶν De la Roche καὶ τῶν Acciajuoli δὲν ἀναπληροῦσι τὴν ἀγνοίαν τοῦ Ἀθηναϊκοῦ βίου ἐπὶ φραγκοκρατίας.

Ἡ ἐν μέρει δὲ ἀγνοία τοῦ βίου τούτου καὶ κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς λεγομένους χρόνους ἐγέννησε τὴν τόσον διευκολύνουσαν τὴν ἀμάθειαν καὶ τὴν ἔλλειψιν πρωτοτυπίας καὶ αὐτοβουλίας ἐν τῇ ἐργασίᾳ θεωρίαν περὶ ἐρημώσεως.

Ἄγνοοῦμεν λ. χ. τὸν βίον τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ τέσσαρας αἰῶνας; ἄρα... αἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν ἔρημοι. Ἄγνοοῦμεν τὰ τότε ἔθιμα τῶν Ἀθηναίων, τὴν γλῶσσαν των; ἄρα... καὶ ἂν ἔζων εἶχον οὗτοι ἐκσλαυισθῆ...

Ἀλλὰ καὶ ἡ ὅλη οἰκοδομικὴ τοῦ ἔργου, ἐνῶ ἀναδεικνύει αὐτὸ ὡς προῖον κόπου εὐσυνειδήτου, δὲν τὸ ἀναδεικνύει ὡς ἱστορίαν, προτέρημα τὸ ὁποῖον ὁμολογουμένως ἔχει τὸ ἔργον τοῦ κ. Γ. Κωνσταντινίδου. Τὸ πόνημα τοῦ κ. Φιλαδέλφειος εἶναι μᾶλλον σύμπηξις διαφόρων αὐτοτελῶν μονογραφιῶν, ἀξίων λόγου ἴσως, μεταξὺ τῶν ὁποίων, ἐν τῷ Παραρτήματι, τιμητικωτάτην θέσιν κατέχει καὶ ἡ περὶ παραγωγῆς τῶν *Πατησίων* (τοῦ *Πατησάχ-γερὶ καθ'*

ἡμᾶς) ἀπὸ τῶν *Παραδεισίων*, διατριβῆ τοῦ κ. Φ., ὡσεὶ ὁ Παράδεισος νὰ ἦτο ἀγνώστος λέξις ἐπὶ Τουρκοκρατίας καὶ πρὸ ταύτης — ποία τάχα ἄλλη νὰ ἦτο μᾶλλον γνωστή!;... — καὶ ὡς ἐκ τῆς ἀγνοίας τῆς καὶ ἀχρηστίας ταύτης ἐπλήθην ἡ παραφθορὰ καὶ μεταβολὴ τοῦ τοπογραφικοῦ ὀνόματος, ἣτις μόνον δούκις συντρέχουσιν οἱ ὄροι οὗτοι παρατηρεῖται... Ἄλλ' ἀκουσίως εἰσήλθομεν εἰς λεπτομερείας, ἐνῶ προὔτιθέμεθα σήμερον τοῦλάχιστον, ἀπλῆν ἀναγραφὴν τοῦ ἔργου νὰ κάμωμεν, κυρίως ὅπως ἐξάρωμεν καὶ τὴν φιλοπονίαν καὶ τὴν φιλοπατρίαν τοῦ κ. Φιλαδέλφειος, εἰσερχομένου οὕτως εἰς τὴν χορείαν τῶν ὑπὲρ τοῦ παρελθόντος μοχλοῦντων.

**

Τὸ περὶ *Μαρωνάδων* ἔργον τοῦ κ. Ἀντ. Μηλιαράκη εἶνε «ἱστορικὴ καὶ γενεαλογικὴ μελέτη τῆς οἰκογενείας Μαρωνᾶ ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως αὐτῆς ἐν τῇ ἱστορίᾳ μέχρι σήμερον» (1248-1902) Ἡ κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν — ἣτις ὑπὸ τινὰ ἐποψίαν ὑπῆρξε καὶ κοινωνικὴ — γεννηθεῖσα τάσις πρὸς ἰσοπέδωσιν, ἣτις εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο ἂν ἐγένετο πραγματικὴ, στηριζομένη ἐπὶ πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν βάσεων, συνετέλεσεν εἰς τὴν δικαίαν ἀνύψωσιν τῶν πολεμικῶν ὀνομάτων ἀφ' ἑνός, ἀφ' ἑτέρου

ὅμως καὶ εἰς τὴν ἀνύψωσιν τῆς γραφειοκρατικῆς καὶ πλουτοκρατικῆς τάξεως.

Τὰ παλαιὰ γένη κατὰ τὸ πλεῖστον κατέπεσαν, ἀπεσφύθησαν, διεσπάρησαν, κατεστράφησαν, ἐλησιμονήθησαν.

Ὡς ἐκ τούτου ὄχι πλέον τόσον διὰ κοινωνικοὺς λόγους, ἀλλὰ δι' ἱστορικοὺς κυρίως, εὐνόητος εἶναι ἡ μεγάλη σημασία ἐκπονήσεως καὶ ἐκδόσεως μονογραφιῶν περὶ οἰκογενειῶν, ἀριθμουσῶν αἰώνων βίον.

Μήπως ἀπόγονος μιᾶς παλαιᾶς οἰκογενείας δὲν ἀξίζει ὅσην προσοχὴν καὶ ὅσον ἐνδιαφέρον καὶ ἐν ἀρχαίῳ μνημεῖον, ὑποστὰν τὰς μεταβολὰς τοῦ χρόνου, ἀλλὰ μὴ ἀπολέσασιν τὴν ἀρχαίαν αὐτοῦ βᾶσιν;

Διπλασίως τῆς μεγάλης τῶν Μαρωνάδων οἰκογενείας ὑπῆρχε καὶ ἐν Ἀθήναις, ἐπὶ ταύτης δ' ἴσως ἀσχοληθῶμεν ποτέ.

Ὁ ἐκ τῶν Μαρωνάδων κ. Ἀριστ. Μεντζελόπουλος, εἰς ὃν, κατὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ κ. Μηλιαράκη, ἀνήκει ἡ πρωτοβουλία καὶ χορηγία τοῦ ἔργου, δύναται νὰ εἶναι βέβαιος, ὅτι ἀνήγειρεν οἰκογενειακὸν μνημεῖον, καθ' οὗ οὐδὲν ἰσχύει ὁ χρόνος, ἐξελέξατο δὲ καὶ δοκιμώτατον ἀρχιτέκτονα τὸν κ. Μηλιαράκην, ἀνδρα ἔμπειρον εἰς τὸ ἐρευνᾶν καὶ εἰς τὸ γράφειν, καὶ ἐπιμελῆ, ἰδίως δὲ καλῆς πίστεως, ἣτις εἰς τοιοῦτου μάλιστα εἶδους ἐργασίας εἶναι ἀπαραίτητος.

Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ.

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΖΩΗ

ΘΕΑΤΡΟΝ ΤΣΟΧΑ: „Λεονάρδα“, ὑπὸ Μπαγιέρσον. — ΝΕΑ ΣΚΗΝΗ: „Δορὶνα“, ὑπὸ Ροβέρτα. — Ὁ „Κύριος Μπρινὸλ κ' ἡ κόρη του“, ὑπὸ Καλὺς. — „Ἀπιστος“, ὑπὸ Μπαράκιο.

Ἡ βορρομανία, ἡ nordmanie ὅπως τὴν λέγουσιν οἱ Γάλλοι, εἶνε ἡ παραδοξότερα τῶν φιλολογικῶν τάσεων, ἢ, ἂν θέλετε, τῶν νέων ἀσθνεσιῶν. Φαντασθῆτε ἀνθρώπους μεσημβρινούς, ἀνθρώπους νεολατίνους, νάγαποῦν ἐμπαθῶς, νὰ λατρεύουν, νὰ μεταφράζουσιν, νὰ σχολιάζουσιν, νὰ προσποιούνται ὅτι ἐννοοῦν, ὅτι αἰσθάνονται, καὶ νὰ θέλουν νὰ ἐπιβάλλουν εἰς

τοὺς ὁμοφύλους των πᾶν τὸ ἐκ βορρᾶ προερχόμενον! Ἀρκεῖ νὰ εἶνε σκοτεινόν, ψυχρὸν καὶ ὀμιχλώδες, ἀρκεῖ νὰ ἔχη μορφὴν ὅπως ξένην διὰ τὴν φύσιν μας, διὰ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν μας, διὰ τὸ κλίμα μας, καὶ τότε εἶνε ἀληθῆς ἀριστοῦργημα τέχνης πρὸ τοῦ ὁποῖου ἀδύνατον νὰ συγκριθοῦν τὰ ἰδικὰ μας, — τοῦλάχιστον ὅσα δὲν ἀγωνίζονται, δι' ἐνέσεων ὀμι-

χλης, να προσεγγίσουν την μορφή αυτήν. "Ας λέγουν εις τους βορρομανείς, ότι αν ή βαθυτέρα ουσία των καλλιτεχνημάτων αυτών ειμ-πορή ή ενδιαφέρει τους σκεπτομένους όλους, ανεξαρτήτως πατρίδος, άλλ' ή εξωτερική μορφή των απέχει πολύ από της καθαρότητος εκείνης, ή οποία θα ήτο εν αρμονία προς την καθαρότητα των ουρανών μας — ως τους λέγουν ότι τοιαύτη μορφή θα ήτο φυσικώς αδύνατον να προσαρμοσθῆ ἐδῶ, και να τέρψη, και να συγκινήσει, και να επιβληθῆ, και νάντικαταστήσει τὰς ιδίας μας — ως τους λέγουν ότι και αυτή ακόμη ή ουσία δεν έχει τόσην σημασίαν, ὥστε χάριν αὐτῆς να παραβλέψωμεν τάλλα, οὔτε αποτελεί κάτι ἐντελῶς νέον, ἀφ' οὔ οἱ γερμανοὶ και οἱ σκανδιναυοὶ και οἱ βόρειοι ἐν γένει συγγραφεὶς ἐπηρεάσθησαν πάρα πολύ από την γαλλικήν φιλολογίαν, — αὐτὴν τὴν περιφρονημένην τάχα τότε... — και ἐις τὰ ἔργα των ἀπαντῶμεν συχνά, μετημφισμενας ὑπὸ τὸ ἐνδυμα τῆς χώρας, τὰς ιδέας τῆς Σάνδης, τοῦ Δουμά υἱοῦ, τοῦ Βαλζάκ και... τοῦ Ζολά — ὡς τους ψάλλουν ακόμη ότι και αὐτὴ ή δραματική τεχνουργία, εἰς μερικά ἔργα των, εἶνε ἀτυχῆς ἀπομίμησης τῆς νεωτέρας γαλλικῆς comédie, τῶν σκηναϊκῶν ἀκριβειῶν τοῦ Σκριβ, τοῦ Δουμά, τοῦ Σαρδοῦ και τοῦ Ὠλιέ. Οἱ βορρομανεὶς δὲν ἀκούουν τίποτε. Ὑβρίζουν ὡς ἀμαθεὶς, και ὡς ἐπιπολαίους, και ὡς προληπτικούς, και ὡς μισονεϊστάς, — εἰς τὴν Γαλλίαν ἐννοῶ και εἰς τὴν Ἰταλίαν — τὼς καταδεικνύοντας τὰνωτέρω ἀναμφισβήτητα, και εἰς πᾶν ἐπιχείρημα λογικὸν ἀπαντοῦν με νεφελοδεις θεωρίας και μ' ἐπιφωνήματα παθολογικοῦ θαυμασμοῦ. "Α, ὁ "Ιψεν!... "Α, ὁ Μπγιέρνσον!... "Α, ὁ Χάρουπτιμαν!...

Εὐτυχώς, ἡ ἀσθένεια αὐτῆ δὲν κάτελαβεν ακόμη τοὺς ἰδικούς μας λόγους, ὄστε πολὺ ὀλιγώτερον τὸ ἰδικόν μας κοινόν. Δύο ή τρεῖς ἀνθρωποι, μετριοπαθεὶς και ἐδουνηδῆτοι, καταγινόμενοι με ἀγάπην εἰς τὰς βορείους φιλολογίας και ἐξ αὐτῶν ἀρνούμενοι τὰς ἐμπνεύσεις των και τὸν μεταφραστικὸν των ζῆλον, δὲν ἀποτελοῦν βέβαια σύμπτωμα ἀνησυχαστικόν. "Άλλος τε και αὐτοὶ ἀναχωροῦν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν, ὅτι πρέπει να γνωρίσωμεν σιγά-σιγά ὅλας τὰς ξένας φιλολογίας, διὰ να ἐλαττωθῆ κάπως — ἂν εἶνε δυνατόν, — ή τόσον καταφάνης και ἀποπνευτικῆς ἐπίδρασις τῆς γαλλικῆς. Καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην εἶνε πολὺ ἀξιόπαινοι. Οὕτω, χάρις εἰς αὐτούς, παρεστάθησαν και παρ' ἡμῖν δύο ή τρία ἔργα τοῦ "Ιψεν, τε-

λευταίως δὲ και ἐν τοῦ Μπγιέρνσον, ἡ *Λεονάρδα*, εἰς τὸ θέατρον Τοόχα, ὑπὸ τοῦ θιάσου τῆς κυρίας Βερώνη.

"Όλοι γνωρίζουν, ὅτι ὁ Μπγιέρνσον εἶνε μέγας συγγραφεὺς, και ὅτι ή «Λεονάρδα» εἶνε ἐν ἀπὸ τὰ καλλίτερα και τὰ μάλλον ἐπιτυχόντα εἰς τὸ θέατρον ἔργα του. Εἰς τὰς Ἀθήνας ὅμως ἀπέτυχε. Καὶ τοῦτο, μεθ' ὅλους τοὺς ἀγῶνας τοὺς ὁποιους κατέβαλον πρὸς ζωηρὰν και οὐτωςεἶπεν μεσημβρινὴν διερχόμενον τῶν χαρακτήρων ὁ κ. Γεννάδης (Χάγμπαρτ) ή κυρία Βερώνη (Λεονάρδα) και ὁ κ. Πετρόδης (Ἐπίσκοπος) Ἔί φυσικώτερον τοῦτο; "Η ὑπόθεσις τῆς *Λεονάρδας*, — ὁ μῦθος δηλαδή, — εἶνε πολὺ ἐνδιαφέρουσα και συγκινητικὴ. Ἄλλ' ὁ τρόπος μετὸν ὁποῖον ἐξελλίσσεται και παρουσιάζεται, ὁ ὀλωδιδίου νοσηρητικός, θὰ ήτο ἀδύνατον να συγκινήσει ἀκροατήριον μεσημβρινόν. Διότι, ἀπὸ τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν, αἱ ὄψεις εἶνε τὰς ὁποίας συγγραφεὺς ἰδικός μας, εἴτε νεολατινὸς εἴτε νεοέλλη, θὰ ἐξέλεγε διὰ να τὰς τονίσει περισσότερον, μένουν εἰς τὴν σκιάν, ἀπεναντίας δὲ ἔρχονται εἰς τὸ φῶς ὑπὸ τοῦ Νορηβηγού συγγραφέως, αἱ ὄψεις τὰς ὁποίας ἡμεῖς θὰ ἠθέλαμεν εἰς τὴν σκιάν. Καὶ ἴδου πῶς ἐξηγεῖται ὅτι ἔργον ὠραῖον, ἀνθρώπινον, ζωντανόν, πνευματικόν, υψηλόν, ἀφῆκε ψυχρούς τοὺς ἀθηναίους θεατὰς, ἐπροξένησε δὲ ἀνίαν και δυσφορίαν, ὁποίαν σπανίως εἶδομεν εἰς ἀθηναϊκὸν θέατρον.

Ὁ κ. Χρηστομάνος, ὁ ὁποῖος γνωρίζει κατὰ βάθος τὰς βορείους φιλολογίας, ἀλλὰ κατὰ βάθος ἐπίσης και τὸν ἑλληνικὸν χαρακτήρα, και εἶνε λογικός, και δέχεται τὰ πράγματα ὅπως ἔρχονται, δὲν παρέστησεν ἔως τότε παρὰ μόνον ἐν δράμα τοῦ "Ιψεν, — και αὐτὸ τὸν χειμῶνα, — και ἂν θὰ ριφκοινδυνεύσει να παραστήσει ἐν δράμα τοῦ Χέιμπεργ, τὸ κάμνει διὰ να μὴ δυσαρρεστήσῃ τὸν φίλον του μεταφραστήν. Ἐντὶ τῆς «Ποικίσης Μαλαίν» τοῦ Μαίτερλιγκ, τῆς πολὺ βορεινῆς, θὰ δώσῃ τὴν «Μόννα Βάνναν» τὴν μεσημβρινωτάτην. Καὶ ὅλη σχεδὸν ή θερινὴ περίοδος τῆς «Νέας Σκηνης» παρήλθε με ἔργα γαλλικὰ και ἰταλικὰ, τὸσφ σύμφωνα μετὸν χαρακτήρα μας, με τὰς τάσεις μας, με τὰς ὀρέξεις μας και σχεδὸν με τὰ ἠθη μας, ὥστε ἂν ἴσαν χειρότερα γραμμένα ή καλλίτερα μεταφρασμένα μερικά, ἠμποροῦσαν και να περάσουν ὡς πρωτότυπα.

"Η «Δορίνα» τοῦ Ἱερωνύμου Ροβέτα, εἶνε ή ἱστορία μιᾶς κόρης, πτωχῆς πρώτον και ἐγκραταλελειμένης, ἐνδόξου ἔπειτα και λατρευτῆς,

ή ὁποία ἐκδικεῖται θαυμασίως τὸν ἄπιστον ἔραστὴν της. Φαίνεται, ὅτι ἐγράφη ἐπίτηδες διὰ νάναδειξῆ μίαν νέαν και ὠραίαν πρωταγωνίστριαν. Καὶ ή Δεσποινὴ Εἰμαρμένη Ξανθάκη ὀφείλει εἰς τὸν Ροβέτα τὴν μεγαλιέραν της ἔως τότε ἐπιτυχίαν. Ἐπαῖξε τόσον καλά, ὥστε τὴν πρώτην βραδίαν ἔφυγα ἀπὸ τὸ θέατρον με τὴν ἀόριστον ἐντύπωσιν, ὅτι παρευρέθην εἰς κάτι τι ἀληθινόν και πραγματικόν. Καὶ ή Δεσποινὴ Κυβέλη Ἄδριανου, ὅταν, ἔνεκα ἀσθενείας τῆς Δος Ξανθάκη, ἠναγκάσθη να τὴν ἀντικαταστήσει εἰς τὸν ἴδιον ῥόλον, δὲν ἔκαμε τίποτε ἄλλο, παρὰ ναπομιμηθῆ πιστῶς ὅλα τὰ κινήματα και ὅλους τοὺς τόνους τῆς πρώτης ἐρμηνευτρίας.

"Ο Κος Μπριμιὸλ κ' ή *Κόρη του*, τὸ ἐξυπνότερον, τὸ ζωηρότερον και τὸ ἀληθινώτερον ἔργον αὐτῆς τῆς περιόδου, εἶνε κωμωδία τοῦ Ἄλφρεδου Καπύς, ή μάλλον χαρακτήρ εἰς πράξεις τρεῖς. Ἄλλ' ἕνας χαρακτήρ τόσον γνώριμος και εἰς ἡμᾶς... Ὁ Κος Λεπενιώτης, ὁ ὁποῖος τὸν ὑπεδύθη, ἔκαμε πραγματικῶς θαύματα, ἂν και δὲν τὸν ἀντελήφθη τελείως μέχρι τέλους, διότι δὲν ἀφῆκε να φανῆ ἐπαρκῶς ή καλωσύνη και ή κάποια χρησιμότης, ή ὁποία ἐνυπάρχει εἰς τὸ βάθος τοῦ διασκευαστικοῦ αὐτοῦ λωποδύτου. Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο ἤρρεσεν ἰδιαίτερος ὁ κ. Λέων, ὡς ταγματάρχης Μπρινε. Ἐπλασεν ἐνυτύπον, ὁ ὁποῖος, μαζί με τὸν ἀμίμητον ἐκείνον «Ὑποδιευθυντὴν τοῦ Πρωτοκόλλου» τῆς *Νύφης μου*, θάπομεινῆ ἐκ τῶν καλλιτέρων ἀναμνήσεων τῆς περιόδου.

"Όσον διὰ τὴν «Ἄπιστον» τοῦ Μπράκκο, τὸ λεπτότατον αὐτό, τὸ δαντελλοειδὲς και χαριτωμένον δραματάκι, τὸ ὁποῖον εἶνε ψεύτικον ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, — μία αἰσθηματικὴ φάρσα και τίποτε περισσότερον, — ἀλλὰ τόσον καλογραμμένον, τόσον διασκευαστικὸν και με μίαν λύσιν τόσον ἐπιτυχή και ἀπρόοπτον, δὲν ἔχομεν να σημειώσωμεν παρὰ μίαν νέαν ἐμφάνισιν τῆς Δος Κυβέλης Ἄδριανου (Κομήσης Κλάρας) ή ὁποία μας ἐξέπληξεν. Ἡ Κομήσσα Κλάρα λέγει πρὸς τὸν σύζυγόν της: «Ἄν ἦμουν σύζυγος ἄλλου, οὐ θὰ ἴσο ὁ ἔραστής μου... Εἰσαι ὁ μόνος ἀνθρώπος, μετὸν ὁποῖον θὰ ἠμποροῦσα να σε προδώσω.» Αὐτὰ εἰς τὸ δράμα εἶνε θεμελιώδη, και ἀρκοῦν διὰ να λάβετε κάποιαν ἰδέαν περὶ τῆς παραδοξό-

τητος και τῆς λεπτότητος τοῦ ἔργου. Μὰ τὴν ἀλήθειαν, πολὺ δύσκολα ἠθοποιὸς ἑλληνὶς θὰ ήτο ἱκανὴ να εἰσδύσῃ εἰς τοιοῦτους ψυχολογικοὺς λαβυρίθους. Καὶ ὅμως ή Δεσποινὴ Κυβέλη Ἄδριανου ἐπανάλαβεν αὐτὰ τὰ πράγματα τόσον ὠραῖα, ὥστε θὰ ὀρκίζετο κανεὶς ὅτι ἐξῆσε πάντοτε μεταξὺ ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι σιέπτονται και συνομιλοῦν ὅπως οἱ ἦρωες τοῦ Μπράκκο!

Και σημειώσατε, ὅτι ή Ἄπιστος «ἀνεβιβάσθη» ἐντὸς τριῶν μόνον ἡμερῶν! Εἶνε καταπληκτικὴ ή ταχύτης, μετὸν ὁποῖαν ἐτοιμάζει τὰ ἔργα της ή «Νέα Σκηνη». Καὶ αὐτὸς εἶνε ἴσως ὁ μόνος λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον οἱ μύσται της ὡσεπιτοπλεῖστον δὲν χωνεύουν καλά τὸς χαρακτήρας και εἰς τὴν ἀρχὴν παρουσιάζονται ὄχι μόνον ἀμελέητοι (αὐτὸ μ' ἕνα καλὸν ὑποβολέα διορθῶνεται) ἀλλὰ και ἀμεταμόρφωτοι. Βεβαίωταθα θὰ ἴσθε πολὺ ἀπαιτητικοί, ἂν ἠθέλατε ή Καλλιὰ Μπριμιὸλ να μεταμορφωθῆ ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν εἰς Κομήσαν Κλάραν! Εὐρωπαϊκὰ συνάδελφος τῆς Δος Ἄδριανου θὰ ἠθέλε τοὐλάχιστον τρεῖς ἐβδομάδας.

Ἄλλὰ τί να κάμῃ και ὁ Κος Χρηστομάνος; Τὸ κοινόν μας εἶνε ὀλίγον, και εἶνε ἀψύχρον, και ζητεῖ ὄλο νέα. Ἐπειτα, τὰ ἔργα τοῦ ἐδόθησαν αὐτὸ τὸ καλοκαίρι, ἴσαν εὐμορφα, ἐπέτυχαν, ἀλλὰ κανὲν δὲν ἐπροκάλεσε τὴν γενικὴν ἐκείνην περιέργειαν, τὸ μέγα ἐνδιαφέρον, τὸ ὁποῖον θὰ ἐπέτρεπε να παιχθῆ πολλές φορὰς κατὰ συνέθειαν, διότι θὰ ἠθέλε να το ἴδῃ ὅλη ή Ἀθήνα. Ἐξ ἄλλου ἀπὸ τὰ κομπὰ και κάπως ἐλαφρὰ αὐτὰ ἔργα, ἔλειπε ή πνοή τῆς μεγάλης τέχνης, τῆς μεγάλης ζωῆς. Ἄς ἐπισῶμεν, ὅτι ή «Μόννα Βάννα», ή θαυμασία Μόννα Βάννα, τὴν ὁποῖαν πρὸ πολλοῦ ἀναγγέλλει εἰς τὰ προγράμματά του ὁ κ. Χρηστομάνος, θάναπληρώσει τὴν ἑλλειψιν ταύτην, και διὰ τῆς μεγάλης της ἔλξεως, θὰ ξεκουράσῃ ὀλίγον τοὺς μύστας. Ἄλλ' ἀρὰ γε θὰ παιχθῆ; Ὑπάρχουν μεγάλα ἐμπόδια: τὰ ἔξοδα, τὰ ὁποῖα θάπαιτησῆ ή σκηνοθεσία ἐνὸς μεσαιωνικοῦ δράματος... ἔπειτα ή «Νέα Σκηνη» δὲν έχει, βλέπετε, καμμίαν ὑποχρέωσιν πρὸς τὸν μεταφραστήν, διὰ να θέλῃ να τὸν εὐχαριστήσῃ. Μένει ὅμως, — και αὐτὸ μᾶς κάμνει να ἐλπίζωμεν, ὅτι θάπολαύσωμεν εἰς τὸ τέλος και ἐν σοβαρὸν φιλολογικὸν ἔργον, — μένει ή μεγάλη ὑποχρέωσις, τὴν ὁποῖαν έχει ἀπέναντι τοῦ κοινου.

χουσα εις τας Μαθηματικας και Φυσικας Επιστημας...

ΑΝΑΡ. ΜΙΧ. ΑΝΑΡΕΑΛΗΣ

22 Αιγούστου 1902.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Α ΠΡΟΘΑΝΕΝ αφενιδώς εν Συρω ο πασιγνωστός εις τον κοσμον των μεσαιωνικών και των βυζαντινολογων...

Τα βιβλία του, ολίγα αλλά περιπουδαστα, είναι αι σοφότερα και αι μάλλον θετικαι συμβολαι εις την ιστοριαν του Βυζαντίου...

Εις το ημερολόγιον της Γόθας φέρεται ως πρίγκηψ, τον τίτλον δε αυτόν του ανεγνώρισεν η άγγλικη κυβερνησις...

Αλλά και εις τὰ γαλλικά περιοδικά τὸ ὄνομά του δεν ἀπαντᾷ σπανίως...

Με τὰς Ἀθήνας μερικώτερον τὸ ὄνομα τοῦ Ροδοκανάκη συνεδέετο επίσης στερεῶς...

Τὸ Ροδοκανάκης ἀπέθανεν ἐξηκοντούτης μόλις. Ἴσως τὰ «Παναθηναία» ἀργότερα γράψωσιν ἐκτενέστερον περὶ μάς τοιαύτης φυσιογνωμίας...

ζενον στέγην της. Τινες ἀπέσχον ἀντιφρονούντες ὡς πρὸς τὰ μέσα, ἄλλοι προσήλθον και ἐνταυτῷ εἶδον ἀσυλον ποιήλιο νεοσοοι της τέχνης...

Βεβαίως δὲν δύναται ἡ ἐργασία τὴν ὁποίαν παρουσαίει εις τὸ Ἀκταίον ἡ Φιλοτέχνης Ἑταιρεία νά χαρακτηρισθῆ ὡς καλλιτεχνική ὀλίγιστα...

Εἰς τὴν κεντρικὴν ἐν τοῖτοις αἰθούσαι τὴν κατανοημένην ἀνοσθεν με φῶς χιλίων ἡλίων λάμπουν ὡς μαργαρίται τὰ Λουλούδια τοῦ ξένου ζωγράφου...

Ἡ Γλυπτικὴ πενιχρῶς ἀντιπροσωπεύεται. Τὰ ἀγάλματα τοῦ Παππαγιάννη και τῆς Δοσ Στεφάνου ἡ προτομὴ εἶνε τὰ μόνα ἐργα τῆς Ἐκθέσεως...

Θ.

ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΦΟΝ ΧΕΛΔΡΑΪΧ. Ὁ ἐν Ἀθήναϊς ἀποβιώσας τὴν 25ην Αἰγούστου ἐπιφανὴς βοτανικός ἐγεννήθη ἐν Δρέσδη τῆς Σαξωνίας...

ΕΤΟΙΜΑΖΕΤΑΙ πλήρης ἔκδοσις τῶν ποιητικῶν ἔργων τοῦ Ἀνδρέου Λασκαράτου...

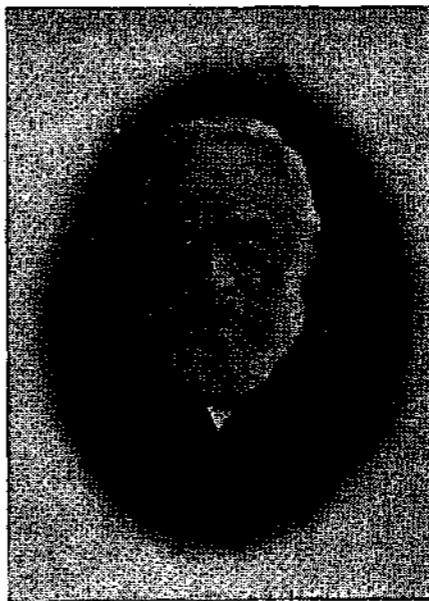
ΘΕΑΤΡΟΝ

ΤΟ ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ θὰ δώσῃ κατὰ τὴν μετ' ὀλίγον ἀρχομένην χειμερινὴν περίοδον...

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑΙ ΤΕΧΝΑΙ

Η ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΑΚΤΑΙΟΥ. Ἡνοῦσε κατ' αὐτὰς ἐν τῷ Ἀκταίῳ τοῦ νέου Φαλήρου ἡ 6η καλλιτεχνικὴ Ἐκθεσις τῶν Φιλοτέχνων...

κῆς χλωρίδος, ἐντεθθεν δὲ ὁμοῦ μετέβη και εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν και τὴν Κρήτην και τὴν Μακεδονίαν.

μύθη», «Τὰ φυτὰ τοῦ Ἀττικοῦ πεδίου», περὶ τῆς Χλωρίδος τῆς Κεφαλληνίας, τῆς Αἰγίνης, τῆς Θήρας...

Μειλίχιος δὲ ὡς ἦτο τοῦς τρόπους και ἀγαθὸς τὴν καρδίαν, προθύμως παρεῖχε τὴν συνδρομὴν τοῖσι πάντας τοῖσι ἐπὶ ποικίλων ἐπιστημονικῶν θεμάτων...

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

- ἀδεία τοῦ Ὑπουργείου -

Table with names of donors and amounts, e.g., I. N. Σβορώνος 409, Γεώργιος Πάπ 5, Χρήστος Δαρσάλης 10, etc.

Δρ. 599

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

ΤΟ «ΑΣΤΥ» τῆς 5 Σεπτεμβρίου δημοσιεύει συνέντευξιν μετὸν Γάλλον τεχνίτην κ. Ἀνδρέ, ὅστις μετακλήθειξ ἐκ Παρισίων καταγίνεται εἰς τὴν συγκόλλησιν...

Πολλοὶ εἰσιν αἱ γνώμαι μεταξὺ τῶν διαφόρων ἀρχαιολογῶν και ἐπιστημόνων τοῦ κόσμου. Ὀδδεις δύνανται ν' ἀποφανθῆ ὁρισμένους, πρὶν ἢ τὸ ἀγαλμα συμπληρωθῆ καθ' ὅλα αὐτοῦ τὰ μέρη...

Πολλοὶ φρονοῦν, ὅτι εἶνε ὁ Ἑρμῆς, και ἄλλοι ὁ Πάρις ἢ ὁ Περσεύς. Ἄλλ' ἐκ τῆς σιτάσεως τοῦ ἀγάλματος και τῶν γενομένων δοκιμαστικῶν ἀναπαρστάσεων...

Τὴν αὐτὴν γνώμην ὅτι τὸ ἀγαλμα παριστᾷ τὸν Περσεύ και ὄχι τὸν Ἑρμῆν, πρῶτος εἶχεν ἐκφράσει και διὰ σειρᾶς ἀρθρῶν μετὰ πεπονήσεως ὑπεστήριξεν ὁ ἡμέτερος συνεργάτης κ. I. Σβορώνος...

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ

Η ΧΡΩΜΑΤΙΣΤΗ εἰκών, τὴν ὁποίαν δίδομεν σήμερον εἰς τοῦς ἀναγνώστας μας, εἶνε ἐκ τῶν βραβευνθέντων ἔργων τοῦ φωτογραφικοῦ διαγωνισμοῦ...

τέλεσιν, ἀλλ' ἀποτελεῖ ἀπὸ αἰσθητικῆς ἀπόψεως ἀληθινὸν καλλιτέχνημα διὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ θεματός καὶ τὴν ὁραιοτάτην σύνθεσιν. Εἰς ὅλην τὴν εἰκόνα εἶναι χυμῆν μουσικῆ ἀρμονία βγαλμένη μετέχνη ἀπὸ τὴν ἤρεμον καὶ ἀπαλὴν φύσιν τοῦ ἑλληνικοῦ τοπίου καὶ τῆς ἑλληνικῆς ζωῆς.

Ο ΤΥΠΟΣ

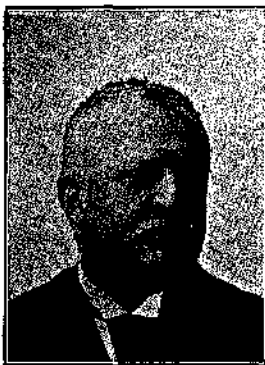
ΑΙ «ΜΥΚΗΝΑΙ» τοῦ Ἀργούου γράφουν: Ἐπάρχει φυτὸν εὐρισκόμενον καθ' ἅπασαν τὴν Ἀργολικὴν πεδιάδα καθὼς καὶ εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος, τὸ ὅποιον ἐνταῦθα εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα Μελισσανδροῦ καὶ τὸ ὅποιον ἔχει τὴν ἐξῆς ιδιότητα. Ὄποταν πλησιάσῃ αὐτὸ ἀνὴρ ἢ γυνὴ καὶ ἀπαγγεῖλῃ παρ' αὐτῷ κλαυθμηρῶς στίχους τινάς, τὰ φύλλα τοῦ φυτοῦ πάραυτα μαραίνονται καὶ καταπίπτουσι. Συνήθως αἱ γυναῖκες λέγουσι πρὸς αὐτὸ ἐν εἶδει μυρολογίου τὰ ἑξῆς.

*Μελισσανδροῦ μετὸν ἀνδρὸν
ποῦ εἶχες τὸν ἀνδρα τὸν καλόν.
Ὅπου τὸν ἐσκοτώσανε
σ' τῆς Μπαρμπαριάς τὰ μέρη.
Καὶ ἔκανες ὄμοιο σ' τὸ θεόν,
μὴ κόνης ἄλλο ταῖρι.*

Ἐπάρχει περὶ τοῦ φυτοῦ τούτου ἡ ἐξῆς παράδοσις. Ὑπῆρξεν εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν κόρη Ἑλληνικῆς Μελισσανδροῦ καλουμένη, ἣτις εἶχεν ὁραῖον σύζυγον, ὃν συλλαβόντες πειραταὶ εἰς τι ταξιδίον τοῦ γενόμενον χάριν ἐμπορίας, τὸν ἐφόνευσαν εἰς τὴν Βαβαριάν ἐνθα τὸν μετέφεραν. Ἡ Μελισσανδροῦ μαθούσα τὸν φόνον τοῦ συζύγου τῆς ἀπέθανεν ἐκ τῆς λύπης τῆς, ἐπὶ δὲ τοῦ τάφου τῆς ἀνερίθη τὸ φυτὸν αὐτό, τὸ ὅποιον συγκινεῖται ὅταν πλησίον τοῦ κλαύσῃ τις καὶ εἴτῃ μυρολογίῳν τι, ὥστε τὰ φύλλα τοῦ πάραυτα μαραίνονται καὶ πιπτύν.

ΠΙΝΑΚΙΑ ΕΣ

ΜΙΧΑΗΛ ΛΑΜΠΡΟΣ Ἀπέθανεν ὁ ἰδρυτὴς καὶ ἐπὶ τριακονταεταίαν σχεδὸν Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ «Παρνασοῦ». Ὁ Σύλλογος αὐτὸς ὑπέθεξε ἔργον του, τὸ μόνον του ἔργον. Μία «Καθημερινή» ἐφημερίς, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἰδρύσῃ, ἔζησε κατὰ περισσότερον.

ρον ἀπὸ τὰ ρόδα τὰ θεατρικὰ του ἔργα, καὶ ὡς εἶδος ἀκόμη, ἀπέθαναν πρὸ πολλοῦ ἀλλ' ὁ Παρνασοῦς ζῆ καὶ θά ζῆσῃ. Καὶ μετ' αὐτοῦ ἡ ἀγαθὴ μνήμη τοῦ Μιχαὴλ Λάμπρου.

Τὸν ἐνθυμοῦμαι ζωηρὸν, ἐρυσθρὸν, ὑπὲρ πάντας τοὺς Λάμπρους ζωηρὸν καὶ ἐρυσθρὸν, εἰς τὸ παλαιὸν κατάστημα τοῦ Συλλόγου, — ἐκεῖ, εἰς τὴν ὁδὸν Νομιματοκοπέιου, ἀπέναντι τοῦ ὑπουργείου τῶν Ναυτι-

κῶν, — καὶ μου ἔκαμνε πάντοτε τὴν ἐντύπωσιν ἑνὸς στύλου, ἀλλὰ στύλου δομικοῦ οὐθμοῦ. εἶνε ἀλήθεια, καὶ παραδόξως ἀεικνήτου... Θὰ ἔλεγα εὐχαριστοῦς ὅτι ἦτο ἡ ψυχὴ τοῦ Παρνασοῦ, ἐν δὲν με ἠπαρόδιζεν ἡ σκέψις, ὅτι ἀποθνήσκοντος τὸρα τοῦ Μιχαὴλ Λάμπρου, θάπέθνησκε καὶ ὁ Παρνασοῦς. Καὶ λέγω, ὅτι ἦτο κατὰ περισσότερον.

Ἦτο τότε ἡ καλὴ ἐποχὴ τοῦ Συλλόγου Παρνασοῦ, ὅπως λέγομεν συνήθως διὰ κάθε παλαιότερον. Ὀλαὶ ἡμεῖς οἱ μουμουρῆδες... Τὸ βέβαιον εἶνε, ὅτι ὁ Παρνασοῦς ἦτο τότε φιλολογικώτερος. Διετίθει τὸν σεμνὸν χαρακτῆρα, τὸν ὁποῖοντοῦ εἶχον δώσω ἐξ ἀρχῆς οἱ ἰδρυταὶ του. Δὲν εἶχεν ἀποκτήσῃ ἀκόμη τὸ μεγαλοπρεπὲς κτίριον τῆς ὁδοῦ Ἁγίου Γεωργίου, μετὴν ἀπέραντον καὶ πλουσίαν αἰθούσαν, τὴν χαρὰν τῶν χορευτῶν καὶ τὴν ἀπελπισίαν τῶν ὁμηλῶν. Ἡ αἰθουσά του ἦτο πολὺ μικροτέρα, σχεδὸν πτωχὴ καὶ στενόχωρος, καὶ ὡς μόνον κόσμημα εἶχε τὰς εἰκόνας ἀρχαῖα ἀτέχνου. — τῶν ἀποθανόντων ἐταίρων. Ὁ Βαλαωρίτης, ὁ Παπαρηγόπουλος, ὁ Βασιλειάδης, ὁ Ζαλοκώστας... πόσαι λατρευταὶ μορφαὶ γῆραι-γῆραι. Καὶ ἡ αἰθουσα ἐπιημιμύριζε, κατεκλύζετο ἀπὸ κόσμον, ὁσάκις ἐπόρευετο νὰ ὁμιλήσῃ ὁ Παρνασοῦς, ὁ Βλάχος, ὁ Βιζέλας, ὁ Σκυλίτης, ὁ Παλαμῆς, ὁ Πολέμηξ. Τὰ ἔσπερα ἀναγνώσματα τοῦ Παρνασοῦ ἦσαν ἡ μεγαλητέρα φιλολογικὴ ἔλξις τῆς ἐποχῆς. Ἐκτοτε τὰ πράγματα ἤλλαξαν. Εἰς τὴν νέαν αἰθούσαν, πάρα πολλὰ ηὐραῖαι, δὲν ἔχουν σήμερον θέσαν ὅτι αἱ εἰκόνας τῶν νεκρῶν ποιητῶν, οὐτε τὰ ποιήματα τῶν ζώντων. Τάναγνώσματα συγχάζονται πολὺ, μόνον ὅταν τὰ συνοδεύουν προβολαὶ φρετινῶν εἰκόνων, καὶ ἀντὶ τῶν ὁραῖων ἐκείνων φιλολογικῶν ἔσπεριδαν, ἔχομεν τὸρα μεθῆματα ἐκδέσεις, συναυλίας καὶ χοροῦς. Ὁ Παρνασοῦς ἐγενε κοινωνικώτερος, ἀριστοκρατικώτερος, φιλανθρωπώτερος. Μία ἐξέλιξις καὶ αὐτῆ, ἡ ὁποία ὅμως τοῦ ἐξασφαλίζει τὴν ζωὴν. Διότι τίποτε «καθαρῶς φιλολογικόν» δὲν εἰμπορεῖ νὰ ζῆσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὁ Μιχαὴλ Λάμπρος τὸ ἐγνωρίζεν αὐτὸ καλά, καὶ ὄχι μόνον δὲν ἀντεστάθη εἰς τὸ ρεῦμα, ἀλλὰ τὸ ὑπεβόηθη με ὄλας του τὰς δυνάμεις. Ὅπως ἡ παλαιά, καὶ ἡ νέα φάσις τοῦ Παρνασοῦ εἶνε ἔργον ἰδικόν του. Αὐτὸς παντοῦ, αὐτὸς εἰς ὄλα, ὁ μοχλός, ἡ κινητήριος δύναμις, ἡ ἰδέα μαζὶ καὶ ἡ ἐκτέλεσις. Πρὸ τινων ἐτῶν ἐώρτασε τὴν εἰκοσιπενταετηρίδα του ὡς Γενικοῦ Γραμματέως. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὁ Σύλλογος τὸν ἀπέθεσε, — καὶ οὐδέποτε εἶδα δικαιοτέραν ἀποθέωσιν.

Ὁ ἀνδρωπὸς, ὁ ὁποῖος ἀρρωσίουθῃ ὀλοφύγως εἰς τὸν Παρνασοῦν καὶ ἐπέτελεσε τοιοῦτον ἀληθῆς μέγα ἔργον, καὶ τὸ ἐστήριξε τόσον καλά, ὥστε νὰ μὴν ἀκλόνητον καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του, ἦτο φυσικὰ προικισμένος μετὰ τὴν δραστηριότητα καὶ τὴν εὐφροσύνην τὴν ὁποίαν ἐκεῖνο ἀπῆται. Εἶχε προπάντων τὸ ἐξαιρετικὸν χάρισμα νὰ βαδίξῃ σύμφωνα μετὰ τὰς περιστάσεις, νὰ ἐπιφελέται ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὴν ἐναντιότητα καὶ νὰ συμβιβάζῃ τὰ διεστώτα. Ἀγαθώτατος ἄλλως τε, φαιδρός, διαχρητικὸς, εὐφρολόγος, ἦτο εἰς ὄλους ἀγαπητός, καὶ κανεὶς δὲν ἤθελε νὰ του χαλάσῃ χατήρι. Μόνον τελευταίως, ὡς δραματικὸς συγγραφεὺς, ἀπέκτησε μερικὰ φιλολογικὰ μίσῃ καὶ ἠναγκάσθη νὰ μισῇ καὶ αὐτὸς — φιλολογικῶς πάντοτε, — πρῶτα παραδοξότατον διὰ τοὺς γνωρίζοντας τὴν ἀγαθότητα τοῦ Μίαιου.

Ἐπινομιόσθη ὁ «Ἐρυσθρὸς Γραμματεὺς». Τὴν ὀνομασίαν ταύτην, τὴν ὁποίαν ὤφειλεν εἰς τὸ χροῖμα του, ἔλαβε καθ' ἣν ἐποχὴν εἰς τὰ ἄσθηρα τῶν ἐφημεριδίων ὁ Βίσμαρχ ἐπινομάζετο ὁ «συνθηρὸς ἀρχαγγελάριος». Ἄλλ' ἡ φιλοσοφία του, ἡ δραστηριότης του, καὶ ἡ ἀντοχὴ του ἦτο τόση, ὥστε μετὰ ὄλον τὸ σέβας πρὸς τὴν ἀνάλογίαν, ἠμποροῦσε κάλλιστα νὰ ἐπινομασθῇ καὶ «συνθηρὸς γραμματεὺς.»

Ε.